TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

RESİMLİ KİTAPLARDAKİ KARAKTERLERİN DUYGU DURUMLARININ İNCELENMESİ

Tümay ALPER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA, 2012

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

RESİMLİ KİTAPLARDAKİ KARAKTERLERİN DUYGU DURUMLARININ İNCELENMESİ

Tümay ALPER

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Ebru DERETARLA GÜL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA, 2012

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Ebru DERETARLA GÜL
(Danışman)

Üye: Doç. Dr. Ayperi DİKİCİ SIĞIRTMAÇ

Üye: Yrd. Doç. Dr. Fatma SADIK

ONAY
Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.
…./…./….

Prof. Dr. Azmi YALÇIN
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖZET

RESİMLİ KİTAPLARDAKİ KARAKTERLERİN DUYGU DURUMLARININ İNCELENMESİ

Tümay ALPER

Yüksek Lisans Tezi, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ebru DERETARLA GÜL
Mart 2012, 96 sayfa

Bu araştırmada, 2001-2010 yılları arasında 3-6 yaş çocukları için ülkemizde yayımlanmış resimli kitaplardaki karakterlerin, metin ve resimlemelerde hangi tür duygu durumlarına sahip olduklarının incelenmesi amaçlanmıştır. Piyasada bulunan, farklı yayınevi, yazar ve resimleyene ait resimli kitaplar arasından seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden "kolay ulaşılabilir durum örneklemesi" yöntemi ile ulaşılabilen 752 kitap araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Evren içerisinden rastgele sayılar tablosu yoluyla seçilen 112 kitap örneklemi oluşturmuştur. Araştırmada veriler, literatür taraması sonuçlarına ve uzman görüşlerine dayanılarak araştırmacı tarafından geliştirilen "Kitap Künye Formu", "Metinde Duygu İnceleme Formu" ve "Resimde Duygu Tanımlama Formu" aracılığıyla toplanmıştır. Bu formlar ile her bir resimli kitapta yer alan duygu durumlarının resimlemede ve "sözcük-sözcük grubu-cümle" olarak metinde var olup olmadığı saptanmıştır. Ayrıca resimli kitaplarda yer alan duygu durumlarının metinde ve resimlemedeki kullanım sıklığı belirlenmiştir. Elde edilen veriler SPSS 17,0 programıyla analiz edilmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgular sonucunda; metinde sözcük ve sözcük grubu olarak ifade edilen duygu durumlarından "sevmek, sarılmak, mutlu olmak, sevinmek, kızmak, sinirlenmek, ağlamak, üzülmek, korkmak" gibi okulöncesi dönemindeki çocukların anlayabileceği sözcüklerin yanı sıra, "gurur duymak, bayılmak, koklaşmak, haykırmak, içi içine sığmamak, yerinde duramamak, şok geçirmek, gözlerine inanamamak, homurdanmak, içini çekmek, yakınmak, hayıflanmak, ürkmek" gibi okulöncesi çocukların anlayamayacağı ifadelere de rastlanmıştır. Metinde yer alan bu

ifadelerin resimlemelerle desteklenerek çocuk tarafından anlamlandırılabileceği düşünülmüştür.

Örneklemi oluşturan resimli kitaplardaki karakterlerin en fazla sahip olduğu duygu durumunun metinde ve resimlemede “Sevinç” duygusu olduğu tespit edilmiştir. Metinde “Şaşkınlık”, resimlemede ise “Öfke” duygusunun en az olduğu saptanmıştır. Okulöncesi çocukların resimli kitaplarda farklı duygu durumlarıyla karşılaşmaları noktasından hareketle, daha az yer verilen duygu durumlarının da resimli kitaplarda yer alması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okulöncesi Eğitim, Çocuk Edebiyatı, Resimli Kitap, Duygu

ABSTRACT

INVESTIGATION OF EMOTION STATE OF CHARACTERS IN PICTURE BOOKS

Tümay ALPER

Master Thesis, The Department of Preschool Education
Supervısor: Asociate Prof. Ebru DERETARLA GÜL
March 2012, 96 pages

In this research, it is aimed to discover the emotional state of the characters' in the texts and pictures illustrated in the children books for 3-6 years group published in 2001-2010 in Turkey. The study universe consisted of 752 books were chosen by "an easily accessible case sampling" which is one of the non-random sampling methods from different publishers, authors and illustrators available on the market. The study sample consisted of 112 books were selected through a random numbers table from within the universe. In order to collect data, data collection forms; "Book Legal Form", "Emotion Review Form" and "Emotion Identification Form" were developed by the researcher based on literature review and expert opinion. Using these forms emotional status were determined in picture and text as "word, phrase and sentence" in the each picture book. In addition frequency of use of the emotional status in picture and text were determined. The collected data were analyzed using the program SPSS 17.0.

The findings of the study indicated that; children in the preschool period can understand words about emotional status of the characters expressed in the text such as "to love, hug, be happy, glad, mad, crying, sorrow, fear" besides they can't understand some expressions such as "pride, commune with oneself, smelling each other, shout, unable to contain oneself, diddle, be shocked, not to believe one's eyes, growling, have a sigh, recrimination, regret, be appalled". It is believed that these emotional statements in the text considered meaningful if supported by the pictures.

It has been found that within the sample texts the most expressed emotional state of characters was "joy" and the less expressed emotional state of characters were

“Surprise” in texts and “Anger” in the pictures. It is believed that the less expressed emotional states of characters should be given more space in the picture books. Therefore preschool children can see different states of emotion through picture books.

Keywords: Early Childhood Education, Children's Literature, Illustrated Books, Emotion

ÖNSÖZ

Bir bireyin kişiliğinin, davranışlarının, alışkanlıklarının yaklaşık tamamına yakını okulöncesi dönemde oluşmaktadır. Okulöncesi dönemde kazandırılması gereken alışkanlıklardan biride kitap okuma alışkanlığıdır. Kitap okuma alışkanlığının kazandırılmasında okulöncesi eğitim kadar resimli kitaplarda büyük önem taşımaktadır. Okulöncesi dönemde birey ilk olarak resimli kitaplarla tanışmaktadır. Çocukların ilgisini çekebilecek, çocukların hoşça vakit geçirmelerini sağlarken, çocuğun dünyayla ilgili sayısız konu hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlayan resimli kitaplar, kitap okuma alışkanlığının kazandırılmasında büyük öneme sahiptir. Okulöncesi dönemdeki çocuklar, içlerinde hissettikleri, ancak kolay kolay dile getiremedikleri, keşfetmeye çalıştıkları duyguları, resimli kitaplar sayesinde keşfe çıkarlar. Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin hangi olayları yaşadığını, bu olayları yaşarken neler hissettiğini kitabı dinlerken, aynı zamanda resimlerine de bakarak anlamaya çalışırlar. Resimli kitaplar sayesinde çocuk hangi durumlarda hangi duyguların hissedilebileceğini ve bu duyguların nasıl adlandırıldığını fark edebilecektir. Bu çalışmada da resimli kitaplardaki karakterlerin sahip oldukları duygular resim ve metin yönünden incelenmiştir. Bu noktada resimli kitapların, duyguları ele alış biçimini yansıtacağını umduğum bu çalışmayı yürütmekten dolayı mutluyum.

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde birçok değerli insanın katkısı olmuştur. Öncelikle bu çalışmanın planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarında bana hep destek olan, yapıcı eleştirileriyle beni iyi ve güzel şeyler yapmaya yönlendiren değerli hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ebru DERETARLA GÜL'e sonsuz saygı, sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırmanın istatistiksel kısmında yardımlarını esirgemeyip değerli zamanlarını içtenlikle paylaşan değerli hocalarım Doç. Dr. Ahmet DOĞANAY ve Yrd. Doç. Dr. Özkan ÖZGÜN'e; lisans dönemim esnasında akademisyenlik yolunda örnek aldığım ve bu yolda desteğini, önerilerini ve benim başarıma olan inancını eksik etmeyen değerli hocam Prof. Dr. Adnan ERKUŞ'a, akademisyenlik yolunda attığım ilk adımımda her türlü desteğiyle doğru yolu gösteren değerli hocam Doç. Dr. Ahmet GÜLTEK'e, araştırmamda gerekli kaynaklara ulaşmam noktasında yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Prof. Dr. Atike NAZİK'e ve Soner ÖZEN'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Araştırmanın güvenirlik çalışmalarının yapılmasında uzman kişi olarak yardımlarını esirgemeyen değerli hocam ve dostum Yrd. Doç. Dr. Banu Ayten AKIN'a en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez çalışmam sırasında her daim yardım elini uzatan, adeta sağ kolum olan biricik kuzenim Zeynep Aslı ALPER'e, bana olan desteğini yürekten hissettiğim, her anımda yanımda olan ve olacağına inandığım can dostum Pınar ÖZKAN SEYHAN'a, yardımını, sevgisini, desteğini eksik etmeyen manevi kardeşim Ayşegül DİCLE YILDIRIM'a ve yardıma en çok ihtiyaç duyduğum anda hiç tereddüt etmeden elinden gelen her şeyi yapan; yardımı, içtenliği ve samimiyetiyle bezeli değerli Serkan ÇELENK'e sevgilerimle birlikte teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca tüm eğitim hayatım boyunca yanımda olan, hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan, her türlü zor anımda ellerinden gelen her şeyi yapan ve her daim yapmaya hazır olan canım babam Mehmet ALPER'e, canım annem Türkan ALPER'e ve biricik kardeşim Orhun Ünal ALPER'e sonsuz sevgiyle teşekkürlerimi sunuyorum.

Tümay ALPER

Adana, Mart 2012

Bu araştırma Ç.Ü. Rektörlüğü Araştırma Fonu Saymanlığı'nın EF2010YL3 no'lu projesi ile desteklenmiştir.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **iii**
ABSTRACT ..... **.v**
ÖNSÖZ ..... **vii**
TABLOLAR LİSTESİ ..... **xii**
RESİMLER LİSTESİ ..... **xiii**
EKLER LİSTESİ ..... **xiv**

BÖLÜM I
GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Problemi 2
1.2. Araştırmanın Amacı 8
1.3. Araştırmanın Önemi 9
1.4. Sayıltılar 10
1.5. Sınırlılıklar 10
1.6. Tanımlar 11

BÖLÜM II
KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Çocuk Edebiyatı 12
2.1.1. Okulöncesinde Çocuk Edebiyatı ve Önemi 13
2.1.2. Okulöncesi Dönemde Okuma Alışkanlığı Kazandırma. 16
2.1.3. Resimli Kitaplar ve Özellikleri 17
2.1.3.1. Biçimsel Özellikler 17
2.1.3.1.1. Kitabın Boyutu ve Ağırlığı 18
2.1.3.1.2. Kapak, Cilt ve Kullanılan Malzeme 18
2.1.3.1.3. Sayfa Düzeni ve Harf Büyüklükleri 18
2.1.3.2. Resimlendirilme Özellikleri 19
2.1.3.2.1. Resim-Metin İlişkisi 20
2.1.3.3. İçeriksel Özellikler 21

2.1.3.3.1. Konu 22
2.1.3.3.2. Kahramanlar 23
2.1.3.3.3. Tema 24
2.1.3.3.4. Üslup, Dil ve Anlatım 24
2.1.3.3.5. Ortam (Yer ve Zaman) 24
2.1.4. Resimli Kitapların Çocuğun Gelişimindeki Yeri ve Önemi 25
2.1.4.1. Resimli Kitapların Bilişsel ve Dil Gelişimine Etkisi 25
2.1.4.2. Resimli Kitapların Duygusal Gelişime Etkisi 27
2.1.4.3. Resimli Kitapların Sosyal Gelişime Etkisi 27
2.2. Duygu 28
2.2.1. Duygu Sınıflamaları 29
2.2.2. Duyguların İfadesinde Beden Dili 32
2.2.3. Resimli Kitaplarda Duygular 32
2.3. İlgili Araştırmalar 33
2.3.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar 33
2.3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar 36

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli 44
3.2. Evren ve Örneklem(Çalışma Grubu) 44
3.3. Veri Toplama Araçları 46
3.3.1. Kitap Künye Formu 47
3.3.2. Metinde Duygu İnceleme Formu 47
3.3.3. Resimde Duygu Tanımlama Formu 47
3.4. Verilerin Toplanması 48
3.5. Verilerin Analizi 48

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Resimli Kitapların Metinlerinde Yer Alan Duygu İfadeleri 49
4.1.1. Duygu Durumlarına Göre Sözcük, Sözcük Grubu Ve Cümleler 51

4.1.1.1. “Sevgi” Kategorisi 51
4.1.1.2. “Sevinç” Kategorisi 56
4.1.1.3. “Şaşkınlık” Kategorisi 59
4.1.1.4. “Öfke” Kategorisi 61
4.1.1.5. “Üzüntü” Kategorisi 65
4.1.1.6. “Korku” Kategorisi 68
4.2. Resimli Kitapların Resimlemelerinde Yer Alan Duygu Durumları 70
4.2.1. “Sevgi” Kategorisinde Yer Alan Resimlemeler 72
4.2.2. “Sevinç” Kategorisinde Yer Alan Resimlemeler 72
4.2.3. “Şaşkınlık” Kategorisinde Yer Alan Resimlemeler 73
4.2.4. “Öfke” Kategorisinde Yer Alan Resimlemeler 74
4.2.5. “Üzüntü” Kategorisinde Yer Alan Resimlemeler 75
4.2.6. “Korku” Kategorisinde Yer Alan Resimlemeler 76
4.2.7. “Tanımsız” Kategorisinde Yer Alan Resimlemeler 77

BÖLÜM V
TARTIŞMA ve YORUM

5.1. Metinde Yer Alan Duygu İfadelerine İlişkin Tartışma ve Yorum 79
5.2. Resimlemede Yer Alan Duygu İfadelerine İlişkin Tartışma ve Yorum 81

BÖLÜM VI
SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar 84
6.1.1. Metinde ve Resimlemede Yer Alan Duygu Durumları İle İlgili Sonuçlar 84
6.2. Öneriler 84
6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler 84
6.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler 85

KAYNAKÇA 86
EKLER 93
ÖZGEÇMİŞ 96

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Kuramcıların Temel Duygu Sınıflamaları 30
Tablo 2. Parrot'un Duygu Sınıflaması..... 31
Tablo 3. Yayınevlerine Göre Resimli Kitapların Evrendeki Oranı ve Örneklemdeki Sayıları 45
Tablo 4. Örneklemde Yer Alan Resimli Kitapların Basım Yıllarına Göre Dağılımı.... 46
Tablo 5. Metinde Yer Alan Duygu İfadelerinin Dağılımı 50
Tablo 6. Metinde Yer Alan Duygu İfadelerinin Resimlemede Olma Durumu..... 50
Tablo 7. Metinde Yer Alan "Sevgi" Kategorisine Ait Sözcükler 52
Tablo 8. Metinde Yer Alan "Sevgi" Kategorisine Ait Sözcük Grupları 53
Tablo 9. Metinde Yer Alan "Sevgi" Kategorisine Ait Cümleler 55
Tablo 10. Metinde Yer Alan "Sevinç" Kategorisine Ait Sözcükler 56
Tablo 11. Metinde Yer Alan "Sevinç" Kategorisine Ait Sözcük Grupları..... 57
Tablo 12. Metinde Yer Alan "Sevinç" Kategorisine Ait Cümleler..... 58
Tablo 13. Metinde Yer Alan "Şaşkınlık" Kategorisine Ait Sözcükler..... 59
Tablo 14. Metinde Yer Alan "Şaşkınlık" Kategorisine Ait Sözcük Grupları..... 60
Tablo 15. Metinde Yer Alan "Şaşkınlık" Kategorisine Ait Cümleler..... 61
Tablo 16. Metinde Yer Alan "Öfke" Kategorisine Ait Sözcükler 62
Tablo 17. Metinde Yer Alan "Öfke" Kategorisine Ait Sözcük Grupları 63
Tablo 18. Metinde Yer Alan "Öfke" Kategorisine Ait Cümleler 64
Tablo 19. Metinde Yer Alan "Üzüntü" Kategorisine Ait Sözcükler..... 65
Tablo 20. Metinde Yer Alan "Üzüntü" Kategorisine Ait Sözcük Grupları..... 66
Tablo 21. Metinde Yer Alan "Üzüntü" Kategorisine Ait Cümleler..... 67
Tablo 22. Metinde Yer Alan "Korku" Kategorisine Ait Sözcükler 68
Tablo 23. Metinde Yer Alan "Korku" Kategorisine Ait Sözcük Grupları 69
Tablo 24. Metinde Yer Alan "Korku" Kategorisine Ait Cümleler 69
Tablo 25. Resimlemede Yer Alan Duygu Durumlarının Dağılımı 71
Tablo 26. Resimde Yer Alan Duygu Durumlarının Metinde Olma Durumu 71

RESİMLER LİSTESİ

Sayfa

Resim 1. Resimlemede Yer Alan “Sevgi” Kategorisine Ait Jest ve Mimikler 72
Resim 2. Resimlemede Yer Alan “Sevinç” Kategorisine Ait Jest ve Mimikler 73
Resim 3. Resimlemede Yer Alan “Şaşkınlık” Kategorisine Ait Jest ve Mimikler 74
Resim 4. Resimlemede Yer Alan “Öfke” Kategorisine Ait Jest ve Mimikler 75
Resim 5. Resimlemede Yer Alan “Üzüntü” Kategorisine Ait Jest ve Mimikler 76
Resim 6. Resimlemede Yer Alan “Korku” Kategorisine Ait Jest ve Mimikler 77
Resim 7. Resimlemede Yer Alan “Tanımsız” Kategorisine Ait Jest ve Mimikler 78

EKLER LİSTESİ

Sayfa

EK 1. Kitap Künye Formu 93
EK 2. Metinde Duygu İnceleme Formu..... 94
EK 3. Resimde Duygu Tanımlama Formu..... 95

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bireyin gelişiminin döllenmeden itibaren başladığı ve ömür boyu sürdüğü bilinen bir gerçektir. Sıfır-altı yaş dönemi bireyin kişiliğinin, davranışlarının, alışkanlıklarının, tutumlarının kısaca bireyin kendine özgü özelliklerinin yaklaşık tamamına yakınının oluştuğu çok önemli bir dönemdir. Bir bireyin gelişimi açısından önem taşıyan bu dönem, okulöncesi eğitim dönemi içerisinde yer almaktadır. Kandır (2001, s.1)'da görüşünü, "Kişiliğin temelinin atıldığı kritik bir dönem olarak adlandırılan okulöncesi yıllarda verilen eğitimin, tüm eğitim kademelerini, hatta tüm yaşamı etkilediği düşünüldüğünde bu dönemde verilen eğitimin önemi bir kat daha artmaktadır" diyerek ifade etmektedir.

Okulöncesi eğitim, çocuğun doğumundan ilköğretime başlayıncaya kadar olan tüm yaşantılarını içeren bir eğitim süreci olmakla birlikte, bu dönem eğitiminde en etkili kurum, ailedir. Ancak yakın çevre, okulöncesi eğitim kurumları, kitle iletişim araçları da okulöncesi eğitimde ailenin çabalarına destek olabilmektedirler (Oktay, 2007, s. 11). Hem sıfır-altı yaş arası çocuk sahibi olan ebeveynler tarafından, hem de okulöncesi öğretmenleri tarafından, okulöncesi eğitimin önemi bilinmeli ve herkes üstüne düşen görevi yerine getirmelidir. Okulöncesi dönemde verilen eğitimde çocuğun her gelişim alanı desteklenmelidir. Okulöncesi eğitimin temel amaçlarından biri budur. Okulöncesi eğitim kurumlarındaki programlar doğrultusunda verilen eğitim-öğretim bireyin gelişim alanlarını destekleyici, geliştirici ve yeni davranışlar, alışkanlıklar kazandırıcı niteliktedir. Kandır (2001, s.1), "Okulöncesi eğitim kurumları; kişiliğin şekillendiği bu dönemi, çocukların fiziksel, sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimleri açısından en sağlıklı şekilde geçirmesini, onları hayata hazırlamayı ve aileyi okulöncesi eğitimi konusunda bilgilendirmeyi amaçlamaktadır." şeklinde okulöncesi eğitimin önemini vurgulamaktadır. Çocuğun tüm gelişim alanları okulöncesi eğitim kurumunda verilen eğitim-öğretim ile birlikte desteklenmekte, kritik olan sıfır-altı yaş döneminde sağlam temeller atılmakta ve çocukların gelişiminde ilerleme ile birlikte beklenen davranışlar ve kazanılması gereken alışkanlıkların kazanımı kaydedilmektedir. Konar'da (2006, s.463) bu konudaki görüşünü, "Çocuklukta, özellikle de okulöncesi dönemde, insanın

ömür boyu sürdüreceği temel kişiliğinin ve alışkanlıklarının oluştuğu bilinmektedir." şeklinde ifade etmiştir. Okulöncesinde kazanılması önem taşıyan alışkanlıklardan biri de kitap okuma alışkanlığıdır. Kitap okuma alışkanlığının temeli, kitapla erken yaşta tanışmakla okulöncesi dönemde atılır. Okuma alışkanlığı iyi çocuk kitaplarıyla erken çocukluk döneminde (0-6 yaş) ailede kitapların paylaşılması, okunması ve kitaplara çocukların yönlendirilmesiyle kazanılabilmektedir. Çocukların erken yaşlarda kitapla olumlu bir şekilde tanışmaları ileriki yaşlara da olumlu bir şekilde yansıyacak olması şu anda herkes tarafından kabul edilmekte olup; kitapla tanışma, kitabı sevme ve olumlu tutum geliştirme bebeklik döneminden itibaren kazandırılabilecek bir alışkanlıktır (Koçdağ, 2002, s. 16; Konar, 2006; Üstün, 2007, s. 15).

1.1. Araştırma Problemi

Okulöncesi dönemde kitap okuma alışkanlığının temelinin atılması, çocuk edebiyatı ürünlerinin aileler, okulöncesi eğitim kurumlarındaki öğretmenler tarafından çocuğa sağlanmasıyla mümkün olmaktadır. Bu noktada ailelerin ve okulöncesi eğitim kurumlarındaki öğretmenlerin, çocuklar için doğru kitapları seçip çocukla bu kitapları doğru yöntemle paylaşmaları, çocuk edebiyatı hakkında bilgi sahibi olmalarıyla mümkün olacaktır. Nitekim bu konularda yapılan çalışmalarda ailelerin, öğretmenlerin çocuk edebiyatı, resimli kitaplar, kitap seçimleri gibi konularda bilgi düzeylerinin araştırıldığı görülmektedir. Tekin A. K. ve Tekin G. (2006) yaptıkları çalışmada, ebeveynlerin piyasada bulunan resimli kitaplar hakkındaki bilgilerini ve görüşlerini incelemişlerdir. Yapılan çalışmada, mülakat ve anketlerden yararlanılarak 14'ü anne, 6'sı baba olmak üzere, toplam 20 ebeveynin görüşlerine ulaşılmıştır. Çalışmanın bulguları katılımcıların çoğunun resimli kitapların yararlı olduğu fikrine katıldıklarını göstermektedir. Ayrıca katılımcılar resimli kitapların çocukların karakterindeki duygu paylaşma yeteneğini geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Bunların yanı sıra resimli kitapların çocukların hafıza becerilerini geliştirdiğini, dinleme becerilerini arttırdığını, edebiyata karşı olumlu tutum davranışının başlangıcını sağladığını, kelime dağarcığını geliştirdiğini, eğitimde öğretme yolu üstlendiğini, kitap ebeveyn ve çocuk ile birlikte okunulduğunda ebeveyn ile çocuk arasındaki bağı güçlendirdiğini, sosyal iletişimi arttırdığını ifade etmişlerdir (s. 159-168).

Lynch-Brown ve Tomlinson'a (1993) göre nitelikli resimli kitapların yararları şunlardır:

1- Düzenli olarak nitelikli resimli kitap okunması çocukların okumayı sevmesine ve okumayı öğrenmelerine yardımcı olmaktadır.
2- Resimli kitapların çocuklarla paylaşılması çocukların dil gelişimini desteklemektedir.
3- Resimli kitaplar çocukların sanat değerlendirmelerini geliştirmektedir.
4- Görsel işaretler okuma bilmeyen ve yeni okumaya başlayan çocukların kendi kendilerine resimlerle eğlenmelerini sağlamaktadır (Akt., Miller and Richardson, 1995, s. 2).

Çocuk edebiyatı ürünlerinden resimli kitaplar, okulöncesi dönemde en sık kullanılan edebiyat ürünlerindendir. Hatta öyle ki sıfır-iki yaş arası çocuklar metinsiz resimli kitaplarla tanıştırılmaktadırlar. İki yaşından sonra ise önce birer cümlelik, daha sonra kademeli bir şekilde metin oranı artan resimli kitaplara geçilebilmektedir.

> Bir-yedi yaş grubu için hazırlanmış olan kitaplar "resimli kitaplar" adı altında toplanırlar ve yazıdan çok, resim içerirler. Okumayı bilmeyen çocuğa hikayeyi anlatmaları gerektiğinden, bu kitaplardaki resimlerin; kolay yorumlanabilmesi, sanat değeri taşıması, çizimlerinin çocuğun dünyası, ruhsal yapısı ve zihinsel gelişimi göz önüne alınarak yapılması gerekmektedir. Ayrıca bir resim kompozisyonunda, denge, uyum, kontrast, birlik, simetri, ahenk ve hareket bulunmalı, detaylar ve renkler de metine uymalıdır (Gönen, 1989, s. 32).

Glazer'in (1986) tanımına göre ise resimli öykü kitabı 0–7 yaş çocuklara yönelik olan, resimlendirmenin büyük önem taşıdığı, hemen hemen her şeyi kapsayan kitaplardır (Güleç ve Gönen, 1997, s.43). Resimli kitaplarda resimin önemi tanımlarda vurgulanmakla birlikte, resimli kitapların hitap ettiği yaş aralığının da okulöncesi döneminde yer aldığı görülmektedir. Tan'a (2001, s.4) göre ise resimli kitaplar oldukça büyük, renkli, kolay okunan ve oldukça basit hikaye çizgisi ve yapısı olan, çok uzun olmayan ve sadece belli bir kitle için özellikle çocuklar için üretilmiş kitaplardır.

Resimli kitaplarda bulunan ve genellikle bir olayı veya durumu görselleştiren resimlemeler illüstrasyon adıyla da literatürde geçmektedir. Bir nesneyi resimlerle süslemenin genel adı illüstrasyondur. İllüstrasyonun bir diğer tanımı da "bir kitapta yer alan ve kitabın hacmini artırmak veya bazı açıklamaları somutlaştırmak amacını güden desen ve gravürlerin toplu adı" şeklinde yapılmaktadır (Devrim, Kılıçlıoğlu ve Araz, 1981, s. 280). Dolayısı ile illüstrasyon, verilmek istenen mesajı en kısa yolla anlatmak amaçlı kullanılan görsel bir iletişim yöntemidir. Resimli kitaplarda yer alan söz konusu illüstrasyonlar, çocuğun görüntüler dünyasından yazılar dünyasına geçişinde kolaylaştırıcı ve hızlandırıcı bir işleve sahiptir.

İllüstratörler Derneği Broşürü'nde (1998) illüstrasyonların önemi, "İllüstrasyonlar, içerdikleri resimsel değerlerin birbirinden farklı yorum ve stilleriyle, sanatçının özgün karakterleriyle kaynaşarak, okuyucu-seyircide estetik bir haz uyandırırlar. Bu estetik haz, sanat katına çıkan illüstrasyonların yaşamı yansıtan, sevdiren ve dönüşümüne katkı sağlayan gücüyle gerçekleşir" şeklinde vurgulanmaktadır (Akt., Mardi, 2006, s.4). Yalın ve net illüstrasyonlar daha uzun süre akılda kalırken gereksinim duyulduğunda kolayca hatırlanabilmektedirler. Buna göre renk, biçim, çizgi, doku gibi tasarım öğelerinden oluşan illüstrasyonları içeren resimli kitapların duygu ve hisleri harekete geçirmede yazıya göre daha etkili olabileceği düşünülebilir.

Resimli kitaplar, okulöncesi dönemdeki çocukların okuma bilmemelerinden dolayı okulöncesi dönemde tercih edilme oranı yüksek olan kitaplardır. Çünkü çocuk bu dönemde olguları ve olayları görerek daha iyi kavrayabilmektedir. Ayrıca bu dönemde çocuğun kitapla olan ilk karşılaşmasında resimlemeler çocuğun dikkatini çekerek, çocuğun kitaba ilgi duymasını sağlayacaktır. Böylelikle çocuğun kitaba karşı olumlu tutum sahibi olması için ilk adımlar atılacaktır.

Kitaplardaki resimler çocuğun dil, bilişsel, estetik, kişilik, sosyal ve ahlaki gelişimini desteklemekte ve çocuğun temel ihtiyaçlarından bazılarını karşılamaktadır. Özellikle resimin okulöncesi çocuklar için dili temsil etmesi bakımından resimli kitapların, sıfır-altı yaş çocukları için önemli katkıları olduğu söylenmektedir (Güleç ve Gönen, 1997, s. 48). Çocuğun algılamasını pekiştirmek amacıyla, okuma yazma etkinliğinin çocuklarda henüz başlangıç ve alışkanlık sağlama aşamasında olmasından ötürü, çocuklara yönelik hazırlanan kitaplarda resim kullanımına (illüstrasyona)

gereksinim vardır. Yazılı olsun olmasın çocuk kitaplarında resim kullanımı okulöncesi çocuklar için vazgeçilmezdir.

Çocuklar çevre hakkındaki bilgisini resimlerle pekiştirdiği için bu durum çocukta güven duygusu oluşturmaktadır. Bu nedenle resmin çocuğun hayatında önemli bir yerinin olduğu bilinmektedir. Ganea, Pickard ve DeLoache'nin (2008, s. 46-66) yapmış oldukları çalışmada çocukların resimli kitaplar ve gerçek dünya arasında ne kadar bilgi aktarımı yaptıkları araştırılmıştır. 15 ve 18 aylık çocukların nesnelerden resimlere ve resimlerden nesnelere olmak üzere her ikisinde de yeni sınıflamaları öğrenebildikleri kaydedilmiştir. Bu çalışmada çocukların sıklıkla gerçek fotoğraf ve çizimi, gerçek çizgiden daha az karıştırdıklarında, resim ve nesne arasında sınıflamaya erişmişlerdir. Bu araştırmanın sonucunda ise erken dönemde resimli kitap etkileşiminin gerçek resimlerle daha iyi olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca çocukların kitap seçiminde de resim önemli bir faktördür. Çünkü resimin çocukların hayatında önemli bir yeri olduğu bilinmektedir. Çocuklar genellikle çevreyle ilgili bilgilerini resimlerle pekiştirmektedir. Bu nedenle çocuklar genellikle kitapları resimlerine bakarak değerlendirmektedirler (Gönen, 1989, s. 32). Çocuk; kitapları resimlerine bakarak değerlendirse de, kitapla bir bütün olarak etkileşime geçmesi için anne, baba ya da eğitimci tarafından kitabın çocuğa okunması gerekmektedir. Ancak bu şekilde kitap ile bir bütün olarak etkileşime geçecektir. İşte bu noktada çocuğa verilecek kitaplar; çocuk kendisi kitabı seçebilecek yaşa gelinceye kadar aileler ya da eğitimciler tarafından seçilmektedir. Bu nedenle ailelerin ve eğitimcilerin kitap seçerken çocuğun yaşı, eğitim durumu, zeka düzeyi ve ilgileri göz önünde bulundurularak seçilmelidir (Gönen, 1993, s. 83).

Resimli kitaplarda resmin görevi metinde geçen durumları ve olayları olabilirliği çerçevesinde belirgin hale getirmek, daha zengin ve canlı kılmak olduğu söylenmiştir (Güleç ve Gönen, 1997, s. 50). Çünkü resimlendirmenin asıl amacı hikayeyi çocuklar için görsel sembollere dönüştürmek ve dönüştürürken de hikayeyle bağlantılı, hikayeyi yansıtacak şekilde resimlemeler oluşturmaktır. Bu noktada resimli kitaplardaki kahramanların sahip olduğu duygu durumlarının kitapta yer aldığı sözcük ve sözcük gruplarını karşılayacak şekilde resimlemede yer alması da önemlidir.

Araştırmalar anlamların kazandırılmasında ve değişik bilişsel düzeydeki öğrenmelerde resimlerin ya da sözcüklerle birlikte kullanılan resimlerin sadece

sözcüklerin yer aldığı materyallere oranla daha etkili olduklarını ortaya koymaktadır. Yine araştırma sonuçları öğrendiklerimizin %80'inden fazlasının görme duyusuyla edinilen yaşantılarla sağlandığını göstermektedir (Ergin, 1988, s.334).

Breitenbach'a göre (1994, s. 297–314) kitaplarda yer alan resimlemeler üç başlıkta sınıflandırılabilir:

1) Yazının bir açıklama olarak eşlik ettiği fakat ağırlığın resim üzerine olduğu illüstrasyonlar: Bunlar yazının açıklama olarak kullanıldığı, sanatçı tarafından görsel anlatımın ön planda olduğu illüstrasyonlardır. Bu tür illüstrasyonlar, bir konunun açıklanmasına yardımcı olmaktan çok, onun sembolik yönünü belirtmeye yarar. Bu tür resimlemelere ders kitaplarında yer verilebilir. Süsleyici resimler düş gücünün artmasına ve estetik duyguların gelişmesine katkıda bulunur.

2) Özel bir metin için hazırlanan illüstrasyonlar: Bu gruptaki illüstrasyonlarda öncelik metne verilirken kullanılan illüstrasyonlar metni açıklamak ya da kapsamını daha da genişletmek için kullanılmaktadır. Çocuk kitaplarında kullanılan illüstrasyonlar genellikle bu grupta değerlendirilir. Bu tür illüstrasyonlar kimi durumlarda sözcüklerin yerini tutarak, kimi zaman da yorumlama görevini yerine getirerek yapılacak işleri gösterebilir. Bu yolla da ilgili metni yorumlayan, çocukta yaratıcılık yetilerinin ve görsel algılamanın zihinsel gelişmeye olan katkısının devamında son derece yararlı gelişmeler gerçekleşebilir. Bu resimlemeler sayesinde konunun çocuk zihninde kalıcı olması sağlanarak, akılda kalacak bilgileri aktarmak olanaklıdır. Bu tür resimlemelerden kavram geliştirilmesinde de yararlanılabilir. Yalın, açık, kolay anlaşılır resimlerle; hızlı ve kalıcı sonuçlar alınabileceği gibi, gözü yoracak resimlerden oluşan tasarımlardan da kaçınmak gerekecektir. Çünkü, çocuğun görsel ve zihinsel algılamalarında kargaşaya neden olabilir. Çocuklar daha çok kendilerini ilgilendiren resme odaklanırlar. Çocuk; kendisine ilişkin basit çizgilerden oluşan resimleri ayırt edip onunla ilgilenebilir. Metin içinde kullanılan metni tamamlayıcı resimleme sayesinde; öğretici, eğlendirici, eğitici, illüstrasyonlar ile çocuklara birçok yeni olgu ve bilginin aktarılması olanaklıdır. Ayrıca, yazıyla anlatılması kolay olmayan, ayrıntılı ve karmaşık nesnelerin ve

olayların kolayca kavranmasını sağlamak amacıyla tasarlanacağı gibi, bazı doğa ve teknik olayları açıklamada da kullanılabilir.

3) Metin ile çok az ilişkisi olan ya da hiç ilişkisi bulunmayan, bütünüyle dekoratif amaçlı illüstrasyonlar: Bu tür illüstrasyonlar ise süsleme amaçlı yapılan metinle bağlantısı bulunmayan illüstrasyonlardır.

Resimli kitaplarda genellikle kullanılan resimleme özel bir metin için hazırlanan resimlemedir. Birçok yazara göre de resimli kitaplarda metin ve resimlemeler ilişkili olmalıdır. Böylelikle metinde kullanılan bazı soyut durumlar da resimleme ile somutlaştırılmaktadır. Örneğin, duygu durumu ifade eden sözcükler soyutken, resimleme ile duygu durumları somutlaştırılmaktadır. İşte bu açıdan resimli kitaplar ile duygu durumu ifade eden sözcüklerin çocuklar tarafından kazanımı kolaylaşabilir. Çocuklar tarafından soyut kavramların kazınılması ise aynı zamanda resimlemeler ile eğlenceli hale gelebilmektedir.

İletişim kurarken genellikle sözcükler yetersiz kalmakta ve duygularımızı, düşüncelerimizi sözcüklerle tam olarak değil de yaklaşık olarak ifade edebilmekteyiz. İletmek istediklerimizi tam olarak ifade edebilmek için ise jest ve mimiklerimizi de kullanırız. Jest ve mimikler iletilmek istenen anlamın görme duyusuna da iletilmesini sağlayarak mesajın çok yönlü anlaşılmasını sağlayan elemanlardır (Ergin, 1988, s. 333). İletilmek istenen mesajda söz nispeten az bir alan işgal eder. Söylenen sözden çok nasıl davranıldığı söze göre daha ön plandadır. Sözler duyulduğu anda sözün anlamına paralel olan davranışlar gözlemlenir. Söylenenlerin asıl anlamının kavranması için, konuşmacının duygularını somutlaştıran bu davranışlar yani jest ve mimikler hiçbir zaman kaçırılmaz (Bozdağ, 2009, s.1).

Günlük yaşantımızda duyguların, mesajların aktarımında yadsınamayacak jest ve mimikler; aynı önemiyle hikaye resimlemede de karşımıza çıkmaktadır. Çünkü hikayenin bir amacıda olayda kahramanların sahip oldukları duyguların, okuyucu tarafından algılanmasını sağlamaktır. Bu noktada çocukların soyut olan duyguların algılayabilmesi de hikayenin resimlenmesiyle sağlanmaktadır. İşte bu yüzden hikaye resimlemelerinde, karakterlerin içinde bulunduğu duygu durumlarını karşılayıcı jest ve mimiklerin kullanılması oldukça önemlidir.

Lewis ve Michalson'un (1983) teorisinde duygu ifadelerinin ve duyguların anlaşılmasının gelişiminde sosyal faktörlerin çok önemli olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca yeni doğanların diğerlerinin duygu ifadelerinde jestleri, mimikleri, sesleri fark edebilecek yetiyle dünyaya geldikleri belirtilmiştir (Akt., Denham ve Couchoud, 1990, s.6).

Öncül'e (1989) göre, resimli kitapların resimlemeleri metinde geçen durumların, olayların ve karakterlerin duygularının anlaşılmasını ve hafızada uzun süreli kalmasını sağlar. Bu resimlemelerin ortaya çıkmasının sebeplerinden biri de çocukların dünyasında yaşadıkları hislerin, duyguların çocuklara kitap yoluyla sunularak metin ve resimlemelerle doyurulmasının sağlanmasıdır (Mardi, 2006, s.4).

Çocukların da iletişimde duygularını yansıtıcı jest ve mimikleri kullanmaları, iletişim becerilerinin gelişmesi açısından büyük öneme sahiptir. Bu noktada çocukların dil gelişimlerini destekleyen, geliştiren; bu nedenle de iletişim becerilerine katkı sağlayan hikayelerin resimlemelerinde, iletişimde büyük rol oynayan jest ve mimiklerin kullanımı çocukların iletişim becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Resimli kitapların okulöncesi dönemdeki önemi ve bununla birlikte resimli kitaplar sayesinde okulöncesi dönemdeki çocukların duygu durumlarını keşfetmeleri, soyut kavramların kazanımı itibariyle önemlidir. Bu nedenle resimli kitaplarda duygu durumları konusunda yapılacak bir çalışmaya gerek duyulmuştur. Bu noktada "2001-2010 yılları arasında 3-6 yaş çocukları için yayımlanmış resimli kitaplardaki karakterler metin ve resimlemelerde hangi tür duygu durumlarına sahiplerdir?" sorusu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı 2001-2010 yılları arasında 3-6 yaş çocukları için Türkçe yayımlanmış resimli kitaplardaki karakterlerin metin ve resimlemelerde hangi tür duygu durumlarına sahip olduklarını açıklamaya çalışmaktır. Araştırmanın temel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. 2001-2010 yılları arasında Türkçe yayımlanmış resimli kitaplarındaki karakterler “metinde” hangi tür duygu durumlarına sahiplerdir?
2. 2001-2010 yılları arasında Türkçe yayımlanmış resimli kitaplardaki karakterler “resimlemelerde” hangi tür duygu durumlarına sahiplerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocuk ilk olarak çevresini bir yetişkin aracılığıyla tanımaya çalışırken, zamanla kendi duyu organlarıyla çevresini keşfe devam eder. Bir süre sonra ise kendi duyu organları çevresini tanımada yetersiz kalır ve başka araçlara ihtiyaç duyar. Kitap çocuğun çevresini keşfetmesine yardımcı bir role sahiptir (Alpöğe, 2001, s. 24). Bu nedenle eğitimciler kitap seçerken çocukların yaşlarını, gelişim düzeylerini, ilgi ve gereksinimlerini belirleyerek uygun kitapları seçmeye özen göstermelidir (Uzmen, 2002, s. 18). Aynı zamanda ailelerde kitap seçerken bunlara dikkat etmeli, hatta bu konuda okulöncesi öğretmenlerinin tavsiyelerinden yararlanmalıdırlar.

Graham’a (2000, s.9-10) göre; “Resimli kitaplar matematik kavramlarını, tarih derslerini, sanat projelerini, bilimsel deneyleri, insan ilişkilerini ve dil sanatını içeren önemli bir alandır”. Hansen ve Zambo’ya (2005, s. 39) göre de resimli kitaplar birçok sebepten ötürü her yaştan okuyucunun dikkatini çektiği için çocuk gelişimi eğitmenleri, çocukların sosyal-duygusal, bilişsel, fiziksel gelişimlerinde kavramsal olarak öğrencilere yardım etmek için resimli kitapları bir strateji olarak kullanmalıdır

Çocukların dil gelişiminde duygu ifade eden sözcüklerin kazanılmasında duygu durumlarını içeren resimli kitaplarında etkili olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra duyguları görsel ifade eden jest ve mimiklerin kazanılmasında da duygu durumlarının resmedildiği resimli kitaplardan bahsedilebilinir. Öyle ki okulöncesi ve ilkokul öğrencileri kelimelere dikkatlerini verdiklerinde, karmaşık yeni kelimeleri metin içinde tekrarlı ve sesli okumalarda kendi sözcük kapasiteleri sınırlı olsa bile öğrenmede yeteneklidirler (Graves and Watts-Taffe, 2008, s. 187). Hansen ve Zambo (2005, s.40) ise “Resimli kitaplar kavramları birleştirir; kelimeler ile resimler, düşünceler ve daha önceden öğrenilmiş bilgiler arasında bağ kurulmasını sağlar ve sebep sonuç becerilerinin gelişimine yardımcı olur” şeklinde belirtmişlerdir. Duygu ifade eden sözcük ve sözcük grupları da okulöncesi çocukları için yeni kelimeler ve durumlardır.

Bunların kazanılmasında hem metin hem de resim destekli resimli kitaplar büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma ile de duygu ifade eden sözcüklerin resimli kitaplarda yer alma durumu ve ayrıca resimlemede var olan duygu durumlarının tanımlanabilirliği ortaya çıkarılacaktır.

Duygu durumlarının metin ve resimlemede kullanıldığı resimli kitaplar ile okulöncesi dönemdeki çocukların duygusal gelişimleri de desteklenecektir. Çocuklar resimli kitapların metinlerinde geçen duygu durumlarıyla ilgili sözcüğü sözcük dağarcığına katabileceklerdir. Ayrıca bu sözcükleri resimlemede de somut olarak görebilecek ve öğrendikleri duygu durumları pekişecektir. Bu da çocukların duygusal gelişimlerine katkı sağlayacaktır. Örneğin Dockett, Perry ve Whitton'un (2006, s.835-848) yaptıkları çalışmada okul hakkındaki resimli kitaplar ele alınmıştır. Çocukların okula başladıklarında duygu durumlarının resimli kitaplarda neler olduğuna bakılmıştır. Sonuçlara göre arkadaş edinmenin çocuğa kendini iyi hissettirdiği görülmüştür. Ancak arkadaş edinme hakkında endişelerde görülmüştür. Negatif duygular olarak da ismiyle alay edilmesi, lavaboyu bulamaması gibi endişe ve korkulara da duygu olarak rastlanmıştır. Çocuklar bu tür resimli kitaplar ile duyguları, duyguların yaşanma sebeplerini ve bu sebeplerden yola çıkarak duyguların neler ifade ettiğini keşfedebileceklerdir. Böylelikle duygu durumlarını ifade eden sözcük dağarcığına sahip olacak; aynı zamanda bu duygu durumlarının resimli kitaplarda yer alan resimlemeleri ile de duygu ifade eden jest ve mimiklerin farkına varacaklardır.

1.4. Sayıltılar

Bu araştırma aşağıda belirtilecek sayıltılara dayalı olarak gerçekleştirilmiştir.

1. Metinde Duygu İnceleme Formu ile elde edilen veriler geçerlidir.
2. Resimde Duygu Tanımlama Formu ile elde edilen veriler geçerlidir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma aşağıdaki sınırlılıklar kapsamında gerçekleştirilmiştir.

1. Bu araştırma piyasada bulunan farklı yayınevi, resimleyen ve yazara ait, 2001-2010 yılları arasında 3-6 yaş grubu için yayımlanmış ulaşılabilen resimli kitaplar ile sınırlıdır.
2. Bu araştırma örnekleme alınan kitapların metin ve resimleri ile sınırlıdır.
3. Araştırma hazırlanmış olan " Kitap Künye Formu" , "Metinde Duygu İnceleme Formu" ve "Resimde Duygu Tanımlama Formu" ile elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Okulöncesi Eğitim: Okulöncesi eğitim; 0-72 ay grubundaki çocukların gelişim düzeylerine ve bireysel özelliklerine uygun, zengin ve uyarıcı çevre olanakları sağlayan; onların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönlerden gelişimlerini destekleyen; toplumun kültürel değerleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren ve onları ilköğretime hazırlayan; temel eğitim bütünlüğü içinde yer alan eğitimdir (Gürkan, 2009, s.5-6).

Resimli Kitap: Resimli kitap kelimelerle resimlemelerin kitap formatında harmanlanarak düzenlenen bir çouk edebiyatı türüdür. Gerçek bir resimli kitap hikayeyi kelimeler ve resimlerin her ikisiyle birlikte anlatır (Cianciolo, 1997, s.1).

Duygu: Bireyin karşılaştığı olaylar karşısında bazen içsel düşüncelerini ifade eden hislere, bazen de olaylar gerçekleştiği anda bireyde görülen bedensel değişikliklere duygu denilmektedir (Lyons, 1980, s.43).

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Çocuk Edebiyatı

Çocukların, büyükler için geçmişte oluşturulmuş yapıtları okumalarıyla birlikte çocuk edebiyatı kavramı gündeme gelmiştir (Kıbrıs, 2010, s.11). Çocuk edebiyatı, iki – ondört yaş arasındaki, yani çocukluk çağında bulunan bireylerin ihtiyacını karşılayan, bu yaşlardaki kişilerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri içine alan edebi bir türdür (Tür ve Turla,1999, s.9; Yüce, Karaca, Köksalan, Nuhoğlu ve Bilgegil, 2007, s.16; Oğuzkan, 2000, s.3).

Şirin (1994, s.9) ise çocuk edebiyatını, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyat olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak yetişkinliğe henüz adım atmamış ve eğitime gereksinimi olan toplumun en genç üyelerinin yani çocukların düşünce dünyasına seslenebilecek yazarlar tarafından yazılmış olan ve yoğun sanat niteliğine sahip sözlü ve yazılı ürünlerin tümüne çocuk edebiyatı denir (Oğuzkan, 2000, s.3; Civaroğlu, 2000, s.11).

Çocuk edebiyatı eserlerinin, çocuğun sosyal ve zihinsel düzeyine uygun kaleme alınmış olması gerekmektedir. Bazılarının düşündüğü gibi çocuk edebiyatı yetişkinlere hitap eden kitapların çocuklara uygun hale getirilmesiyle oluşan tür değildir. Çünkü çocukların ilgileri, gelişimleri ve gereksinimleri yetişkinlere göre farklılık göstermektedir. Çocuk kitapları da çocukların bu doğallığına paralel ve cevap verebilecek şekilde olmalıdır (Tuğrul, 2002, s.22). Öyle ki, çocuk edebiyatı, çocukların hafife alınmadığı, ciddiyet, ustalık, titizlik ve incelikle ele alınan bir yazarlık alanıdır (Kuzu, 2002, s.105). Çünkü bu alandaki ürünler çocuk duyarlılığı ve çocuk düzeyi dikkate alınarak yazılmış metinlerdir. Çocuk dünyasına yabancı olmayan, çocuğa seslenebilen yazar ve şairin hayata geçirdiği edebiyat çocuk edebiyatıdır. Metinlerin öncelikli sahibi çocuktur. Metinlerde önemli olan dilin yalın, sade, güzel kullanılması

ele alınan konunun çocuğun bilişsel, duyuşsal özelliklerine paralel olması ve kurgunun dikkati çekebilmesidir (Karatay, 2007, s.465).

2.1.1. Okulöncesinde Çocuk Edebiyatı ve Önemi

Okulöncesi dönemde çocuklar henüz okuma-yazma bilmediklerinden dolayı; çocuklara yönelik çocuk edebiyatı eserlerin de görselliğinin daha ön planda olup, çocuklara kitapta geçen olayları anlatabilecek yeterlilikte olmaları beklenen bir özelliktir. Bu konuda Göknil'de (1994, s.139); "Her sayfada yer alan renkli resimler kitabın sonuna kadar anlatılan kavramları veya öyküyü tanımlar." şeklinde açıklamaktadır.

Görselliğin yani resimlerin ve şekillerin ön planda olmasından dolayı okulöncesinde çocuk edebiyatı denilince görsel nitelikli bir edebiyat türü düşünülmektedir. Bu tür bir başka deyişle resimlerden oluşan kitaplar yani resimli kitaplar şeklinde de tanımlanır (Göknil, 1994, s. 138). Okulöncesi dönemdeki çocuk için resimler oldukça ilgi çekicidir. Bu dönemde çocuk genellikle eline geçen gazete, dergi veya kitapların sadece resimlerine bakmakta ve bunu yaparken de keyifli zaman geçirmektedir. Ancak çocuk aynı zamanda resimlerde ne anlatılmak istediğini de anlamaya çalışmaktadır. İşte bu nedenle okulöncesine yönelik çocuk edebiyatı eserlerinin de görselliğinin daha önemli olduğu düşünülmektedir (Göknil, 1994, s.138).

Çocuğun dil ve edebiyat öğrenimine etkisi olacak öyküler seçilirken, bu öykülerin gerekli hassasiyet, ciddiyet, ustalık ve titizlikle yazılmış ürünlerden seçilmesi gerekmektedir (Kuzu, 2002, s.105). Çünkü edebiyat ile ilk tanışmanın yanı sıra, edebiyatı sevme ve edebiyata karşı olumlu tutum geliştirme, iyi seçilmiş, kaliteli ve özenli çocuk yazınlarıyla mümkün olabilmektedir (Tür ve Turla, 1999, s. 10).

Okulöncesi çocuklarının kitaba olan ilgilerini Üstün (2007, s.15-16) şöyle açıklamıştır;

- Hikaye okunurken katılmak isterler.
- Basit hikayelerden hoşlanırlar.

- Öğrenmeye meraklıdırlar; hayvanlar ve kendi deneyimleri ile ilgili hikaye kitaplarından hoşlanırlar.
- Nesnelerin nasıl çalıştığını merak ederler. Kitaplar, onların bu meraklarını besler ve genişletir.
- Yaratıcı fikirlerini destekleyen kitaplardan hoşlanırlar.
- Kitaplar, duygularının farkına varmasında yardımcı olur.
- Kitaplar yolu ile aile, arkadaş ilişkilerini daha iyi kavramaya başlarlar.
- Bilgi kitaplarından hoşlanırlar.
- Eğlenceli ve sürprizli kitaplardan hoşlanırlar.

Çocuk edebiyatı ürünlerinden çocuk kitapları öncelikli olarak çocuklara okuma sevgisini kazandırmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda düşünen, duygu ve düşüncelerini ifade edebilen, problemlere çözüm üreten, estetik duygulara sahip, oyun oynamayı ve gülmeyi bilen çocuklar yaratmaktır (Sever, 2003, s. 11). Kıbrıs'a (2010, s.34) göre de kitaplar, okulöncesi dönemden itibaren, çocukları resim, çizgi ve renk gibi estetik öğelerle buluşturan araç gereçlerdir.

Çocuk edebiyatı, eğitici yönüyle de dikkat çekmektedir. Doğrudan bu amaca sahip olmasa bile çocuğun hayatına olumlu etki etmeyi ve çocuk edebiyatı ürünleriyle çocukların olumlu izlenimler edinmelerini sağlamayı amaçlar. Çocuğun çocuk edebiyatı ürünleriyle birlikte kendisini, çevreyi, olayları algılayışı, yorumlayışı ve bunlara bağlı olarak davranış geliştirmeleri olumlu bir gelişim ve değişim göstermesi beklenmektedir (Karatay, 2007, s.466).

Edebiyatın eğitim ile ilgili yönüne çocuk edebiyatı ürünlerinde daha yoğun rastlanmaktadır. Çünkü çocuk edebiyatının oluşma nedenlerinden biri sanat yoluyla çocuğun eğitilmesidir. Bu nedenle çocuk kitaplarının eğitsel ve sanatsal niteliklerini bir arada barındırması gerekmektedir (Arpacı, 2006, s. 14)

Sanatsal uyaranlar, kişilerin yaşamında küçük yaşlardan itibaren yer aldığında sanatın eğitsel işlevlerinden de yararlanılabilmektedir. Örneğin, nitelikli çocuk kitapları sayesinde çocuklar görsel ve dilsel bir sanat modeliyle karşı karşıya gelecek ve bu sayede sanatın eğitsel işlevleriyle yoğrulacaktır (Sever, 2002, s.27).

Okulöncesi dönemde çocuk edebiyatı ürünleriyle tanışan çocuklar gerekli bilgilere ulaşacak böylelikle yeni bilgiler edinmenin zevkini yaşayacak ve bu da çocuklarda daha çok başarma isteği uyandıracaktır. Bunun yanı sıra çocuk yaşamı tanıyacak, böylelikle yaşama kendisini hazırlayarak kendisine güven duyacaktır. Yaşamı tanıyarak insana ve çevreye karşı duyarlı olma bilinci kazanacak bu da çocuğun sosyalleşmesine katkı sağlayacaktır. Bir süre sonra çocuk düşündüklerini ve hissettiklerini yazı yoluyla anlatma isteği duyacaktır. Bu şekilde de çocuğun zihinsel ve dil gelişimi de desteklenecektir (Karatay, 2007, s.466-467).

Anne ve babalar çocukları için genellikle olumlu karakter özellikleri üzerine odaklanmış ve iyi yazılmış klasik öyküleri seçerler. Böylelikle çocuk bir süre sonra edebi anlamda bir eseri diğer eserlerden ayırt edebilir hale gelir. Aynı zamanda insanın sahip olması gereken olumlu karakter özellikleri hakkında fikir sahibi olabilir (Urban, 2007, s.168).

Urban'a (2007, s.169) göre erken çocukluk döneminde kendilerine kitap okunan çocuklar ileriki yaşamlarında zevk almak, hoşça vakit geçirmek ve bilgi edinmek için kitap okumaya daha istekli olacaklardır. Bu durum aynı zamanda, medyada yani kitle iletişim araçlarında yer alan ancak pek yararı olmayan ürünlere karşı önemli bir silahtır. Çünkü bu çocuklar yalnızca iyi okuyucu değil aynı zamanda diğer insanlara oranla hayal güçleri daha geniş ve daha fazla bilgi sahibi olurlar.

Bu noktada çocuk edebiyatının önemini şu şekilde maddeleştirebiliriz:

- Çocuk edebiyatı, günlük rutin uğraşların dışında çocuk için oyalayıcı, eğlendirici bir role sahiptir.
- Çocuk edebiyatı, çocuklara yaşama sevinci verebilecek güçte eserlere sahiptir. Bu eserler ile çocuğa kitap sevgisi aşılar.
- Çocuk edebiyatı ile çocuklara hayatı, çevrelerini tanıma imkanı sunulmuş olur. Böylelikle çocuğun paylaşma, yardımlaşma, sorumluluk alma, hoşgörülü olma gibi insanlar arası ilişkilerde önemli olan değerlerin farkına varmasını sağlar.
- Çocuk edebiyatı okulöncesi çağdaki çocukların dil gelişimlerini olumlu yönde etkileyecek niteliklere sahiptir.

- Çocuk edebiyatı çocuğa estetik bakış açısı kazandırır.
- Çocuk edebiyatı çocuğa anlama ve anlatma becerisi kazandırır. Bunun yanında düşünme gücünü ve yaratıcılığını arttırır (Civaroğlu, 2000, s.12; Nas, 2002, s.39).

2.1.2. Okulöncesi Dönemde Okuma Alışkanlığı Kazandırma

Okulöncesi eğitim, doğumdan ilköğretimin ilk yılına kadar olan süreyi kapsayan, bu yaş çocukların gelişim düzeylerine uygun zengin uyarıcılarla donatılmış çevreyi sağlayan, çocukların gelişimlerini toplumun kültürel değerleri, kuralları doğrultusunda yönlendiren bir eğitim sürecidir (Poyraz ve Dere, 2001, s.21).

Okulöncesi eğitimin amaçlarından en önemlisi de çocuğu hayata hazırlamaktır. Bu amaca ulaşılabilmesi için çocukların gelişim düzeyleri dikkate alınarak hazırlanmış nitelikli bir okulöncesi eğitime ihtiyaç duyulmaktadır (Zembat, 2005, s.25). Çocuğun erken yaşlarda deneyimleyerek kazandığı temel bilgi, beceri ve alışkanlıklar çocuğun daha sonraki öğrenim, sosyal duygusal yaşamını etkilemektedir. Bu nedenle okulöncesi eğitim ciddi, bilimsel ve sistematik bir organizasyon ile yönlendirilmelidir (Arı, 2005, s. 31).

Okulöncesi dönemde bireyin kazanması beklenen temel alışkanlıklardan biride kitap okuma alışkanlığıdır. Kitap okuma alışkanlığının kazanabilmesi için çocuğun erken yaşlarda kitaplarla iletişim kurması sağlanmalıdır. Üstün'e (2007, s.11, 16) belirttiği üzere altı-on iki yaşları arasında kazanılan okuma alışkanlığının temelini, okulöncesi dönemde kurulan olumlu çocuk-kitap ilişkisi oluşturmaktadır. Çocuğun çevresinde okuyan bir yetişkin modeli olmadan, kitaptan yoksun bir ortamda çocukların kitaba, okumaya karşı ilgilerinin olması beklenmemelidir.

Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandırabilmelidir. Bunun olabilmesi için çocuk edebiyatı ürünleri çocuklara nitelikli metinler sağlamalı, okuma kültürünü kazandırabilme sorumluluğunu üstlenebilmelidir. Başka bir deyişle çocuklar için üretilen çocuk edebiyatı ürünleri çocuk-edebiyat-sanat etkileşiminin temelini sağlam atan bir etken olmalıdır (Sever, 2003, s.11).

2.1.3. Resimli Kitaplar ve Özellikleri

Çocukların eğitim ve kültürel anlamda ileriye yönelik değişimleri için, çocukların gelişim düzeylerine paralel ve nitelikli kitaplar büyük önem taşımaktadır. Çünkü kitaplar çocuklara merak duydukları bilgileri sağlamanın yanında kendilerini, çevresindeki insanları ve genel olarak dış dünyayı keşfetmelerine olanak sağlayacaktır (Kocabaş, 1999, s.2). Okulöncesi dönemdeki çocuklara yönelik kitaplar ise resimli kitaplar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Çocuk edebiyatının önemli bir türü olan resimli kitaplar, kelimelerin ve resimlemelerin özel olarak harmanlandığı edebiyatın diğer türlerinden farklı olarak nitelendirilen bir edebiyat türüdür (Cianciolo, 1997, s.1).

Resimli kitap, bir bütün ünitede hem görsel hem de metin içerir. Resimlemeler hikayenin ayrılmaz bir parçasıdır ve metnin tamamlayıcı unsurudur. Resimli kitap sosyal, kültürel, tarihi bir döküman olmasının yanı sıra, bir çocuğun günlük yaşamındaki deneyimlerini içeren metinlerden oluşmaktadır. Resimli kitap okuyucuya bölümlerin toplamından daha çok fikir ve hayal kazandıran essiz bir sanat objesidir (Nespeca, 2003, s.2).

Özellikle okulöncesinde sıklıkla kullanılan resimli kitaplar okulöncesi dönemdeki çocuklara uygunluğu açısından belli kriterleri taşımalıdır. Çünkü bu dönemdeki çocuklar yaşamlarının temelinin oluştuğu kritik dönemde bulunmaktadırlar. Bu nedenle çevrelerini oluşturan ve iletişime geçtikleri her türlü materyal ve araç gerecin onların gelişim düzeylerine uygun ve tüm ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olması gerekmektedir.

2.1.3.1. Biçimsel Özellikler

Kitabın boyutu, ağırlığı, kapağı, ciltlemesi, kullanılan malzemesi, sayfa düzeni ve harf (punto) büyüklükleri biçimsel özellikler olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.1.3.1.1. Kitabın Boyutu ve Ağırlığı

Çocuk kitapları çocuğa görelik kavramını taşıması bakımından çocuklar tarafından kolaylıkla okunabilecek, resimlerine bakılabilecek ve taşınabilecek boyutta olmaları gerekmektedir (Oğuzkan, 1994, s. 213). Kitapların boyutları küçük ve büyük olmak üzere sınıflandırılabilir. Küçük boydakiler 3 yaşında bir çocuğun minik elleriyle kavrayabileceği, rahatlıkla tutabileceği boyda olup, çocuğa "sahip olma", "benim diyebilme" duygusunu yaşatmak için hazırlanmış kitaplardır. Büyük boy kitaplar ise çocuğun annesinin, babasının veya bir büyüğünün kucağında oturup, kitabı büyüğüyle birlikte tutup, okumasını sağlayarak çocuğa paylaşmanın vereceği mutluluğu tatması için yapılmıştır (Göknil, 1994, s.139).

2.1.3.1.2. Kapak, Cilt ve Kullanılan Malzeme

Çocuklar kitapları kullanırken adeta bir oyuncakla oynuyormuşçasına kitapla etkileşime geçerler. Bir yetişkin gibi sayfanın yırtılabileceğini, kitabın bazı davranışlar sonunda zarar görebileceğini düşünemezler. Bu nedenle çocuk kitapları çocukların kitapla etkileşime geçtiği anda zarar görmeyecek nitelikte olmalıdır. Bunun için kitapların kapağı sağlam olmalı, kullanılan kağıdın da en az ikinci hamur diye adlandırılan cinsten ve mat olması sağlanmalıdır (Oğuzkan, 1994, s. 213; Göknil, 1994, s. 138).

2.1.3.1.3. Sayfa Düzeni ve Harf Büyüklükleri

Sayfa düzenlemesinde genellikle resimin ve metinin aynı sayfada olduğu çocuk kitapları yoğunluktadır. Ancak bu tür sayfa düzeninde metinin, resimin içinde kaybolmamasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Bu tür sayfa düzenine sahip kitaplar arasından iyi örneklere de rastlamak mümkündür. Bununla birlikte tercih edilmesi gereken bir sayfanın metine bir sayfanın resime ayrılacağı sayfa düzeni olmalıdır. Bu tür kitaplarda çocuklar hikayeyi daha kolay takip edebilmektedirler (Güleç ve Geçgel, 2006, s. 168).

Çocuk kitaplarında satır aralarındaki boşluk normal veya biraz daha fazla olabilir. Sayfa kenarlarında ise geniş boşluklar olmalıdır (Oğuzkan, 1994, s. 213).

Harf karakterinin boyutunu ve harf tipinin çizgileri arasındaki boşluğu ölçmek için “Punto” kullanılır. Bir inçte 72 punto (nokta) vardır ve 1 inç 1.7 cm'dir. Normalde okulöncesi dönemdeki çocuklar okuma-yazma bilmemelerinden dolayı punto büyüklüğünün önemli olmadığı düşünülebilir. Ancak çocuğun okuma ve yazmaya hazırlık döneminde olması ve çocuk kitapları yoluyla yazıyla tanışmasından dolayı punto önem kazanmaktadır. Okulöncesi çocukları için punto büyüklüğü 12-36 arasında değişir. Okumaya yeni başlayan bir çocuk için 36 punto kullanılabilir. Daha büyük çocuklar için 12 punto normal olarak görülebilir (Güleç ve Geçgel, 2006, s. 169).

2.1.3.2. Resimlendirilme Özellikleri

Okulöncesi dönemdeki çocuklar için yayımlanan kitaplarda her bir sayfanın dörtte üçünün resime ve dörtte birinin de yazıya ayrılması uygun olur (Oğuzkan, 1994, s. 214). Çünkü resimli kitaplarda resimleme öğesi büyük bir role sahiptir. Öncelikle her bir sayfada bulunan resimlemelerin birbirinden kopuk olmaması, art arda gelen resimlerin bir bütünlüğü sağlaması önemli bir faktördür (Tür ve Turla, 1999, s. 32).

Resimlemede sert ve keskin çizgilerin yerine, yumuşak ve yuvarlak hatların kullanılması kitabı daha ilgi çekici kıldığı için tercih edilmelidir (Tür ve Turla, 1999, s. 30).

Olayların resmedilmesinde dikkat edilmesi gereken bir unsurda hareketliliktir. Hareket unsuru kullanılmayan resimler adeta bir fotoğraf görünümündedir. Canlılığı ifade etmedikleri için de çocuklar için uygun değildir. Oysa hareket unsuru kullanılan resimler sayesinde çocukların zihninde olaylar oluşarak kalıcı hale gelecek ve daha sonra resimlere bakarak kitabı anlatabilecektir. Ayrıca hareket unsuru kullanılan resimlerde resim-metin ilişkisi daha kolay kurulabilecektir (Tür ve Turla, 1999, s. 30). Güleç ve Geçgel’e (2006, s.181) göre; “Çocuklar okunan öyküdeki içerik unsurlarını takip ederken aynı zamanda resimlerin hikayesel özelliklerini de yakalayabilirler. Eğer resim çocuk için bir şey ifade etmiyorsa, hikaye önemli olsa bile, kitabın etkisi ilk izlenimden sonra biter. Çünkü metin hareket ve karakterleri hatırlatmaktan yoksundur.

Resimlerde yer alacak ayrıntı oranı da önem taşımaktadır. Çocuğun dikkatini dağıtabilecek, konudan uzaklaşmasına sebep olacak kadar yoğun ayrıntılar yerine

çocuğun metinde geçen konuya hakim olmasını sağlayacak kadar ayrıntıya yer verilmelidir. Çünkü gereksiz ayrıntılar, çocuğun konudan uzaklaşmasını, dikkatini konu üzerinde yoğunlaştıramamasını ve bu nedenle metin-resim ilişkisinin yeterince kurulmasını engellemektedir. Bu nedenle resimlemelerin gereksiz ayrıntılardan uzak, basit ve sade olması gerekmektedir (Tür ve Turla, 1999, s. 31).

Resimlemede kahramanların özelliklerinin resmedilmesi de büyük önem taşımaktadır. Çünkü kahramanların metinde bahsedilmiş tipik özellikleri olabilmektedir. Önemli olan bu özelliklerin doğru bir şekilde vurgulanması ve resimlemeye yansıtılmasıdır (Tür ve Turla, 1999, s. 32).

Resimlemedeki bir önemli husus ise renklerin kullanımıdır. Öncelikle renkler çocukların ilgisini çekecek nitelikte olmalıdır. Bu sağlanırken fonda kullanılan renk dikkate alınmalı, fon üzerine kullanılan renkler fonla bir bütün oluşturmalı, farklı bir görüntü oluşturup dikkat dağıtmamalıdır. Ayrıca birçok rengin bir arada kullanımında renkler arasındaki uyuma ve renklerin birlikte bir bütün oluşturmasına dikkat edilmelidir (Tür ve Turla, 1999, s. 33).

Kitapların resimlemelerinde olması gereken özellikler bakımından süsleyici, açıklayıcı ve bütünleyici resimler resimli kitaplarda tercih edilmelidir. Bu noktada süsleyici resimler metnin daha güzel bir biçimde sunulmasını sağlarken; açıklayıcı ve yorumlayıcı resimler metnin daha derinlemesine yorumlanıp, anlaşılmasına olanak sağlar. Tamamlayıcı, bütünleyici resimler ise metinde işlenen konunun bir bütün olarak daha belirgin hale gelmesini sağlayan resimlerdir (Kıbrıs, 2010, s. 40).

2.1.3.2.1. Resim-Metin İlişkisi

Güleç ve Geçgel'e göre (2006, s. 180) metin ve resim arasındaki ilişki genellikle şu şekilde olabilir.

- Metin ve resim genel olarak simetriktir, yani aynı anlamı içerirler. Resim ve metinin bu ilişkisinde resim metne gerekenden fazla bilgi sağlar. Resim metnin anlattığını gösterir. Çocuk metni resimsiz olarak da anlayabilirken, resim anlamı güçlendirmeye hizmet eder.

- Resim metni aydınlatmak için kullanılır. Bu ilişkide resimler konunun bazı yönlerini aydınlatmak için kullanılır. Metinde anlatılan her şey resimde bulunmaz.
- Resim, metnin zenginleştirilmesinde ve öneminin arttırılmasında yardımcı olur. Bu tip ilişkide asıl hikaye metin tarafından anlatılır. Fakat resimler detaylara işaret ederek metni genişletir ve incelikle işlenmesini sağlar. Ayrıca resimler metinde anlatılanlar hakkında yeni çağrışımlar getirme görevini de üstlenmektedir.
- Temel hikaye metin tarafından anlatılır, resim seçilmiş yönlere işaret eder. Bu tip resim-metin ilişkisinde resim metindeki bir olayı veya detayı yansıtacaktır. Böylece resim metnin seçilmiş yönlerini sunar.
- Resim, resmin bazı yönlerini anlatan metinle asıl hikayeyi yansıtır. Bu tür ilişkide hikaye asıl olarak resim vasıtasıyla sunulur. Metin, resmin seçilmiş bazı yönlerini anlatmak için kullanılır.

Ancak bu düşünceye karşı teorilerde ortaya atılmıştır. Lewis "polysystemy" olarak adlandırdığı fikrinde metini metinden farklı işaretlerle birleştirme sisteminden bahsetmiştir. Schwarcz, metinin ve resimlemenin hikaye anlatmanın etrafında döndüğünü belirtmiştir. Ancak metinle resimin ilişkisinde ikinci bir kategori olarak resimlemenin metinin tam karşısında ve metinde uzak bir yerde olabileceğini ifade etmiştir. Bu nedenle metin ve resim ilişkisinin o kadar da önemli bir güç olmadığı; sadece birbirlerinin biçimini değiştiren yöntem olduğu düşünülmektedir (Sipe, 1998, s. 97-98; Pantaleo, 2005, s.1-2).

2.1.3.3. İçeriksel Özellikleri

Çocuk kitaplarının içerik yönü çocuğun gelişimini doğrudan etkiler niteliğe sahiptir. Nitekim bu konuda çocuk kitabında bulunması gereken iki kavramdan bahsedilmiştir. Bu kavramlar "çocuğa görelik" ve "yazınsal nitelik"tir. Bu kavramlarla belirtilmek istenen, çocuğun hayal dünyasına, düş gücüne seslenen, onun rahatça, zevk alarak, hoş vakit geçirmesini sağlayarak okuyup anlayabileceği, onun duygularını, düşüncelerini, hayallerini besleyebilen, kurgusu ve olay örüntüsü karmaşık olmayıp, çocuğun anlayabileceği ve anlamlandırabileceği düzeyde olan, dikkat dağıtıcı ayrıntılardan arınmış olan çocuk kitaplarıdır (Dilidüzgün, 2000, s.258).

2.1.3.3.1. Konu

Resimli kitaplarda ele alınan konuların çocukların yaşantılarıyla uyumluluk göstermesi önemli bir unsurdur. Çocukların iletişime geçtikleri kitaplarda kendi yaşantılarından bir şeyler bulmaları, çocuğun kitapla bütünleşmesini sağlayacaktır. Seçilen konu çocuğun yaşantısıyla ilişkili olmadığında ise çocuk kitapta kendinden bir şeyler bulamayınca kitapla verimli bir iletişim kuramayacak ve bir süre sonra sıkılacaktır (Kıbrıs, 2010, s. 42). Çocuk, çocuk edebiyatı ürünlerinde çevresine yaşadığı ortamın bir benzerini bulduğunda ise yazılan veya anlatılanlarla yaşadığı olaylar arasında bağlantı kurma ve karşılaştırmalar yapma fırsatı bulmuş olur (Karatay, 2007, s. 465).

Resimli kitaplarda çocuğun yaşamında karşılaşabileceği her olay konu olarak ele alınabilir. Ancak ele alınan konuların çocuğun ilgisini çekebilecek, çocuğun beklentilerini, ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmasına dikkat edilmelidir. Bu sağlanırken aynı zamanda çocuğun ruhsal özellikleri, gelişim düzeyi de göz ardı edilmemelidir (Tür ve Turla, 1999, s. 41).

Bunların yanı sıra resimli kitaplarda ele alınan konular çocukların hoş vakit geçirmelerini sağlamalı, çocukları neşelendirmeli mutlu edebilmelidir. Bu dönemdeki çocuklar için onları üzecek, korkutacak, karamsarlığa sevk edecek konuların resimli kitaplarda bulundurulmaması önemlidir (Tür ve Turla, 1999, s. 42).

Ele alınan konunun, çocukların hoş vakit geçirmelerinin yanı sıra sunuluş biçimi de büyük önem taşımaktadır. Ele alınan konu canlı biçimde işlenmeli, eğlendirici bir tarzla sunulmalı, bunun içinde güldürücülük öğesine de yeterince yer verilmelidir. Resimli kitaplarda ele alınan konu her ne olursa olsun verilmek istenen ana düşünce okurun kafasında hiçbir soru oluşturmayacak nitelikte açık ve anlaşılır olmalıdır (Kıbrıs, 2010, s. 41-42).

Resimli kitapların içerdikleri konuları bakımından incelendiğinde, prososyal davranışların resimli kitaplarda yer alma oranının yeterli düzeyde olmadığı görülmüştür. Bu nedenle okulöncesi dönemdeki çocuklar için hazırlanan kitapların içeriğinde

paylaşma, yardımlaşma, işbirliği yapma, teselli etme gibi prososyal davranışları destekleyici konulara da yer verilmesi gerekmektedir (Uzmen ve Mağden, 2002, s. 210).

2.1.3.3.2. Kahramanlar

Okulöncesi dönem çocuğun çevresindeki yetişkinleri dikkatle izlediği ve model aldığı bir dönemdir. Sadece çevresindeki yetişkinler değil aynı zamanda televizyon programlarında ki, film ya da çizgi filmlerdeki ve hatta resimli kitaplardaki kahramanlarda bu noktada birer model durumundadır. Bu nedenle çocuğa model olan kahramanların çocuğu olumlu etkileyecek özelliklere sahip olması çok önemlidir. Örneğin kitaplardaki kahramanların iyi özelliklere sahip olması halinde çocuk içinde olumlu bir model olacaktır (Tür ve Turla, 1999, s. 43).

Bunun yanı sıra çocuk kitapları, erken çocukluk döneminden itibaren, çocukların kendilerine yüklediği ya da kendileri için oluşturdukları anlamı güçlendirebilecek, olumlu kişilik özelliklerini kazandırabilecek ve iyi alışkanlıkların farkına varmalarını sağlayacak ve bu alışkanlıklara çocukları özendirebilecek güce sahiptir. Çocukların bu dönemde bilinçsiz öykünme yoluyla öğrendiği gerçeğinden hareketle, çocuk kitaplarında yer alan kahramanlar, hem çocukların benlik duygularının gelişimini olumlu yönde etkilemeli hem de duygu, düşünce ve eylemleriyle onlara kin, nefret ve düşmanlık gibi duygularla baş etmenin yollarını sezdirmelidir (Sever, 2002, s.32).

Çocuk kitaplarında çizginin, resimlemenin, tasvirin, dilin anlatım olanaklarıyla çok değişik karakterler, kişilikler hayat bulmaktadır. Çocuk kitaplarında hayat bulan bu karakterler sayesinde çocuk yaşamı, insanı, çevreyi, hayatı, doğayı deneyimleyebilecektir (Sever, 2003, s.47).

Resimli kitaplarda yer alan kişilerin masal ve masalımsı eserler dışında gerçek ya da gerçeğe uygun kişilerden seçilmeleri tercih edilmelidir. Ayrıca seçilen karakterlerin sayısı çocukların hatırlayabileceği, zihinsel karmaşıklığa sebep olamayacak kadar olmalıdır. Bunun yanı sıra daha çok çocuğun dünyasında yer alabilecek varlıklar arasından kahramanlar belirlenmelidir (Kıbrıs, 2010, s. 42). Resimli kitaplardaki karakterleri genellikle yetişkinler, çocuklar, hayvanlar, insan kişiliğine girmiş hayvanlar, makineler ve eşyalar oluşturmaktadır. Çocuklar bu karakterlerin hepsi

ile aynı duygusal yakınlığı kurmaktır. Karakterlerin ırkları veya ülke farkları önemli değildir. Çocuklar bu duygusal yakınlığı yaşayarak kahramanın başından geçen olaylar, yaşadığı güçlükler, edindiği tecrübeler yani genel olarak hayat hakkında yeni bilgiler kazanacaklardır (Güleç ve Geçgel, 2006, s. 184).

2.1.3.3.3. Tema

Herhangi bir sanat eserinde işlenen ana konu tema olarak adlandırılır. Tema ana konu olsa da öykünün gerekli bir parçası olmalı, ancak öykü üzerinde fazla etkili olmamalıdır. Yazar tarafından temanın anlaşılıp anlaşılmama kaygısıyla, öykünün sonunda bir yorum yapmasına hiç gerek yoktur. Çocuk kitaplarında çok çeşitli temalara rastlanabilmektedir. Arkadaş ilişkileri, cesaret gibi genel temaların yanı sıra her bireyin farklı olduğu, kendi kararlarımızı kendimizin vermesi gerektiği gibi daha özel temalara da kitaplarda rastlanabilmektedir. Yine kıskançlık, korku, fiziksel özür gibi temalara kitaplarda sıkça kullanılmaktadır. Bu temaların yer aldığı kitaplar, benzer problemleri olan çocuklara bu problemlerini çözme noktasında yardımcı olabilmektedir (Güleç ve Geçgel, 2006, s. 183).

2.1.3.3.4. Üslup, Dil ve Anlatım

Yalın, sade anlatımdan kuru ve çocuksu bir anlatım anlaşılmamalıdır. Çünkü kuru ve çocuksu bir anlatımın hakim olduğu, eğitimden çok yapay öğreticilik içeren yayınların çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına yanıt vermeyeceği, bununla birlikte çocuk ve kitap arasında kurulacak ilişkiyi zedeleyeceği bilinmesi gereken çok önemli bir gerçektir (Sever, 2003, s.12).

2.1.3.3.5. Ortam (Yer ve Zaman)

Öyküdeki olay örüntüsünün gerçekleştiği, yaşandığı yeri ve zamanı ortam adıyla adlandırabiliriz. Öykünün yaşandığı yer ve zamanın okuyucu tarafından bilinmesi, okuyucu tarafından öykünün daha çok canlı kılınmasını sağlar. Böylece okuyucu dikkatini ve ilgisini kitap üzerinde yoğunlaştırmakta zorlanmayacaktır. Öyküde olayların geçtiği yer köy, kasaba, şehir gibi geniş mekanların yanı sıra, ev, çiftlik, ya da sınıf gibi dar mekanlarda olabilmektedir. Olayların yaşandığı zaman ise bir veya birkaç

gün, hafta, ay, mevsim gibi değişik zaman dilimleri olabilmektedir (Güleç ve Geçgel, 2006, s. 186).

2.1.4. Resimli Kitapların Çocuğun Gelişimindeki Yeri ve Önemi

Çocuk edebiyatı ürünleri ile çocuklar kitaplarla etkileşime geçmektedirler. Kitaplar hem türleri, hem de içerdikleri çeşitli bilgiler, konular, temalar bakımından çocuğun gelişimini olumlu yönde geliştirecek etkiye sahiptir.

2.1.4.1. Resimli Kitapların Bilişsel ve Dil Gelişimine Etkisi

Yazarların, çocuk kitaplarında yer alan iletileri, çocuğun anlama düzeyine uygun bir şekilde seçmesi gerekmektedir. Türkiye'de çocuk kitaplarında yer alan iletilerin, çocuğun gelişim düzeyi dikkate alınmadan seçildiği, seçilen iletilerin aktarım biçiminin belirlenmesinde de yine çocuk gelişimi ve yazınsal ölçütlerin dikkate alınmadığı tespit edilmiştir (Dilidüzgün, 2000, s. 261).

Oysaki resimli kitaplar sayesinde çocuklar yeni kavramlarla karşılaşacak ve bu kavramları kazanacaktır. Bazı resimli kitaplar sayesinde çocuğun gidip göremeyeceği veya doğal olarak keşfetme imkanı olmayan birçok olay, durum, bilgi çocuğa sunulabilmektedir. Ayrıca sunulan bu bilgiler resimlerle desteklenerek çocukların karşısına çıkmaktadır. Bu sayede çocuğun bilgiyi hem görerek hem de dinleyerek algılaması, anlaması ve yorumlaması sağlanmış olur (Güleç ve Geçgel, 2006, s. 26).

Birey yaşamının ilk günlerinden itibaren çevresinde yaşayan dili öğrenmeye başlar. Dil insan çevresinde yaşadığı sürece günlük yaşantılar sırasında doğal olarak öğrenilebilmektedir. Çocuklar dili model alarak, taklit ederek, iletişim kurarak, deneyim ve düşüncelerini paylaşarak öğrenirler. Çocuklar dili öğrenirken ilk model aldığı kişiler anne-babaları ve aile bireyleri, daha sonra ise çevrede ve okulda iletişim kurdukları bireylerdir. Dil öğrenmede model alınan kişiler kadar çocuğun çevresinde bulunan, dil gelişimini destekleyici materyallerde büyük öneme sahiptir (Güven ve Bal, 2000, s.13).

Çocuğun dil gelişiminde etkili olan faktörler arasında anne-baba ve çocukla iletişim halinde olan yetişkinler yer almaktadır. Çocuğun çevresinde bulunan

yetişkinlerle iletişimi sağlayan araçlardan biri de kitaplardır denebilir. Çocuğun kitapla iletişim halinde olabilmesi için bir veya birden fazla yetişkinle iletişim halinde olması gerekmektedir. Yetişkinler ise çocuğun kitapla vakit geçirdiği bu zaman dilimlerinde olabildiğince zengin bir dil çevresinin oluşmasını sağlamalıdırlar (Güleç ve Geçgel, 2006, s. 33).

Çocuk kitapları, çocuklara anadillerinin yapısını, işleyişini, dilin anlatım gücünü ve güzelliğini yansıtabilen görsel ve dilsel uyaranlar olarak yaklaşık üç yaşından itibaren çocuğun yaşamında yer edinmeye başlar (Sever, 2003, s.29). Çocuk kitaplarının bilişsel ve dil gelişimine katkılarını şu şekilde söylemekte mümkündür:

- Kelime hazinesini geliştirir.
- Sıfatları, zamirleri, çoğulları, olumlu ve olumsuz ifadeleri doğru ve yerinde kullanmayı öğrenir.
- Gördüğü şekilleri algılamayı öğrenir.
- Belleğini geliştirir.
- Kavramları kitap yolu ile öğrenmek daha kolaylaşır. Zıt ilişkileri, renk, sayı, şekil, mekan vb. gibi kavramları görsel olarak kitap yoluyla desteklemek mümkündür.
- Okuma-yazmada en büyük adım olan, anadilini iyi kullanabilme becerisini arttırır. Okulöncesi dönemde yazı dili ile ilişki kurulur. Resimden yazıya geçiş yapmak kolaylaşır.
- Kitap öğrenmeyi sağlamada ilk yıllarda çok önemli olan somut nesnelerle çalışmayı sağlar. Çocuk için soyut olan sözcükler, kitapta gördüğü resimler ile somut hale getirilmiş olur (Tür ve Turla, 1999, s. 14).

Resimli öykü kitaplarının çocukların kendilerini ifade etmelerinde çocuklara yardımcı olan bir araç olduğu kabul edilmektedir (Güleç ve Geçgel, 2006, s. 24). Çocuk resimli kitaplarla iletişime geçtikten sonra resimli kitapta ele alınan konu hakkında düşünecek ve fikir üretecektir. Bu noktada belirli bir konuyla ilgili kendisine ait fikirleri kitap sayesinde keşfedecek ve çevresiyle bu fikirlerini paylaşma olanağı bulacaktır. Bu sayede çocuk kendisini ifade etme olanağını kitap sayesinde bulmuş olacaktır.

2.1.4.2. Resimli Kitapların Duygusal Gelişime Etkisi

Çocuk günlük hayatında tüm duyguları yaşayabilmektedir. Yeri geldiğinde hata yapabilen çocuk, bazen korkmakta, kızmakta ya da bazen yetişkin tarafından uyarılmakta bu nedenle utanmakta ya da üzülmektedir. Çocuk bu nedenle kitaptaki kahramanların kendi yaşadığı duyguları yaşadığını gördüğünde bu duyguların normal olduğunu düşünebilmekte, hangi durumlarda hangi duyguların yaşanmasının normal olduğunu ve en önemlisi bu duyguların nasıl adlandırıldığının farkına varmaktadırlar (Tür ve Turla, 1999, s. 43).

Erken çocukluk döneminden itibaren yaşama, insana, hayata dair kazanılması gereken bireysel değerlerin kazanılmasında çocuk kitaplarının önemli bir rolü vardır. Nitekim başlangıçta çocuk kitapla kurduğu ilişkide kendisini, çevresini tanımaya ve öğrenmeye odaklanmıştır. Daha sonraki aşamada ise kitaplarda okudukları ve gördükleriyle özdeşleşir. Çocuk gerçek dünyayla kitaptaki kurgulanmış dünyayı resimlendirmeler yardımıyla birleştirir. Hikayede yer alan karakterlerin yaşadığı duygulara ortak olarak onlarla birlikte ağlar, güler, acı çeker, sevinir (Abacı, 2005, s.271). Kitapları duygusal gelişime etkisini şu şekilde özetleyebiliriz:

- Dinlediği hikayelerdeki kahramanlarla duygusal olarak özdeşim kuran çocuk başkalarının da aynı duyguları yaşadığını görür, duygu paylaşımı sağlanır ve kendisini yalnız hissetmez. Benmerkezcilikten kurtularak onun dünyayı başkaları açısından da görmesi sağlanır.
- Duyguların doğallığını keşfeder.
- Kitap ile birlikte olmanın mutluluğunu yaşar.
- Yaşadığı ve yaşayacağı duygusal olaylarda nasıl davranacağına daha önce okunan hikayelerle hazırlık yapmış olur.
- İfadesi zor ve çocuk için soyut olan duyguların, okunan hikayeler yolu ile daha anlaşılır ve somut olması sağlanır (Tür ve Turla, 1999, s. 14-15).

2.1.4.3. Resimli Kitapların Sosyal Gelişime Etkisi

Çocuğun kişilik özelliklerinin büyük bir bölümünün ilköğretim çağından önce geliştiği gözlenmektedir (Gedikoğlu, 2005, s.71). Okulöncesi dönemde her ne kadar

resimli kitap ve dergiler denince akla çocuğun dil gelişimine olumlu etkinin söz konusu olduğu akla gelse de, aynı zamanda kitap çocuğun öncelikle kendisini keşfetmesine olanak sağlar, bununla birlikte toplumsallaşmasına yardımcı olur, böylelikle sosyalleşen çocuk yalnızlık duygusundan uzaklaşır, sanatsal ve kültürel deneyimler kazandırır; sevinç, neşe, keyif kısaca haz verir (Civaroğlu, 2000, s.20).

Ebeveyn ile çocuk arasındaki beraberliği artırmak açısından çocuk kitapları büyük öneme sahiptir. Çünkü okulöncesi dönemdeki çocuk henüz okuma yazma bilmediğinden kitabı eline aldığında çoğunlukla ebeveynleriyle iletişime geçmekte ve kitabı onlarla keşfetmeyi tercih etmektedir (Oktay, 2004, s.226). Eğer ebeveynler çocuğun kitapla olan iletişimini desteklerse, çocuk kitaplarla gittikçe daha çok ilgilenmeye başlar. Kitaba duyulan ilgi arttıkça kitapta yer alan karakterlerde çocuğun ilgi alanında yer alacaktır. Bir süre sonra çocuk artık kitaplarda karşılaştığı karakterler gibi düşünmeye başlayacak ve onların rollerini yansıtmaya başlayacaktır. Bu nedenle seçilen kitaplardaki karakterlerin duygu ve davranışları hakkında çocukla konuşmak, çocukların sosyal gelişimlerinin olumlu yönde ilerlemesini sağlamak için oldukça önemlidir (Güleç ve Geçgel, 2006, s. 25). Kitapların çocukların sosyal gelişimine katkısı ile ilgili olarak şunlar söylenebilir:

- Sosyal ilişkilerin (aile, arkadaşlık, komşuluk gibi) daha kolay anlaşılması sağlanır.
- Sosyal hayatta önemli olan insan ilişkilerinin (paylaşma, sorumluluk alma, yardımlaşma, hoş görülü olma vb) önemini ve nasıl uygulanması gerektiğini hikayelerle yaşayarak öğrenir.
- Örneklenen olaylardan etkilenerek sosyal uyumu kolaylaşır (Tür ve Turla, 1999, s. 15).

2.2. Duygu

Çevredeki olaylar sonucu bireylerde duyguların ortaya çıktığı söylenebilir. Birey herhangi bir ödül, ceza veya bireyi harekete geçiren güdüleyici bir uyarıcı karşısında olumlu veya olumsuz duygu yaşamakta ve bunu ifade etmektedir. Böylece bireyi etkileyen uyarıcı sonucunda mutluluk, korku, şaşkınlık, üzüntü gibi duygular

yaşanmaktadır. Bu noktada belirli bir uyarıcıya gösterilen kısa süreli amaçsal tepkiye duygu denmektedir (Özbayrak, 2006, s.9-14).

Duygunun oluşumu üç boyutlu olarak öne çıkar. Birincisi, kişinin duygu halini belirleyen çevresinde oluşan olaydır. İkincisi, fizyolojik olarak ortaya çıkan davranışlar ya da tepkilerdir. Üçüncü ise, duygu halinin ortaya çıkmasına neden olan olay ile ilgili bireyde gelişen inançlar, olayla ilgili yorumlar, değerlendirmeler, düşünceler, olaya yüklenen anlamlar, kısaca olayla ilgili bireyin yapmış olduğu monologlar ya da iç konuşmalardır (Uludağ, 2008, s. 46).

James (1884, s.1) ise bedensel değişikliklerin uyarıcıları algılamamızı doğrudan izlediğini ve ilk tepkide ortaya çıkan bedensel değişikliklerin hangi duygunun yaşandığına karar vermede etkili olduğunu ve bedensel tepkilerin değişmesiyle birlikte hissedilen duygunun da değiştiğini ileri sürmüştür.

2.2.1. Duygu Sınıflamaları

Ortony and Turner (1990, s. 315-331) temel duyguların belirlenmesi üzerine yapılan birçok araştırmayı harmanlayarak bir tablo halinde sunmuşlardır. Tablo 1'de duyguları sınıflayan kuramcılar, duygu sınıflamalarıyla birlikte verilmiştir.

Tablo 1

Kuramcıların Temel Duygu Sınıflamaları

Kuramcılar	**Temel Duygular**
Lutchik	Benimseme, öfke, umut etme, nefret, sevinç, korku, üzüntü, şaşkınlık
Arnold	Öfke, hoşlanmama, cesaret, keyifsizlik, arzulama, umudunu yitirme, korku nefret etme, umut etme, sevgi, üzüntü
Ekman, Friesen ve Ellsworth	Öfke, nefret, korku, sevinç, üzüntü, şaşkınlık
Frijda	Arzulama, sevinç, ilgilenme, şaşkınlık, merak etme, kederlenme
Gray	Hiddetlenme, endişe, sevinç
Izard	Öfke, küçümseme, nefret, sıkıntılı olma, korku, suçluluk, ilgilenme, sevinç, utanma, şaşkınlık
James	Korku, kederlenme, sevgi, hiddetlenme
McDougall	Öfke, nefret, gururlanma, korku, boyun eğme, hassas, merak etme
Mowrer	Istırap, memnun olma
Oatley ve Johnson-Laird	Öfke, nefret, endişe, sevinç, üzüntü
Panksepp	Umutlu, korku, hiddetlenme, panik
Tomkins	Öfke, ilgilenme, küçümseme, nefret, sıkıntılı olma, korku, sevinç, utanma, şaşkınlık
Watson	Korku, sevgi, hiddetlenme
Weiner ve Graham	Sevinç, üzüntü

Parrot (2001) ise duyguları birincil, ikincil ve üçüncül olmak üzere sınıflandırmıştır. Parrot'un yapmış olduğu sınıflama Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2

Parrot'un Duygu Sınıflaması

Birincil duygular	İkincil duygular	Üçüncül duygular
Sevgi	Düşkünlük-şefkat	Hayranlık, düşkünlük, aşk-sevgi, şefkat-merhamet, ilgi, hoşlanma, çekicilik-cazibe, önemseme-bakım, hassasiyet, sevecenlik, duygusallık- duyarlılık
	Arzulama-şehvet	Arzu etmek-istemek, tutku, sevdalanma-kara sevdaya düşme-vurulma
	Özlem-hasret	Özlem-hasret
Sevinç	Neşe	Mutluluk, keyif, sevinç, eğlenme, bayram etme, coşku, yerinde duramama
	Hoşlanma	Heyecan, canlılık, heves, istek, zevk vermek
	Memnuniyet	Hoşnut olma, memnun olma
	Gurur	Övünmek, zafer kazanmak, başarı elde etmek
	İyimserlik	Can atmak, ümit etmek, ummak istemek
	Büyülenme	Mest olma, kendinden geçme
	Ferahlama	Hafifleme, rahatlama, sıkıntıdan kurtulma
Şaşkınlık	Şaşkınlık	Şaşkınlık, hayret etme, sürpriz
Öfke	Sinirlendirme	Çileden çıkarma, kızdırma, tahrik, kışkırtma, rahatsızlık, huysuzluk, suratsızlık, somurtkanlık
	Hiddet	Öfke, hayal kırıklığı
	Köpürmek	Gazap, hakaret etmek, düşmanlık, gaddarlık, sertlik, vahşilik, kin, hıncını almak, üzmek, zarar vermek, intikamcılık, kızgınlık, dargınlık
	Nefret	İğrenme, bıkkınlık, aşağılama, küçük görme, hoşlanmama
	Kıskançlık	Haset, çekememek
	Acı çektirmek	Canını yakmak, eziyet etmek
Üzüntü	Acı çekme	Istırap, dertli olma, kırılmak, gücenmek, rencide olmak, incinmek
	Üzülmek	Depresyon, bunalmak, çöküntü, çaresizlik, hüzün, keder, kasvet, sıkıntı, mutsuzluk, tasa, melankoli,
	Hüsran	Umutsuzluk, hayal kırıklığı, kırılma
	Utanç	Suçluluk, ayıp etmek, pişmanlık, kahır, vicdan azabı
	İhmal	Yabancılaşma, dışlanma, ilgisizlik, yalnızlık, reddedilme, yenilgi, güvensizlik, aşağılanma, hakaret edilme
	Duygudaşlık	Acıma
Korku	Dehşet	Telaşlanmak, dehşete düşmek, şok olmak, korkmak, panik olmak
	Ürkeklik	Huzursuzluk, kaygı, endişe, ürkeklik, gerginlik, kuruntu

Yapılan tüm duygu sınıflamaları karşılaştırıldığında, Parrot'un duygu sınıflaması daha sistematik ve kapsamlı olduğu için ayrıca sunulmuştur.

2.2.2. Duyguların İfadesinde Beden Dili

Çocuklar konuşmayı öğrenmeden önce dış dünya ile iletişimini beden dili ile sağlamaktadır. Bebekler konuşmaya geçmeden önce değişik sesler çıkararak ve jest ve mimiklerini kullanarak iletişim kurarlar. Bundan dolayı beden dili çocukların dikkatini çekmekte ve çocuklar beden diline karşı daha hassas davranmaktadırlar (Sıçrar, 2006, s. 92).

Bireyin dil gelişim aşamalarında da ilk dikkati çeken bedensel hareketleri olmaktadır. Öyle ki sıkıntı halinde yüzünü asan bebek; mutlu olduğunda gülücükler atabilmektedir. Bedensel tepkiler kendiliğinden ortaya çıktığı için kişinin iç dünyasını doğrudan yansıtmaktadır. Yani birey farkında olmadan beden diliyle de iletişime geçer. Beden dilini ise daha sonraları sözel ifadelerini desteklemek amacıyla kullanır. Çünkü beden dili ifadeleri vurgulamada ve somutlaştırmada yardımcıdır (Çalışkan, Karadağ ve Çalışkan, 2006, s. 48).

Beden dili olarak genel bir ifadeyle adlandırılan jest ve mimikler, çevredeki kişilere düşünce ve özellikle duygu yüklü görsel sinyaller gönderen hareketlerdir. Aslında her jest ve mimik için düşünce ve duygu ürünüdür diyebiliriz. Jest ve mimik kavramlarını tanımlamak gerekirse; yüz kasları yardımıyla duygu ve düşünce ifade ettiğimiz yüz hareketlerimiz mimikleri; baş, el, kol yani bedenin bölümlerinin ya da tamamının yardımıyla duygu ve düşünce ifade ettiğimiz beden hareketlerimiz jestleri oluşturmaktadır (Çalışkan ve diğerleri, 2006, s. 46; Baltaş Z. ve Baltaş A., 2000, s. 37).

Elle tutulup, gözle görülemeyen tüm düşünce, tutum, inanç gibi soyut kavramlar, insanların davranışlarında yani jest ve mimiklerinde görülebilmektedir. Mutlu olan bir insan nasıl gülümsüyorsa, hoşnut olmayan biride yine jest ve mimikleriyle duygusuyla ilgili herhangi bir ipucu verebilir (İzgören, 2008, s.61)

2.2.3. Resimli Kitaplarda Duygular

İnsanlar duyguları kendi ana dillerindeki sözcüksel kategoriler sayesinde algılamakta ve ifade etmektedir. Çevresiyle duygusal paylaşımlar içerisinde olan birey, duygusal tepkiler verirken kendisini dil aracılığıyla ifade etmektedir (Özbayrak, 2006, s.10).

Nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinde sözcükler ve çizgiler ustalar sayesinde çocuğun yaşamını bütünleyen etkiye sahip olurlar. Bireylerin yaşamlarında ses tonuyla, jest ve mimikleriyle, beden diliyle ifade ettikleri sevinç, korku, öfke; nitelikli yazınsal ürünlerde sözcük ve çizgilere dönüşür. Bireyin yaşamda sahip olduğu duygu durumları, kitap sayfalarında görünür kılınır. Yazınsal çocuk edebiyatında karakterler duygu ve düşünceleriyle insan gerçeği niteliğinde çocuğun karşısına çıkmaktadır (Sever, 2003, s.11). Çocuklar resimli kitaplarla kurdukları ilişki sayesinde, kitapta karşılaştığı olaylar, durumlar ile sosyal rollerin farkına varacak, hissettiği öfke, sevinç, kıskançlık gibi duyguları anlamlandırabilecek ve empati kurmayı öğrenecektir (Üstün, 2007, s. 15).

2.3. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde araştırma konusuna farklı açılardan yaklaşan yurt içi ve yurt dışı çalışmalara yer verilmiştir.

2.3.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Güleç ve Gönen'in (1997) yaptıkları araştırmada, 1974-1993 yılları arasında Türkçe basılmış resimli öykü kitaplarını resimlendirme, fiziksel özellikleri (büyüklük, ciltleme, kapak, kağıt, punto), metin ve resim ilişkisi yönünden incelemek ve bu konularda olduğu düşünülen yetersizlikleri ortaya koymak amacıyla planlanmış ve uygulanmıştır. Araştırmanın örneklemini 1974-1993 yılları arasında Türkçe basılmış olan ve rastgele örnekleme tekniğiyle seçilmiş kitapçılarda, çocuk kütüphanelerinde, anaokullarında ve özel koleksiyonlarda bulunan 411 (çeviri ve adapte dahil) resimli öykü kitabı oluşturmuştur. Örneklemi oluşturan kitaplar, araştırmacı tarafından hazırlanan ve içinde her kitap için, kitap adı, yazar ve resimleyenin adı-soyadı, kitabın yayın yeri ve yılı, resim, renklendirilme, metin ve resim ilişkisi, resimlendirilme özelliği ile ilgili bilgilerin yer aldığı bir "Kitap Kayıt Formu"na kaydedilmiştir. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre, örneklemi oluşturan Türkçe resimli öykü kitaplarının ciltleme, kapak türü, kağıt kalitesi ve renklendirilme yönünden genelde yetersiz oldukları belirlenmiştir. Ancak boyut, resim, resimlendirilme özelliği, metin ve resim ilişkisi yönünden ise iyi durumda oldukları saptanmıştır.

Tuğrul'un (2002) yaptığı araştırmanın amacı, 4-10 yaşları arasında çocukları olan ailelerin çocuk kitapları hakkındaki görüşlerini tespit etmektir. Araştırmanın örnekleminde 400 aile yer almıştır. Ailelerin kitaplarla ilgili görüş ve bilgileri, anket aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonucunda kitabın çocuğa hediye olarak beşinci sırada görüldüğü, ailelerin %73.2'si evlerinde "çocuklarına" ait bir kütüphane olmadığı, ailelerin %55.5'i piyasadaki kitapları yetersiz bulduğu saptanmıştır. Aileler kitap seçerken, okulöncesinde kitabın çocuğun yaşına ve anlama kapasitesine uygunluğuna önem verirlerken, ilköğretimde kitabın eğitici ve öğretici olmasına dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Ailelerin çocuklarına okulöncesi dönemde resimli kitapları, ilköğretim döneminde ise ders kitaplarını destekleyen kitaplar almayı tercih ettikleri saptanmıştır.

Demircan'ın (2006) yaptığı çalışma TÜBİTAK [Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu] tarafından yayımlanan Çocuk Kitaplığı Dizisindeki kitapların, bir çocuk kitabının taşıması gereken dış yapı ve içyapı ölçütlerini ne ölçüde taşıdığını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Bu amaçla TÜBİTAK Çocuk Kitaplığı Dizisinde yer alan 36 çocuk kitabı çalışmanın evrenini oluşturmuş ve evrende yer alan kitaplardan 34'ü örneklem olarak araştırmaya dahil edilmiştir. Örneklemde yer alan 34 kitap, araştırmacı tarafından hazırlanan ve çocuk kitaplarının içyapı ve dış yapı ölçütlerini saptamaya yarayan beş farklı araçla incelenmiştir. Sonuç olarak, tasarım ve düzenleme başlığı altında otuz bir yapıt; yazar ve kitap bilgileri başlığı altında tüm yapıtlar; dil ve anlatım başlığı altında yirmi üç yapıt; konu-plan başlığı altında otuz üç yapıt; resimlendirme başlığı altında ise yirmi yapıtın yeterli ölçütleri taşıdığı bulunmuştur. Genel olarak ise içyapı ve dış yapı ölçütlerini belirlemekte kullanılan 75 maddeden 64 tanesinin "yeterli" olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak araştırmanın sayıltısı desteklense de, iç ve dış yapı ölçütleri bakımından kitapların bir takım eksikleri de göze çarpmıştır.

Gürel (2006), tarafından yapılan araştırmada öğretici hikayelerin düşünce ve duygu eğitimindeki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda soru-cevap-sorgulama testi, ilköğretim 8. sınıf, yüksek öğretim ve yüksek lisans öğrencilerine uygulanarak aşama aşama geliştirilmiştir. İlköğretim Türkçe, sınıf ve okul rehber öğretmenlerinden oluşan altı kişilik gruba önce, hikayelerin özellikleri ile ilgili açık uçlu sorulardan oluşturulmuş anket uygulanmıştır. Daha sonra hikayelerin eğitim

aracı olarak görülüp görülmediğine ilişkin altı sorudan oluşan görüşme formu uygulanmıştır. Test geliştirme aşamalarında öğrencilere yöneltilen soruların cevapları, araştırmada kullanılan tanım ve yöntemlerin amaçlanan duygu ve düşünce gelişimini birebir sağladığı görülmüştür. Öğretmenler hikayelerin özellikleriyle ilgili sorulara verdikleri cevapların hepsinde olumlu görüşlerini bildirmişlerdir. Hikayenin eğitim aracı olarak görüldüğü noktasında fikirlere ulaşılmıştır. Görüşlerine başvurulan uzmanlar birebir ve katılımcı olarak bildirdikleri görüşlerde, hikayelerin beklenen düşünce ve duygu gelişimini sağlayacağını belirtmişlerdir. Sonuç olarak eğitici öğretici hikayelerin düşünce ve duygu gelişimindeki etkin rolünün bu çalışmayla altı çizilmiştir.

Tokgöz (2006), bu çalışmada okulöncesi dönem çocuklarından 5-6 yaş grubuna hitap eden çocuk kitaplarının dil gelişimi ve anlambilim açısından değerlendirilmesini amaçlamıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda, çocukların dilsel gelişimlerini destekleyen çocuk kitaplarının, taşıması gereken dilsel ve anlambilimsel özellikler saptanmaya çalışılmıştır. Çocukların izledikleri evrensel dil gelişim dönemleri ayrıntılı olarak verilirken farklı düşünürlerin sınıflandırmaları da belirtilmiştir. Bir diğer inceleme alanı olan anlambilimde öncelikle anlam olgusu ve teorik bilgiler sunulmuş beraberinde kitapların bire-bir anlambilimsel incelemesine gidilmiştir. Bu bağlamda 5-6 yaş grubu çocuklarına yönelik farklı nitelikteki 30 kitap belirlenmiştir. Bu kitaplar genel dil gelişimi ve anlambilim yönünden incelenirken bulundurulması gereken biçimsel ve içeriksel özelliklere de değinilmiştir. Kuramsal bilgiler ışığında yapılan kitap incelemelerinin sonucunda; 5–6 yaş grubu çocuklarına kitap hazırlarken biçimsel ve içeriksel özelliklere öncelikle dikkat edildiği görülmüştür. Tüm bunların yanında dilsel gelişimi güçlendiren ve çocukların yeni anlam kazanımlarıyla anlambilimsel yönden de destekleyen, nitelikli kitapların yayınlanması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Kirici (2008), tarafından yapılan çalışmanın amacı ise anasınıfına devam eden 6 yaş grubundaki çocuklara resimli ve resimsiz kitap okumanın, hikayeyi anlama becerilerine etkisini incelemektir. Bu amaçla, 6 yaş grubunda anasınıfına devam eden 10’ar çocuktan oluşan iki grupla çalışılmıştır. Araştırmacı uzman görüşü alarak okulöncesi çocuklar için hazırlanmış bir resimli kitap belirlemiştir. Her iki gruptaki çocuklarla birebir olarak yaklaşık 20-25 dakika süren bir çalışma yapılmıştır. Grup 1’deki çocuklara birebir olarak resimli kitap okunurken, Grup 2’deki çocuklara birebir olarak aynı kitap resimsiz biçimiyle okunmuştur. Araştırmacı her bir çocuğun okunan

hikayeyi geri anlatması ve sorulan sorulara cevap vermesini isteyerek kaydetmiştir. Daha sonra çocuğun okunan hikaye ile ilgili resim yapması istenmiştir. Araştırmacı her iki grupta yer alan çocukların geri anlatımlarından ve resimlerinden yola çıkarak geri anlatımlarında yer alan hikaye kahramanları ile hikayenin giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinde yer verdikleri olaylara bakarak değerlendirme yapmıştır. Resimli kitap ve resimsiz kitap okunan çocukların geri anlatımlarında hikaye kahramanlarının yer alıp almadığına bakıldığında, resimli ve resimsiz kitap okunan her iki gruptaki çocukların tümünün geri anlatımlarda ana kahramanlara yer verdikleri; yardımcı kahramanları ise resimli kitap okunan çocukların, resimsiz kitap okunan çocuklara oranla geri anlatımlarında daha fazla yer verdikleri saptanmıştır. Hikayenin giriş, gelişme, sonuç bölümünün geri anlatımlarda daha sık rastlanıldığı grubunda resimli kitap okunan grup olarak belirlenmiştir.

Dağlıoğlu ve Çakmak'ın (2009) yaptıkları araştırmada okulöncesi kurumlar tarafından kullanılan hikâye kitaplarında yazılan ve çizilen unsurlarda şiddet ve korku öğelerinin varlığı ve kullanım sıklığı açısından mevcut durumun resmedilmesi planlanmıştır. Türkiye'de 1995-2005 yılları arasında 9 yayınevi tarafından basılmış 52'si çeviri, 122'si yerli olmak üzere toplam 174 hikâye kitabının metin ve resim kısımlarında bulunan şiddet ve korku öğeleri araştırmacılar tarafından oluşturulan bir değerlendirme formu ile incelenmiştir. Genel olarak hikâye kitaplarının metin ve resimlerinde ortalama % 8 şiddet, % 11 korku öğesi olduğu bulunmuştur. Söz konusu öğeler daha çok çeviri ve dünya klasikleri grubundaki kitaplarda tespit edilmiştir.

2.3.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Cleaver, Scheurer ve Shorey (1993) yapmış olduğu çalışmada çocukların belirli siluetler üzerindeki siyah ve beyaz resimlemelere verdiği tepkiler incelenmiştir. Çalışma iki öğeden oluşmuştur. Birincisinde 5. sınıfların siluet kullanılarak oluşturulmuş kitaplara verdikleri tepkiler incelenmiştir. İkinci çalışmada ise siluete dramatik şartlar eklenerek oluşturulmuş resimlemeler incelenmiştir. İki çalışmanın da sonuçları çocukların görsel detaylara odaklandığını ve kendi tepkilerini yarattıklarını göstermiştir. Öncelikle bu çalışmada 5. Sınıf çocuklarına aydınlık ve karanlık, gölge ve siluet kavramları öğretilmiş daha sonra bu teknikler kullanılarak hazırlanmış resimli kitaplar

paylaşılmıştır. Burada amaç seçilmiş sorular ya da konulara yoğunlaşmaktan ziyade çocukların siluet çizimlerine özgür tepkiler vermesidir. Onlardan seçim yapması istenmemiştir. Çocuklara direk sorular sorulmamış. Bunun yerine resim hakkında ne hissettiklerini ya da çizenin ne anlatmaya çalıştığını tartışmaya teşvik edilmişlerdir. İki çalışmada çocukların tepkilerini içeren benzer örnekler göstermiştir. Şöyle ki çocuklar kendilerine tanıdık gelen ve kişisel önemi olan detaylar üzerine yoğunlaşmıştır. Görselin anlatımını genişletmek için geçmiş tecrübelerini ve bilgilerini kullandıklarını, sınıftaki tecrübelerini ve grup çalışmalarını kullandıklarını gözlemledik. Görsel tepkileri işaret edecek ipuçları içeren çizimler yapmışlardır. Sonuç olarak siluet çizimleri öğrencilerin kişisel ve grup çalışmalarında çıkardıkları anlamlarla bir çok tartışma yapma imkanı sunmaktadır. Bu işlem bir okulda birkaç şekilde desteklenebilir. Birincisi siluet çizimleri üzerinden görmesi ve ilham alması için çeşitli imkanlar verilmesi, ikinci olarak bu görsellerden anladıklarını sorular sormak, dikkatlerini toplamak ve öğrenme aktiviteleri oluşturmak gibi öğretmen etkisi ile desteklemek gerektiği sonucuna varılmıştır. Gözden kaçan bir faktör çocukların belirsizlik unsuru içeren tecrübelerden faydalanabilecekleri teorisini öğretmenlerin kavraması gerektiği sonucuna varılmıştır. Araştırmada bir öğrenci renkli resimlerin hikayeyi gerçekten anlattığı yorumunda bulunmuştur. Böylece siluet çizimlerinin gözlemciye tartışma imkanı vererek çizimlerdeki kayıp detayları kendi tecrübeleriyle doldurması, anlamaya teşvik edilmesi ve kendi hikayelerini yaratmasının yararı sunulmuştur.

Trepanier-Street ve Romatowski (1999) yapmış olduğu çalışmada anasınıfı ve ilköğretim birinci sınıfa devam eden çocukların cinsiyet ile ilgili tutumlarının ve mesleki rollerle ilgili düşüncelerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Ayrıca seçilmiş çocuk kitaplarının sınıfta çocuklara okunmasının ardından, çocukların mesleki rollerle ilgili düşüncelerine ve cinsiyetle ilgili tutumlarına etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya 34'ü erkek ve 40 kız olmak üzere anasınıfı ve birinci sınıftan, yaşları 55-95 ay arasında değişen 74 çocuk katılmıştır. Çalışmada kullanılan anket yer alan mesleklerin küçük çocuklara olan yakınlığı ve hemen hemen eşit sayıdaki erkek-kadın egemenliğindeki meslekler olmasına dikkat ederek seçilmiştir. Bunlar pilot, hemşire, polis memuru, doktor, öğretmen, dansçı, kilimci, tamirci, sekreter, aşçı, kasiyer, itfaiyeci, ambulans şoförü ve kuaför. Ankette olan bu meslekler her çocuğa bireysel olarak sorulmuştur. Çocuklardan alınan cevaplarla mesleki rolün erkekler mi, bayanlar mı, yoksa hem erkekler hem bayanlar için mi olduğu belirlenmiştir. Sınıf öğretmenleri

tarafından mesleklerle ilgili seçilmiş basmakalıp olmayan cinsiyet rollerine dayalı 6 kitap, yine sınıf öğretmenleri tarafından çocuklara okunmuş, ardından kitapla ilgili aktivitelere yer verilmiştir. Mesela anne ve babalarının yapmaktan hoşlandıkları şeylerin tartışılması, değişik mesleklere sahip misafirlerin konuk olarak gelmesi ve çocuklarla sohbet etmesi, çocukların kendilerini düşledikleri mesleklerde gösteren ve çalışan anneler ve babalar hakkında resimler yapmaları, çeşitli mesleki rolleri drama ile canlandırmaları, kukla kullanılarak hikayelerin tekrar anlatılması gibi aktiviteler yapılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre test öncesi çocukların %34-%68 oranında meslekleri hem erkekler hem bayanlar için uygun gördükleri belirlenmiştir. Eğer bir meslek de hem erkek hem bayanlar için uygun görülmediyse de, mesleğe uygun görülen cinsiyetin basmakalıp şeklinde olduğu belirlenmiştir. Test sonrasında mesleklerin her iki cinsiyete uygun görülme oranı artış göstermiş ve bu oranın %63-%92 arasında değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. Bu çalışmanın sonuçları çocukların hala basmakalıp düşündükleri halde, erkekler ve bayanlara yönelik mesleki rollerle ilgili tutumlarının daha esnek olmaya başladığını ortaya koymuştur. Bu çalışma ayrıca özenle seçilmiş kitapların okunmasının ve bu kitaplarla ilişkili aktivitelerin uygulanmasının çocukların cinsiyet ile ilgili tutumlarını olumlu olarak etkilediğini göstermiştir.

Ortiz, Stowe ve Arnold'ın (2001) çalışmasına 25 veli ve onların çocukları olan, ortalama 31 aylık (26-37 ay arası) 10 kız 15 erkek çocuk katılmıştır. Çocuklar ortalama 31 aylık (26-37 ay arası) olarak belirtilmiştir. Deneysel gruptaki ailelere içinde kurallar listesi olan "okumayı paylaşmak eğlencelidir" bildirileri verilmiştir. Çocukların önderi olarak çocukları takip et, karmaşık aktivitelere çocukları hazırla, pozitif geri bildirimler kullan, hikayeleri çocukların ilgilerini çekecek şekilde seçin yönergeleri kurallar listesini oluşturmuştur. Ek olarak çocuk okuma oturumuyla ilgilenmezse ne yapılması gerektiği bilgisi verilmiştir. Bölüm A'da her iki gruptaki ailelerin günlük ziyaretler sırasında doldurdukları okuma kayıtları yer almaktadır. Bu okuma kayıtlarında çocukların okumayla ne derece ilgilendiklerini bildiren 1'den 5'e kadar olan skala yer almıştır. Bölüm B'de çocuğun doğum tarihi, ailenin eğitim düzeyi, ne kadar sıklıkla çocuğa kitap okudukları, çocukların okumaya karşın başka etkinlikleri ne derece isteyip istemediklerini belirtir bir kısa okuma ilgileri skalası yer almıştır. Okumaya karşın ise legolarla oynamak, oyuncaklarla oynamak, televizyon izlemek, topla oynamak, sanat etkinliklerini yapmak, dışarıda oynamak, oyuncak sürmek, anne ya da babayla oynamak, başka bir çocukla oynamak seçenekleri bu skalada yer almıştır. Sonuç olarak

kontrol grubundaki ailelerin müdahaleci ailelere oranla bir nebzede olsa daha eğitimli oldukları ve temel okuma oturumlarındaki hedef davranışları kazandırdıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca çocuklarına müdahale eden gruptan daha fazla ilgi göstermişlerdir.

Marjanovic-Umek, Kranjc ve Fekonja (2002) yaptıkları araştırmada 4 ve 8 yaşları arasındaki çocukların hikaye anlatma becerileri incelenmiştir. Böylelikle çocukların tüm anlatım becerilerinin anlaşılmasına bu çalışma ile dikkat çekilmiştir. Bu araştırma ile çocukların hikaye anlatmadaki gelişimsel seviyelerine dikkat edilmiştir. Seviyenin değerlendirilmesi için çocukların hikayeye bağlılığı ve hikayeyle uyumluluğu dikkate alınmıştır. Çalışmaya 4-6-8 yaşlarında toplam 45 çocuk katılmıştır. Seçilen resimli bir kitaptan çocuklara bir hikaye okunmuştur. Daha sonra çocuklardan kitabın resimlerine bakarak serbestçe hikayeyi anlatması istenmiştir. Elde edilen bulgulara göre çocukların geri anlatımlarında hem hikaye içeriğinde hem de hikaye bütününde yaş farkları olduğu belirlenmiştir. 4 yaşındaki çocuklar çoğunlukla hikayede ya hiç bütünlük sağlayamadı ya da çok az bütünlük sağlayarak hikayeyi anlatmışlarıdır. Bu nedenle anlattıkları hikayelerde kopukluklar ve tekrarlamalar görülmüştür. Diğer bir yandan 6 yaşındaki çocukların hikaye anlatımlarında zamanla bağlantının kurulduğu dikkat çekmiştir. 8 yaşındaki çocukların anlattıkları hikayelerin ise çoğunlukla bütünlük içerisinde olduğu, karakterlerin hislerini, düşüncelerini, birbirleriyle olan ilişkilerini kapsar nitelikte olduğu görülmüştür. Hem 6 hem de 8 yaşındaki çocukları 4 yaşındaki çocuklara oranla hikayeyi geri anlatımlarında daha çok bütünlüğü sağladıkları ve daha çok zamir vb. kullandıkları görülmüştür.

Bartanusz ve Slulova'nın (2003) araştırmasında çocuk ve ebeveyn arasındaki iletişimin gözlemlenmiştir. 7 erkek ve 7 kız toplam 14 çocuk anne ve babalarıyla kendi ev ortamlarında filme alınmıştır. 5 dakikalık sözlü etkileşim bütünüyle yazılı olarak kaydedilmiş ve konuşma davranışları analiz edilmiştir. Sonuç olarak anneler daha etkileyici (betimleyici, tanımlayıcı) ifadeler kullanırken; babalar ise sadakat yüklü ifadeler kullanmıştır. Çocuklar annelerde kendine güvenen ifadeler oluştururken babalarda ise yönlendirici ifadeler ortaya çıkarmıştır. Anne ve baba tepkilerinde göze batan farklılıklar görülmemiştir. Seçilen çocukların ailenin ilk çocuğu olması ve 2 ile 3 yaş aralığında olup hem anne hem babalarıyla aynı evde yaşıyor olması şartı sağlanmıştır. Bu çalışmanın sonuçları şu sonuçlar elde edilmiştir. Çocuklar içinde hiç

yazı olmayan resimli kitapları aileleriyle birlikte okumuştur. Kitabın kültür ve cinsiyet öğelerini içermemesine dikkat edilmiştir. Etkileşimler anne ve babayla kendi evlerinde ama her biriyle ayrı ayrı yapılmıştır. Anne ve babaya "her zaman yaptığınız gibi çocuğunuza kitap okuyun" talimatı verilmiştir. Baba-çocuk sözlü etkileşimleri bütünüyle çevrilerek yeni kayıt sistemine aktarıldı. Bu dönüştürmeye göre bir telaffuz kapsamlı bir düşünceyi sesteki tonlamalar ve duraksamalarla sunan bir dil aracı olarak tanımlandı. Anne ve baba; dünyaya ait bir durumu anlatırken "kendinden emin", psikolojik durumlarına göre ya da çocuğun düşünce biçimine göre "betimleyici", çocuktan fiziksel bir tepki, bir bilgi bekledikleri ya da çocuğun dikkatini çekmek veya dikkatini bir şey üzerine yönlendirmek istedikleri durumlarda ise yönlendirici davranış ve ifadeler kullanmışlardır.

Fletcher, Perez, Hooper ve Claussen'in (2005) yapmış oldukları araştırmada risk grubundaki 18-24 aylık çocukların(engelli), resimli kitapları okurken ki anlık heveslikleri ve dikkatleri test edilmiştir. 2 haftalık döngü için, rehabilitasyon merkezindeki 18 aylık çocuklardan okuma ya da oyun ortamı için rasgele seçim yapılmıştır. 25 kişilik seçim sonucunda 13 çocuk oyun ortamına 12 çocuk okuma ortamına seçilmiştir. Bütün çocuklar 5 dakikalık okuma esnasında kameralar tarafından kasetlere kaydedilmiştir. Çocuklar bu kayıt sırasında sessiz bir odaya bir araştırmacıyla birlikte teker teker alınmış ve kasetler araştırmacılar tarafından isimlendirilmiştir. Çocukların verdikleri anlık tepkilere göre ise puanlandırma yapılmıştır. Bu puanlandırma yapılırken çocukların sayfayı erken çevirip çevirmedikleri de dikkate alınmıştır. 5 dakikadan sonra araştırmacı ile beraber fotolara tekrar bakılmıştır Oyun ortamında ise çocuklar kendi haline bırakılmış istediği oyuncağı seçmeleri sağlanmış araştırmacılar burada çocuklarla iletişim içinde olmamışlar, çocukların sorduğu soruları cevaplandırmak ve yardımcı olmak haricinde 5dakikalık periyod sonunda sınıflarına dönmüşlerdir. Çocuklar bu ortama birer birer alınmış. Her kitap için puanların inandırıcılığı olması için iki grup puanlandırma yapmış ve bu grupların biri sözel olanları diğeri ise sözel olmayanları değerlendirmiş. Her bir durum iki kez puanlandırılmış bütün çocukların tepkileri farklılık göstermesine rağmen bazı çocukların cevaplarının diğerlerine göre daha net olduğu dikkat çekmiştir. 8 çocuk sayfaları hızlı çevirirken 12 çocuk sayfaların üstünde daha fazla durmuştur. Sonuçlar çocukların tepkilerinin ve ilgilerinin kararlı olduğunu, bütün resimli kitapların okunmasında süreklilik sağlandığını göstermiştir. Ayrıca resimli kitapların okunması

süresince çocukların kendilerini ifade edici dillerinin geliştiği gözlemlenmiştir.

House ve Rule'un (2005) araştırmasında ise 30 çocuk kitabının resimlemesinin güzelliği konusunda çocukların görüşleri incelenmiştir. Resimli kitaplardaki resimlerin güzelliğini sorgulamak için 3-4 yaşlarındaki 12 kız, 12 erkek 24 öğrenciye farklı resimli kitap resimlemeleri seçenek olarak verilmiş ve seçimlerinin nedenleri sorulmuştur. Sıklıkla alınan yanıtlarda güzel resimleme için belirtilen kriterler arasında benzer objeler, çevredeki nesneler, hareket, renk, elbise ya da aksesuar, su ya da buz, vücut öğeleri, bebekler ya da minyatür şeyler yer almıştır. Örneğin, çocuklar resimlemelerde bulunan eşyaları kendi eşyalarına benzetmişlerdir. Resimlemelerde bulunan ayıları ise kendi ailelerindeki bireylere benzetmişlerdir. Bunun yanı sıra ayıların dans edip, zıplayıp ve sarılmaları çocukların dikkatini çekmiştir. Ayrıca ayının kıyafeti ve aksesuarı, suda yürümesi, su sıçratması ve yüzmesi çocukların ilgisini çekmiştir. Ayının fiziksel özellikleri de çocukların hoşuna gitmiştir. Buna bağlı olarak çocuklar ayının gözlerinin kendilerine baktığını ifade etmişlerdir.

Dockett, Perry ve Whitton'ın (2006) yaptıkları araştırmada okul hakkındaki resimli çocuk hikaye kitaplarını araştırmışlardır. Kitapçılardan, ailelerden, öğretmenlerden ve kütüphanelerden elde edilmiş ve hem resimleme hem metinde okulla ilgili olan 106 hikaye kitabından verilere ulaşılmıştır. Kitaplardan her biri araştırma takımının üyelerinden ikisi tarafından bağımsız olarak okunmuştur. Bilgi, adaptasyon, yetenek, mizaç, kurallar, fiziksel, aile, çevre olmak üzere 8 kategoride kitaplar incelenmiştir. Sonuç olarak öğretmenlerden 91 kitapta bahsedilmiş ancak sadece 15 tanesinde konunun odak noktasında kullanılmıştır. Bazı kitaplarda çocukların korktuğu yönüyle ele alınırken bazı kitaplarda melek gibi, bazen disiplinli ve bazen ise sinirli haliyle tasvir edilmiştir. Eğitim çevresine 102 kitapta rastlanmıştır. Bu kitaplarda okulda neler olduğu, okulda hangi davranışların kabul edilebilir olduğuyla ilgili konular yer aldığı görülmüştür. Kitaplarda aile unsuru genellikle kahvaltı hazırlayan, elbiseleri ve okul malzemelerini ayarlayan, çocuğu servis aracına götüren, çocuğu okuldan korkmaması için cesaretlendiren, ilkokul deneyiminde yanında olan olarak tasvir edilmiştir. Fiziksel kategorisiyle ilgili olarak 72 kitapta çocukların büyüdüklerinde okula başladıklarından bahsedilmiştir. Kurallarla ilgili kategoride ise çocuk okula

başladığında kuralları öğrenmeli ve bilmelidir şeklinde tasvirler olduğu saptanmıştır. Mesela öğrenci konuşmadan önce söz almak için elini kaldırmalıdır vb. gibi kurallardan bahsedilmiştir.

Tekin A. K. ve Tekin G.'nin (2006) çalışmasındaki resimli çocuk kitapları hakkında ebeveynlerin bilgilerinin ve görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Veri toplama sürecinde mülakat ve anketler kullanılmıştır. 20 ebeveyn ile yapılan mülakat ve anketler kodlanarak analiz edilmiş ve (a) ebeveynlerin resimli çocuk kitapları hakkındaki bilgisi, (b) ebeveynleri resimli kitaplar hakkındaki farklı görüşleri, (c) eğitimcilerin ebeveynleri resimli kitaplarla ilgili nasıl bilgilendirmesi gerektiği belirlenerek tartışılmış ve anlamlandırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların çoğu, resimli kitapların yararlı olduğuna katılmış, resimli kitabın çocukların karakterlerindeki duygu paylaşma yeteneğini geliştirdiğini belirtmişlerdir. Resimli kitapların çocuğun ömür boyu edebiyata karşı iyi duygular beslemesini sağladığı, çocukların kelime dağarcığını geliştirdiği, çocukların resimli kitapları aileleri veya eğitmenleriyle birlikte kullanımları sonucu kurulan bağların kuvvetlendiği ve çocuğun sosyal gelişimine olumlu etki yaptığı konusunda ise aileler hem fikir olmuştur.

Ganea, Pickard ve DeLoache'nin (2008) yapmış oldukları çalışmada çocukların resimli kitaplar ve gerçek dünya arasında yaptıkları bilgi aktarımı araştırılmıştır. Araştırmaya 96 çocuktan her biri 24 kız 24 erkek toplam 48 çocuk olmak üzere 15 ve 18 aylık iki yaş grubuna bölündü. Her iki gruptan 16şar çocuk fotoğraf, çizim ve karikatür içeren üç kitap çeşidiyle karşılaştırıldı. 6 hikaye kartı tasarlandı. Her birinden ikişer tane içermek üzere fotoğraflar, renkli çizimler ya da renkli karikatürler içeren 6 tane hikaye kartı oluşturuldu. Her hikaye kartı için iki farklı resim seçildi. Çizimler fotoğraflara çok benzer ve detaylı olarak resmedildi. Karikatürler ise çizimler ve fotoğraflara göre daha az detaylandı ve bazı cisimler gerçeklerinden biraz saptırılarak çizildi. Her 16 sayfalık kitapta 8 tane normal (tanıdık) cisim ve 2 özgün (alışılmışın dışında) cisim resmedildi. Çocukların yarısı için her kitap çeşidinde özgün cisimler hedeflendi. Tanıdık cisimler bir defa tasvir edildi; özgün cisimler 4 defa. Kitap açıldığı zaman tanıdık ve özgün cisimler karşıt sayfalarda birlikte görünebilmekteydi ve iki özgün cismin birlikte görüldüğü sayfalar sıklıkla yerleştirildi. Çalışmanın test aşamasında 6 cisim kullanıldı: iki tanıdık cisim, iki özgün cisim ve her iki özgün çizime ait aynı şekilde fakat farklı renklendirilmiş iki özgün cisim. Araştırmacı çocukla birebir

iletişim kurmuştur. Nesneler çocuklara tanıtılmıştır. Daha sonra çocuklara nesneler sorulmuştur. Araştırmacı bu esnada çocuğun sorulan nesneye yoğunlaşıp yoğunlaşmadığına dikkat etmiştir. İkiye ayrılan gruptan birincisi için, iki özgün cisimden sadece bir tanesi hedef nesne olarak seçildi. Diğer grup içinse özgün cisimden diğeri hedef nesne olarak seçildi. Birinci gruptaki çocuk hedeflenen cismi her gördüğünde cismin adı söylendi ve tasviri yapıldı. Çocuk böylece cismin adını 12 defa duymuş oldu. Hedeflenmeyen dört cismin resimleri ile karşılaşıldığında ise cisimlerin adı söylenmedi ancak tasvirleri yapıldı. Böylece her özgün cisim için eşit zaman dilimi harcanmış oldu. Eğitim aşamasından sonra 3 aşamalı test çocuklara uygulanmıştır. Birinci aşama olan tanımlama testinde çocuklara özgün ve tanıdık nesneler resimler üzerinde gösterilmiş ve hangisinin özgün cisim olduğu çocuklara sorulmuştur. İkinci aşama olan ilave testinde ise özgün ve tanıdık cismin kendisi çocuklara gösterilerek özgün nesneyi seçmeleri istenmiştir. Üçüncü aşama olan genellemede ise eğitim aşamasında çocuklara tanıtılmayan özgün ve tanıdık cisimler arasından çocukların özgün cismi seçmeleri istenmiştir. 2 yaş grubundaki çocuklar sıklıkla kitaplarda tasvir edilen cisimlerin isimlerini öğrenebilmişleridir. Buna ek olarak kitaplardaki resimleri gerçekleri ile bağdaştırabildiler ve yaşları daha ileri olan çocuklar özgün cisimlerin suretlerine de isimlendirme yapabildiler. 15 ve 18 aylık çocukların nesnelerden resimlere ve resimlerden nesnelere olmak üzere her ikisinde de yeni sınıflamaları öğrenebildikleri kaydedilmiştir. Bu çalışmada çocukların sıklıkla gerçek fotoğraf ve çizimi, gerçek çizgiden daha az karıştırdıklarında, resim ve nesne arasında sınıflamaya erişmişlerdir. Bu araştırmanın sonucunda ise erken dönemde resimli kitap etkileşiminin gerçek resimlerle daha iyi olduğu vurgulanmıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve veri analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma, 2001-2010 yılları arasında 3-6 yaş grubu için Türkçe yayımlanmış resimli kitaplardaki karakterlerin duygu durumlarının metin ve resim yönünden incelendiği tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Bir grubun araştırmada hedeflenen özelliklerini ortaya çıkarmak için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalara tarama (survey) araştırması denir. Tarama araştırmalarının amacı genellikle araştırma konusu ile ilgili mevcut durumun fotoğrafını çekerek bir betimleme yapmaktır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008, s. 15).

3.2. Evren ve Örneklem (Çalışma Grubu)

2001-2010 yıllar arasında 3–6 yaş grubu çocuklar için Türkçe yayımlanmış resimli kitaplardan farklı yayınevi, yazar ve resimleyene ait olanlar arasından ulaşılabilenler araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Öncelikle okulöncesi alanına yönelik yayın yapan toplam 22 yayınevi internet taraması yoluyla belirlenmiştir. Belirlenen yayınevlerinin broşürlerinden, kataloglarından ve web adreslerinden 3-6 yaş grubu için 2001-2010 yıllar arasında yayımlanmış olan resimli kitaplar tespit edilmiştir. 2001-2010 yıllar arasında yayımlanan toplam 752 resimli kitap çalışmanın evreninde yer almıştır.

Bu kitaplar arasından, araştırmanın amacı doğrultusunda “Seçkisiz örnekleme yöntemleri”nden “Tabakalı örnekleme” yöntemi ile araştırmanın örneklemi belirlenmiştir. Öncelikle toplam kitap sayısının %25’inin örneklemi oluşturacağına karar verilmiştir. Örneklemi oluşturan kitap sayısı 188 olarak bulunmuştur. Daha sonra her bir yayınevine ait tespit edilen resimli kitapların evrendeki oranı bulunmuştur. Son

olarak ise evrendeki oranların örneklemdeki 188 kitap içinde kaç kitaba denk geldiği bulunmuştur. Tablo 3'de yayınevlerinin 3-6 yaş grubu için yayımlanmış resimli kitap sayıları, bu resimli kitapların evrendeki yüzdelik payı ve örneklemde kaç kitaba tekabül ettiği gösterilmiştir.

Tablo 3

Yayınevlerine Göre Resimli Kitapların Evrendeki Oranı ve Örneklemdeki Sayıları

Yayınevleri	**Resimli Kitap Sayıları**	**Evrendeki Oranı**	**Örneklemdeki Sayıları**
A	142	%18,88	36
B	66	%8,77	17
C	60	%7,97	15
D	54	%7,18	14
E	53	%7,04	13
F	50	%6,64	13
G	44	%5,85	11
H	34	%4,52	9
I	34	%4,52	9
İ	29	%3,85	7
J	28	%3,72	7
K	20	%2,65	5
L	19	%2,52	5
M	19	%2,52	5
N	18	%2,39	5
O	17	%2,26	4
Ö	17	%2,26	4
P	16	%2,12	4
R	10	%1,32	3
S	10	%1,32	3
Ş	8	%1,06	2
T	4	%0,53	1

Tablo 3'de belirtilen oranların hesaplanmasından sonra örneklemi oluşturan kitap sayısı toplam 192 olmuştur. Sayılar belirlendikten sonra her bir yayınevinin mevcut kitapları 1'den başlayarak numaralandırılmıştır. Numaralanan kitapların arasından Rastgele Sayılar Tablosu ile örneklemde yer alacak kitaplar belirlenmiştir (Borg ve Gall, 1983). Örneklemi oluşturan kitaplara yayınevleri aracılığıyla ulaşılmıştır.

Basımı olmadığı için 37 kitap örnekleme dahil edilememiştir. Ulaşılan kitapların içeriğinde bir olay örüntüsü olmayan 11 kitap ve içeriği itibariyle masal özelliği taşıyan 31 kitap örneklemden çıkarılarak araştırmaya dahil edilmemiştir. Ayrıca örneklemde yer alan bir kitap basım yılı itibariyle 2001-2010 yıllar arasında yer almadığı için araştırmaya dahil edilmemiştir.

Örneklemde yer alan 112 kitap basım yıllarına göre sınıflanmıştır ve tablolaştırılarak Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4

Örneklemde Yer Alan Resimli Kitapların Basım Yıllarına Göre Dağılımı

	Kitap Sayısı	
Basım Yılı	f	%
2001-2005	10	8.9
2006-2010	94	83.9
Belirsiz	8	7.1

Tablo 4'e göre örneklemdeki resimli kitapların çoğunluğu 2006-2010 yıllarında basılmıştır. Örneklemde yer alan resimli kitapların %8.9'luk kısmı ise 2001 ve 2005 yıllarında basılmıştır. Kitapların %7.1'lik kısmının içeriğinde basım yılı bilgisine ulaşılamamıştır. Ancak yayınevlerinin güncel web adreslerinde ve 2001-2010 yılları arasındaki broşür veya kataloglarında yer almasından dolayı araştırmanın örneklemine dahil edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen "Kitap Künye Formu" , "Metinde Duygu İnceleme Formu", ve "Resimde Duygu Tanımlama Formu" aracılığıyla toplanmıştır. Sözü edilen ölçme araçları ve kullanım amaçları ile ilgili bilgiler aşağıdadır.

3.3.1. Kitap Künye Formu

Araştırmada kullanılan resimli kitapların künye bilgilerinin belirlenmesi amacıyla Kitap Künye Formu kullanılmıştır. Kitap Künye Formu'nda her kitaba bir sayı verilmiştir. Kitapların yazar, resimleyen, basım yılı, yayın evi, konusu ve kahramanları hakkındaki bilgiler bu form aracılığıyla toplanmıştır.

3.3.2. Metinde Duygu İnceleme Formu

Araştırmada literatür taraması sonuçlarına ve uzman görüşlerine dayanılarak araştırmacı tarafından geliştirilen "Metinde Duygu İnceleme Formu" kullanılmıştır. Bu form ile örneklemdeki kitaplar incelenirken, Parrot'un (2001) yapmış olduğu duygu sınıflaması dikkate alınmıştır. Parrot (2001) duyguları birincil, ikincil ve üçüncül olmak üzere sınıflandırmıştır. Parrot'un yapmış olduğu sınıflama sayfa 33'de Tablo 2'de sunulmuştur.

Form ile her bir resimli kitabın metininde yer alan karakterlerin duygu durumları sözcük, sözcük grubu ve cümle olarak belirlenmiş ve belirlenen bu duygu durumlarının, Parrot'un duygu sınıflamasında hangi kategoride olduğu da form aracılığıyla işlenmiştir. Bu duygu durumlarının resimlemede var olup olmadığı saptanmıştır.

3.3.3 Resimde Duygu Tanımlama Formu

Araştırmada literatür taraması sonuçlarına ve uzman görüşlerine dayanılarak araştırmacı tarafından geliştirilen "Resimde Duygu Tanımlama Formu" kullanılmıştır. Resimli kitapların resimlemelerindeki karakterlerin duygu durumlarının tanımlanması araştırmacı tarafından yapılmıştır. Daha sonra araştırmacı tarafından belirlenen bu duyguların metinde var olma durumu da saptanmıştır. Ayrıca bu form ile karakterlerin duygularının Parrot'un duygu sınıflamasında hangi kategoride olduğu belirlenmiştir.

Güvenirlik çalışması yapılması için örneklemdeki kitaplar 1'den başlayarak numaralandırılmış ve bu kitaplar arasından Rastgele Sayılar Tablosu ile örneklemin %25'ini oluşturan 30 kitap belirlenmiştir (Borg ve Gall, 1983). Araştırmacının puanlama güvenirliğinin tutarlılığını test etmek açısından 30 kitap başka bir uzman tarafından

okunmuş ve araştırmacının okuduğu 30 kitap arasındaki güvenirliğe bakılmıştır. Buna göre; resimlemedeki duygu durumlarının tanımlanmasında araştırmacı ve uzman değerlendiricinin puanları arasında K= .89 düzeyinde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p<.001$). Bu ilişki düzeyi, araştırmacı ve uzman değerlendirici arasında oldukça yüksek bir tutarlılığın olduğunu göstermektedir.

3.4. Verilerin Toplanması

Metinde Duygu İnceleme Formu ve Resimde Duygu Tanımlama Formunun uygulanabilmesi için 2001-2010 yıllar arasında 3-6 yaş grubu için yayımlanmış resimli kitaplara ulaşılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan resimli kitapların seçiminde öncelikle okulöncesi alanda resimli kitap yayınları olan yayınevlerinin ve bu yayınevlerine ait resimli kitapların listesi oluşturulmuştur. Bu liste ile belirlenen resimli kitaplar arasından tesadüfî örnekleme yöntemiyle araştırmanın örneklemine ulaşıldıktan sonra öncelikle "Kitap Künye Formu" aracılığıyla kitapların künye bilgileri işlenmiştir. Künye bilgileri işlenen resimli kitapların "Metinde Duygu İnceleme Formu" ile metinleri de incelenmiş ve son olarak "Resimde Duygu Tanımlama Formu" aracılığıyla da resimli kitapların resimleri incelenmiştir. Örneklemdeki kitaplar incelenerek formlar aracılığıyla verilere ulaşılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Parrot'un (2001) duygu sınıflamasına göre oluşturulan Metinde Duygu İnceleme Formu ve Resimde Duygu Tanımlama Formu ile elde edilen veriler tablolaştırılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 17.0 paket programı kullanarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel istatistik yöntemleri kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda verilerin analizinden elde edilen bulgular yer almaktadır. Elde edilen bulgular metinde ve resimlemede yer alan duygular olmak üzere iki başlık altında sunulmuştur.

4.1. Resimli Kitapların Metinlerinde Yer Alan Duygu İfadeleri

Resimli kitapların metinlerinde yer alan duygu ifadelerinin belirlenmesi amacıyla Metinde Duygu İnceleme Formu kullanılmıştır. Bu form ile örneklemdeki resimli kitaplar incelenerek metinde yer alan duygu ifadelerine ulaşılmıştır. Bu duygu ifadelerinin metinde yer alma sıklığı ve resimlemede var olma durumu belirlenerek Tablo 5. ve 6'da sunulmuştur.

Ayrıca Metinde Duygu İnceleme formu ile metinde yer alan duygu durumları sözcük, sözcük grubu ve cümle olarak belirlenmiştir. Bu duygu ifadeleri Parrot'un (2001) yapmış olduğu duygu sınıflamasına göre sevgi, sevinç, şaşkınlık, öfke, üzüntü ve korku olmak üzere altı kategoriye ayrılarak veriler işlenmiştir. Bu sınıflamaya göre tablolaştırılan bulgular Tablo 7. ve 24. arasında yer almaktadır.

Tablo 5'de metinde yer alan duygu ifadelerinin dağılımı ile ilgili oranlar sunulmuştur.

Tablo 5

Metinde Yer Alan Duygu İfadelerinin Dağılımı

	f	%
Sevgi	362	21.5
Sevinç	652	38.7
Şaşkınlık	112	6.6
Öfke	143	8.5
Üzüntü	280	16.6
Korku	136	8.1

Tablo 5. incelendiğinde resimli kitapların metinlerinde sevinç duygu durumuna daha sık rastlanılmıştır. Sevinç duygu durumu %38.7 oranında resimli kitaplarda bulunurken; %21.5 Sevgi, %16.6 Üzüntü, %8.5 Öfke, %8.1 Korku ve %6.6 Şaşkınlık duygularına resimli kitaplarda rastlanmıştır.

Metinde yer alan duygu ifadelerinin resimlemede olma durumu ise Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6

Metinde Yer Alan Duygu İfadelerinin Resimlemede Olma Durumu

	f	%
Var	998	59.2
Yok	687	40.8

Tablo 6. incelendiğinde metinde yer alan duygu ifadelerinin %59.2'sinin resimlemede var olduğu görülmektedir. Resimlemede yer almayan duygu ifadelerinin oranının ise %40.8 olduğu görülmektedir.

4.1.1. Duygu Durumlarına Göre Sözcük, Sözcük Grubu Ve Cümleler

4.1.1.1. “Sevgi” Kategorisi

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin, içinde bulundukları olay ve durum itibariyle bir takım duygulara sahip olmaları beklenmektedir. İçinde bulunulan durum ve olay itibariyle herhangi birine (anne, baba, öğretmen, arkadaş… vb.) veya bir şeye önem verilmesi, herhangi birinin veya bir şeyin değerli olarak görülmesi halinde karakterlerin sevgi duygusuna sahip oldukları düşünülebilmektedir. Karakterlerin sevgi duygu durumuna sahip olduğunu belirtir ifadeler Metinde Duygu İnceleme Formu aracılığıyla sözcük, sözcük grubu ve cümle olarak belirlenmiştir. Bu sözcük, sözcük grubu ve cümlelerin metinde ifade edildiği noktalarda karakterlerin duygu durumu “Sevgi” olarak belirlenmiştir.

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin duygu durumlarını ifade eden sözcük, sözcük grubu ve cümlelerden “Sevgi” kategorisinde olanlar Tablo 7, 8 ve 9.’da sunulmuştur.

Tablo 7

Metinde Yer Alan "Sevgi" Kategorisine Ait Sözcükler

Duygu Sınıflaması		Yer Alan Sözcükler
Düşkünlük-şefkat	Hayranlık	Alkışlamak, Bayılmak (birisine/bir şeye), Kutlamak (Birisini)
	Düşkünlük	Sokulmak
	Aşk-sevgi	Sevmek, Kaynaşmak, Koklaşmak, Kucakla(ş)mak, Okşamak, Öpmek, Sarılmak
	Şefkat-merhamet	Kıyamamak, Paylaşmak
	İlgi	İlgilenmek
	Hoşlanma	Beğenmek (birisini/bir şeyi)
	Çekicilik-cazibe	-
	Önemseme-bakım	Korumak
	Hassasiyet	-
	Sevecenlik	Gülümsemek
	Duygusallık-duyarlılık	Vedalaşmak
Arzulama-şehvet	Arzu etmek-istemek	-
	Tutku	-
	Sevdalanma-kara sevdaya düşme-vurulma	-
Özlem-hasret	Özlem-hasret	Özlemek, kavuşmak

Tablo 7'de resimli kitapların metinlerinde geçen karakterlerin içinde bulunduğu sevgi duygusunu yansıtan sözcükler görülmektedir. Tablo incelendiğinde Hayranlık, Düşkünlük, Aşk-Sevgi, Şefkat-Merhamet, İlgi, Hoşlanma, Önemseme-Bakım, Sevecenlik, Duygusallık-Duyarlılık ve Özlem-Hasret kategorilerine ait sözcüklere metinde rastlanırken; Çekicilik-Cazibe, Hassasiyet, Arzu Etmek-İstemek, Tutku, Sevdalanma-Kara Sevdaya Düşme-Vurulma kategorilerine ait sözcüklere rastlanmamıştır.

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin “Sevgi” duygu durumunu yansıtan sözcük grupları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8

Metinde Yer Alan “Sevgi” Kategorisine Ait Sözcük Grupları

Duygu Sınıflaması		Yer Alan Sözcük Grupları
Düşkünlük-şefkat	Hayranlık	Gurur duymak, hayran hayran bakmak, hayran olmak, hayranlık duymak
	Düşkünlük	-
	Aşk-sevgi	Kucağına almak, sevgi içinde olmak, sevgiyle kucaklamak, sevgiyle öpmek, sıkı sıkı sarılmak, sıkıca sarılmak, sımsıkı kucaklamak, sımsıkı sarılmak
	Şefkat-merhamet	İyi davranmak, yardım etmek
	İlgi	İlgili olmak
	Hoşlanma	İyi anlaşmak, Dost olmak
	Çekicilik-cazibe	-
	Önemseme-bakım	Yalnız bırakmamak,
	Hassasiyet	Teselli etmeye çalışmak
	Sevecenlik	El sallamak, sevecen olmak, sevgiyle el sallamak, sevimli görünmek, sevgiyle bakmak
	Duygusallık-duyarlılık	-
Arzulama-şehvet	Arzu etmek-istemek	Arkadaş olmak/edinmek
	Tutku	-
	Sevdalanma-kara sevdaya düşme-vurulma	-
Özlem-hasret	Özlem-hasret	-

Tablo 8’de resimli kitapların metinlerinde geçen, karakterlerin içinde bulunduğu sevgi duygusunu yansıtan sözcük grupları görülmektedir. Tablo 8’e göre en çok sözcük

grubuna Aşk-Sevgi kategorisinde rastlanırken; Düşkünlük, Çekicilik-Cazibe, Duygusallık-Duyarlılık, Tutku, Sevdalanma-Kara Sevdaya Düşme-Vurulma ve Özlem-Hasret kategorilerine ait sözcük grubuna metinde rastlanılmamıştır.

Örneklemdeki resimli kitaplar Resimli Kitaplarda Duygu İnceleme Formu aracılığıyla incelendiğinde sözcük ve sözcük grubu dışında karakterlerin içinde bulundukları duygu durumunu ifade eden cümlelere de rastlanmıştır. Bu cümlelerde sevgi duygu durumunu karşılayıcı sözcük veya sözcük grubu olmamasına karşın, cümle başlı başına karakterlerin sevgi duygu durumuna sahip olduklarını ifade eder niteliktedir. Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin duygu durumlarını ifade eden cümlelerden sevgi kategorisinde olanlar Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9

Metinde Yer Alan "Sevgi" Kategorisine Ait Cümleler

Duygu Sınıflaması		Yer Alan Cümleler
Düşkünlük-Şevkat	Hayranlık	"-Küçük ama çok güzel çalıyor.","-Dönüşleri harikaydı..", "-Çok yeteneklisin. Ressam olabilirsin.", "-Çok başarılı bir oyun çıkardın.", "Aferin.." "Bravo!" "Güzel uğur böceği kıpkırmızıydı." "…'nın saçları o kadar güzel oldu ki…", "yaprakları da benimkinden geniş ve güzel…"
	Düşkünlük	"..bütün gün …'nin peşinde dolaşır;..", "… uyurken bile yanından ayrılmaz,..", ".. en güzellerini onun için saklardı.", "Gitme, sensiz ben ne yaparım?"
	Aşk-sevgi	"..tatlım..", "Benim canım arkadaşım!", "….'nin kucağına kıvrıldı.", "…'nin yanına uzandı." "Ah, canım anneciğim!.." "Anneciğim, bir tanesin!" ,"Ninem, güzel ninem.." "Benim güzel torunum,..", "Güzel, küçük fidan…"
	Şevkat-merhamet	"..yardımına koştu. Gözlerinden süzülen yaşları sildi." "..yardımcı olmak istedi." "Ben sana yardım ederim arkadaşım."
	İlgi	"Gel, birlikte oynayalım.", "Merhaba …. Bugün nasılsın..", "Bir sonraki oyunumuza da katılır mısın?", "Benimle arkadaş olur musun?", "…'ya elini uzattı." , "Konuşmak ister misin?"
	Hoşlanma	"Seninle arkadaş olmak istiyorum.", "Hem şu senin 'tencere' öyle çok yakıştı ki,..","Biz arkadaş olmak için seni seçtik,.." "..artık arkadaşız." "Bak ne güzel oldun şimdi."
	Çekicilik-cazibe	-
	Önemseme-bakım	"Otu aldım, ata verdim. Eti aldım köpeğe verdim." "Onu düzenli olarak sabunla yıkadılar." "Onu ılık süte karıştırdıkları yemek artıklarıyla beslediler."
	Hassasiyet	"Önemli değil oğlum. Sen iyi misin?","-Tatlı kızım, neyin var?..", "..üzülme küçük… otomobil.", "-Ne oldu sana,.."
	Sevecenlik	"..sana bir sürprizimiz var,..",
	Duygusallık-duyarlılık	"..karga aç kaldı.", "..zavallı tavşana saldırmasına göz yumamazdı.", "..alınırlar diye bunu onlara söylemedi."
Arzulama-şehvet	Arzu etmek-istemek	"…. benim arkadaşım olsun,..", "
	Tutku	-
	Sevdalanma-kara sevdaya düşme-vurulma	-
Özlem-hasret	Özlem-hasret	"..annemi istiyorum.", ""..kapının önünde onun dönmesini beklerdi." "Ah evlerine, sevdiklerine bir kavuşsalar, başka hiçbir şey istemezlerdi…"

Tablo 9'da resimli kitapların metinlerinde geçen karakterlerin içinde bulunduğu sevgi duygusunu yansıtan cümleler görülmektedir. Tablo 9'a bakıldığında sadece

Çekicilik-Cazibe, Tutku, Sevdalanma-Kara Sevdaya Düşme-Vurulma kategorilerine ait cümlelere, resimli kitapların metinlerinde rastlanmamıştır.

4.1.1.2. "Sevinç" Kategorisi

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin, içinde bulunulan durum ve olay itibariyle herhangi birinden (anne, baba, öğretmen, arkadaş… vb.) veya bir şeyden (oyuncak, çiçek, ağaç, sürpriz, oyun… vb.) dolayı hoşnut olmaları, keyif almaları halinde sevinç duygusuna sahip oldukları düşünülebilmektedir. Karakterlerin sevinç duygu durumuna sahip olduğunu belirtir sözcük, sözcük grubu ve cümlelerin metinde ifade edildiği noktalarda karakterlerin duygu durumu sevinç olarak belirlenmiştir.

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin duygu durumlarını ifade eden sözcük, sözcük grubu ve cümlelerden sevinç kategorisinde olanlar Tablo 10, 11 ve 12'de sunulmuştur.

Tablo 10

Metinde Yer Alan "Sevinç" Kategorisine Ait Sözcükler

Duygu Sınıflaması		Yer Alan Sözcükler
Neşe	Mutluluk, keyif, sevinç, Eğlenme, bayram etme, coşku, yerinde duramama	Sevinmek, heyecanlanmak, haykırmak, gülmek, kutlamak, gülüşmek, eğlenmek, alkışlamak, şakalaşmak, oynamak, kıkırdamak, sırıtmak, kavuşmak, coşmak
Hoşlanma	Heyecan, canlılık Heves, istek Zevk vermek	Etkilenmek, bayılmak (bir şey yapmaya), sabırsızlanmak, hoşlanmak (bir şeyi yapmaktan), beğenmek
Memnuniyet	Hoşnut olma, memnun olma	Gülümsemek,
Gurur	Övünmek, zafer kazanmak, başarı elde etmek	Alkışlanmak, övünmek,
İyimserlik	Can atmak, ümit etmek, ummak istemek	Ummak,
Büyülenme	Mest olma, kendinden geçme	Büyülenmek,
Ferahlama	Hafifleme, rahatlama, sıkıntıdan kurtulma	Rahatlamak, sakinleşmek,

Tablo 10'da resimli kitapların metinlerinde geçen, karakterlerin içinde bulunduğu sevinç duygusunu yansıtan sözcükler görülmektedir. Tablo 10'a göre resimli kitapların metinlerinde tüm kategorilere ait sözcüklere rastlandığı ve sevinç duygu durumunu yansıtan sözcüklerin en yoğun olduğu kategorinin ise Neşe olduğu görülmektedir.

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin "Sevinç" duygu durumunu yansıtan sözcük grupları Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11

Metinde Yer Alan "Sevinç" Kategorisine Ait Sözcük Grupları

Duygu Sınıflaması		Yer Alan Sözcük Grupları
Neşe	Mutluluk, keyif, sevinç, Eğlenme, bayram etme, yerinde duramama	Mutlu olmak, keyifli olmak, keyif çatmak, havaya girmek, neşeli olmak, sevinçli olmak, yerinde duramamak, içi içine sığmamak, eğlenceli bulmak, sevinç çığlığı koparmak, içi sevinçle dolmak, coşkulu olmak, neşe içinde olmak, neşeyle eğlenmek, gözleri parlamak, eğlenerek coşmak, sabırsız olmak, ellerini çırpmak, keyfini çıkarmak, kahkaha atmak, keyif almak, keyfi yerinde olmak, gülmeye başlamak, mutluluğu yaşamak, gülmekten kırılmak, sevinçten havalara uçmak, kıkır kıkır gülmek, sevinçten ağlamak
Hoşlanma	Heyecan, canlılık Heves, istek Zevk vermek	İçi heyecanla dolmak, cıvıl cıvıl olmak, hoşuna gitmek, heyecanlı olmak, heyecanlanmaya başlamak, zevk almak, hevesli olmak,
Memnuniyet	Hoşnut olma, memnun olma	Teşekkür etmek, memnun olmak,
Gurur	Övünmek, zafer kazanmak, başarı elde etmek	Gurur duymak, kendine güvenmek, gururlanmak, içi gururla dolmak, kendini önemli hissetmek, övünüp durmak, kibirli olmak, cesaretini toplamak, gururlu olmak
İyimserlik	Can atmak, ümit etmek, ummak istemek	Umut etmek, dört gözle beklemek, içi umutla dolmak,
Büyülenme	Mest olma, kendinden geçme	Hayran hayran seyretmek, hayran hayran incelemek
Ferahlama	Hafifleme, rahatlama, sıkıntıdan kurtulma	Sıkıntıdan kurtulmak, içi rahatlamak,

Tablo 11'de resimli kitapların metinlerinde geçen karakterlerin içinde bulunduğu sevinç duygusunu yansıtan sözcük grupları görülmektedir. Tablo 11'de görüldüğü gibi sözcük grubu en yoğun Neşe kategorisinde yer almaktadır.

Resimli kitaplar incelendiğinde sözcük ve sözcük grubu dışında karakterlerin içinde bulundukları duygu durumunu ifade eden cümlelere de rastlanmıştır. Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin "Sevinç" duygu durumunu yansıtan cümleler Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12

Metinde Yer Alan "Sevinç" Kategorisine Ait Cümleler

Duygu Sınıflaması		Yer Alan Cümleler
Neşe	Mutluluk, keyif, sevinç, Eğlenme, bayram etme, coşku, yerinde duramama	"Yaşasıın,..", "..gülücüklerle dolu yüzü..", "..güzel vakit geçiriyorlardı.", "..dans etmeye başladılar.", "..eğlenceli bir gün geçirdiler.", "Haykırdılar neşeyle..", "-Hey …, bak ne bulduk! Bir hazine!..", "..şarkılar söylemeye başlamışlardı.", "Yihhhuuuuuu!", "..yüreği sevgiyle doldu.", "Heyooo! Meyooo!", "..tatlı bir telaş vardı."
Hoşlanma	Heyecan, canlılık Heves, istek Zevk vermek	"Bulduum!", "..pineklemeye bayılırdı.", "..dolaşmayı çok sevdi.", "Dalın üstünde yürümek çok hoştu.", "Tatilin tadını çıkartmaya başladı.", "..sirke girme isteğinden vazgeçmiyordu."
Memnuniyet	Hoşnut olma, memnun olma	"..seve seve yardım eden..", "-Seve seve gelirim..",
Gurur	Övünmek, zafer kazanmak, başarı elde etmek	"..birincilik aldılar.", "Benim güzel dayanıklı yapraklarım.", "-Ben çok şanslı bir anneyim..", "Dişlerim harika,.."
İyimserlik	Can atmak, ümit etmek, ummak istemek	"..bahçe yemyeşil olacaktı.", "..ağaçların dalları kuşlarla dolacaktı. Bahçede cıvıl cıvıl kuş sesleri olacaktı.",
Büyülenme	Mest olma, kendinden geçme	"Bravo!", "Harika!..", "Bu mevsimi çok seviyorum.", "-Ne güzel bir yer, dedi hayranlığını gizleyemeyen …..", "Bunlar harika!", "Bu çok güzel."
Ferahlama	Hafifleme, rahatlama, sıkıntıdan kurtulma	"Oh! Şimdi rahat rahat gezebilirim.", "..kendini daha iyi hissetti.", "İyi.. Aslan bir kanguru değil de bir tavşan yemek istiyor.", " –Oh, çok şükür, işte gitti..", "..rahat bir soluk aldılar.", "..mışıl mışıl uyuyordu."

Tablo 12'de resimli kitapların metinlerinde geçen karakterlerin içinde bulunduğu sevinç duygusunu yansıtan cümleler görülmektedir. Tablo 12'ye göre sevinç duygu durumuna ait cümleler her kategoride de mevcut olmakla birlikte, Neşe kategorisinde daha fazla yer almaktadır.

4.1.1.3. "Şaşkınlık" Kategorisi

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin, içinde bulunulan durum ve olay itibariyle beklemedikleri bir şeyle karşılaşmaları halinde, şaşkınlık duygusuna sahip oldukları düşünülebilmektedir. Karakterlerin şaşkınlık duygu durumuna sahip olduğunu belirtir sözcük, sözcük grubu ve cümlelerin metinde ifade edildiği noktalarda karakterlerin duygu durumu şaşkınlık olarak belirlenmiştir.

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin duygu durumlarını ifade eden sözcük, sözcük grubu ve cümlelerden "Şaşkınlık" kategorisinde olanlar Tablo 13, 14 ve 15'de sunulmuştur.

Tablo 13

Metinde Yer Alan "Şaşkınlık" Kategorisine Ait Sözcükler

Duygu Sınıflaması		Yer Alan Sözcükler
Şaşkınlık	Şaşkınlık, hayret etme, sürpriz	Şaşırmak, şaşırıvermek

Tablo 13'de resimli kitapların metinlerinde geçen karakterlerin içinde bulunduğu şaşkınlık duygusunu yansıtan sözcükler görülmektedir. Tablo 13'e göre metinde şaşkınlık duygu durumunu yansıtan sadece iki sözcüğe rastlanmıştır.

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin "Şaşkınlık" duygu durumunu yansıtan sözcük grupları Tablo 14'de sunulmuştur.

Tablo 14

Metinde Yer Alan "Şaşkınlık" Kategorisine Ait Sözcük Grupları

Duygu Sınıflaması		Yer Alan Sözcük Grupları
Şaşkınlık	Şaşkınlık, hayret etme, sürpriz	Ne yapacağını bilememek, kafası karışmak, hayretler içinde olmak, şaşkın olmak, şok geçirmek, şaşırıp kalmak, şaşkınlık içinde olmak, gözlerine inanamamak, ne olduğunu anlayamamak, ne yapacağını şaşırmak, sürprizle karşılaşmak, ağzı açık kalmak, gözleri hayretle açılmak, hayret etmek, duyduklarına inanamamak, gördüklerine inanamamak, neye uğradığını anlayamamak

Tablo 14.'de resimli kitapların metinlerinde geçen karakterlerin içinde bulunduğu şaşkınlık duygusunu yansıtan sözcük grupları görülmektedir. Tablo 14'e göre şaşkınlık duygu durumunu ifade eden sözcük grubunun metinde daha fazla farklı yapıda yer aldığı görülmektedir.

Karakterlerin içinde bulundukları şaşkınlık duygu durumunu ifade eden sözcük ve sözcük grubu dışında cümlelere de rastlanmıştır. Bu cümlelerde şaşkınlık duygu durumunu karşılayıcı sözcük veya sözcük grubu olmamasına karşın, cümle başlı başına karakterlerin şaşkınlık duygu durumuna sahip olduklarını ifade eder niteliktedir. Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin "Şaşkınlık" duygu durumunu yansıtan cümleler Tablo 15'de sunulmuştur.

Tablo 15

Metinde Yer Alan "Şaşkınlık" Kategorisine Ait Cümleler

Duygu Sınıflaması		Yer Alan Cümleler
Şaşkınlık	Şaşkınlık, hayret etme, sürpriz	"Neee…", "-Neden, ona kim olduğunu sormadın,..", "-Aa!..", "-Aaaa!..", "-Ne oldu sana?", "Neler oluyor?", "Niçin herkes sararıp soluyor?", "..o da ne!!", "..küçücük bir kanguru yavrusunun vahşi bir aslanı yakaladığına inanabiliyor musunuz?", "..ne olduğunu anlamaya çalışıyordu.", "Ne kadar da küçük!", "Aman Tanrım!", "Hey, bu sallanıyor!", ..hiç beklemediği bir şey oldu!", "Hey, küçük kız ne yapıyorsun?", "Ne yaptın sen ….?", "..bir de ne görsün?", "Allah, Allah!..."

Tablo 15'de resimli kitapların metinlerinde geçen karakterlerin içinde bulunduğu şaşkınlık duygusunu yansıtan cümleler görülmektedir. Tablo incelendiğinde şaşkınlık ifade eden cümlelerin genellikle soru cümlesi olduğu görülmektedir.

4.1.1.4. "Öfke" Kategorisi

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin, içinde bulunulan durum ve olay itibariyle istemedikleri ve kendilerini rahatsız eden bir durumla karşı karşıya kalmaları halinde karakterlerin öfke duygusuna sahip oldukları düşünülebilmektedir. Karakterlerin öfke duygu durumuna sahip olduğunu belirtir sözcük, sözcük grubu ve cümlelerin metinde ifade edildiği noktalarda karakterlerin duygu durumu öfke olarak belirlenmiştir.

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin duygu durumlarını ifade eden sözcük, sözcük grubu ve cümlelerden "Öfke" kategorisinde olanlar Tablo 16, 17 ve 18'de sunulmuştur.

Tablo 16

Metinde Yer Alan "Öfke" Kategorisine Ait Sözcükler

Duygu Sınıflaması		Yer Alan Sözcükler
Sinirlendirme	Çileden çıkarma, kızdırma, tahrik, kışkırtma, rahatsızlık, huysuzluk, suratsızlık, somurtkanlık	Diretmek
Hiddet	Öfke, hayal kırıklığı	-
Köpürmek	Gazap, hakaret etmek, düşmanlık, gaddarlık, sertlik, vahşilik, kin, hıncını almak, üzmek, zarar vermek, intikamcılık, kızgınlık, dargınlık	Azarlamak, kızmak, sinirlenmek, bağırmak, haykırmak, kovalamak, kükremek, küsmek
Nefret	İğrenme, bıkkınlık, aşağılama, küçük görme, hoşlanmama	Sıkılmak, dayanamamak, homurdanmak, hoşlanmamak
Kıskançlık	Haset, çekememek	-
Acı çektirmek	Canını yakmak, eziyet etmek	Saldırmak

Tablo 16'da resimli kitapların metinlerinde geçen karakterlerin içinde bulunduğu öfke duygusunu yansıtan sözcükler görülmektedir. Tablo 16'ya göre resimli kitapların metinlerinde en çok köpürmek kategorisine ait olan sözcüklere rastlanmıştır. Hiddet ve Kıskançlık kategorisine ait sözcüklere ise rastlanmamıştır.

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin "Öfke" duygu durumunu yansıtan sözcük grupları Tablo 17'de sunulmuştur.

Tablo 17

Metinde Yer Alan "Öfke" Kategorisine Ait Sözcük Grupları

Duygu Sınıflaması		Yer Alan Sözcük Grupları
Sinirlendirme	Çileden çıkarma, kızdırma, tahrik, kışkırtma, rahatsız etme, huysuzluk, suratsızlık, somurtkanlık	-
Hiddet	Öfke, hayal kırıklığı	-
Köpürmek	Gazap, hakaret etmek, düşmanlık, gaddarlık, sertlik, vahşilik, kin, hıncını almak, üzmek, zarar vermek, intikamcılık, kızgınlık, dargınlık	Sinir olmak, kızgın olmak, gözleri ateş saçmak, kızgın kızgın bakmak, sinirli olmak, sinirlenmeye başlamak, avazı çıktığı kadar bağırmak,
Nefret	İğrenme, bıkkınlık, aşağılama, küçük görme, hoşlanmama	Alay etmek, hoşuna gitmemek, canı sıkılmak, şikâyetçi olmak, sıkıntıdan patlamak, canına tak etmek, isteksiz olmak, rahatsız olmak
Kıskançlık	Haset, çekememek	-
Acı çektirmek	Canını yakmak, eziyet etmek	-

Tablo 17'de resimli kitapların metinlerinde geçen karakterlerin içinde bulunduğu öfke duygusunu yansıtan sözcük grupları görülmektedir. Tablo 17'ye göre resimli kitapların metinlerinde öfke duygu durumuna ait sözcük grupları sadece köpürmek ve nefret kategorilerine ait ifadelerdir. Sinirlendirme, hiddet, kıskançlık ve acı çektirmek kategorilerine ait sözcük grupları ise resimli kitapların metinlerinde yer almamaktadır.

Resimli kitaplar incelendiğinde sözcük ve sözcük grubu dışında metinde yer alan cümlelerde, karakterlerin öfke duygu durumuna sahip olduklarını ifade eder niteliktedir. Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin "Öfke" duygu durumunu yansıtan cümleler Tablo 18'de sunulmuştur.

Tablo 18

Metinde Yer Alan "Öfke" Kategorisine Ait Cümleler

Duygu sınıflaması		Yer Alan Cümleler
Sinirlendirme	Çileden çıkarma, kızdırma, tahrik, kışkırtma, rahatsızlık, huysuzluk, suratsızlık, somurtkanlık	"vermeyeceğim şişko.", "..'hahhahhaa…' diye gürledi.",
Hiddet	Öfke, hayal kırıklığı	"kesildiğim yetmiyormuş gibi bir de üstüme oturuyorlar.", "giysilerim ıslandı, düştüğüm için de canım çok yandı."
Köpürmek	Gazap, hakaret etmek, düşmanlık, gaddarlık, sertlik, vahşilik, kin, hıncını almak, üzmek, zarar vermek, intikamcılık, kızgınlık, dargınlık	"sen okula zamanında gitmedin, bunun için de sirke giremeyeceksin. Böylece cezanı çekmiş olacaksın.", "..cezanı çekmelisin.", "..lezzetli bir kanguru yemeğini kaçırmamak için onun peşindeydi.", "..nişan alarak hızla aslana doğru fırlattı.", "hmmm! Demek öğle uykumu bölen sizdiniz.", "..en sinirli bakışını fırlattı..", "..kaşlarını çatarak sırıttı.", "yaramazlık yapmak için harika bir gün! Diyerek ellerini ovuşturdu.", "….'nin şapkasını yere attı. Ve şapkanın üstünde zıplamaya başladı.", ".onun gözlüğünü kırdı!", "ona bir ders vermenin zamanı geldi de geçiyor!", "hayret bir şey,..", "..şeytanca gülümsüyordu."
Nefret	İğrenme, bıkkınlık, aşağılama, küçük görme, hoşlanmama	"-ama kafama o tencereyi takmak istemiyorum ben!", "..kahvaltı yapmayı hiç sevmezdi.", "..sabırsızlıkla ayağını yere vurdu", "-ormana giremezsin. Git buradan.", "..uyumak istemiyorum!", "üf yine mi!..", "… dünyanın en rahatsız edici kız kardeşi.", "güleyim bari.", "sizi koyun kafalar,"
Kıskançlık	Haset, çekememek	"herkes yavruya gülümsüyordu;..", "hepsi …'e hediyeler getiriyordu."
Acı çektirmek	Canını yakmak, eziyet etmek	"..aslanın üzerine sıçradı."

Tablo 18'de resimli kitapların metinlerinde geçen karakterlerin içinde bulunduğu öfke duygusunu yansıtan cümleler görülmektedir. Tablo 18'e göre metinde yer alan öfke duygu durumunu yansıtıcı cümlelerin tüm kategorilere ait olduğu görülmektedir. Köpürmek kategorisinde ise diğer kategorilere oranla daha çok cümle olduğu görülmektedir.

4.1.1.5. "Üzüntü" Kategorisi

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin, içinde bulunulan durum ve olay itibariyle herhangi birinden (anne, baba, öğretmen, arkadaş… vb.) veya bir şeyden (oyuncak, çiçek, ağaç, sürpriz, oyun… vb.) mahrum olmaları, acı çekmeleri, dertli olmaları halinde karakterlerin üzüntü duygusuna sahip oldukları düşünülebilmektedir.

Karakterlerin üzüntü duygu durumuna sahip olduğunu belirtir sözcük, sözcük grubu ve cümlelerin metinde ifade edildiği noktalarda karakterlerin duygu durumu üzüntü olarak belirlenmiştir.

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin duygu durumlarını ifade eden sözcük, sözcük grubu ve cümlelerden "Üzüntü" kategorisinde olanlar Tablo 19, 20 ve 21'de sunulmuştur.

Tablo 19

Metinde Yer Alan "Üzüntü" Kategorisine Ait Sözcükler

Duygu Sınıflaması		Yer Alan Sözcükler
Acı çekme	Istırap, dertli olma, kırılmak, gücenmek, rencide olmak, incinmek	İncimek, inlemek, sızlanmak,
Üzülmek	Depresyon, bunalmak, çöküntü, çaresizlik, hüzün, keder, kasvet, sıkıntı, mutsuzluk, tasa, melankoli	Üzülmek, ağlamak, yakınmak, eğlenememek, sıkılmak, hayıflanmak, söylenmek, yalvarmak, bunalmak,
Hüsran	Umutsuzluk, hayal kırıklığı, kırılma	Somurtmak,
Utanç	Suçluluk, ayıp etmek, pişmanlık, kahır, vicdan azabı	Utanmak,
İhmal	Yabancılaşma, dışlanma, ilgisizlik, yalnızlık, reddedilme, yenilgi, güvensizlik, aşağılanma, hakaret edilme	Ayrılmak, aldırmamak,
Duygudaşlık	Acıma	Duygulanmak

Tablo 19'da resimli kitapların metinlerinde geçen karakterlerin içinde bulunduğu üzüntü duygusunu yansıtan sözcükler görülmektedir. Tablo 19'a göre tüm kategorilere ait sözcükler metinlerde yer almaktadır. Ancak en çok üzülmek kategorisine ait sözcüklere rastlanmıştır.

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin "Üzüntü" duygu durumunu yansıtan sözcük grupları Tablo 20'de sunulmuştur.

Tablo 20

Metinde Yer Alan "Üzüntü" Kategorisine Ait Sözcük Grupları

Duygu Sınıflaması	Yer Alan Sözcük Grupları

Acı çekme	Istırap, dertli olma, kırılmak, gücenmek, rencide olmak, incinmek	Canı yanmak, içini çekmek, dert etmek, acıyla çırpınmak, acıyla çığlık atmak, acı içinde olmak, acılı olmak
Üzülmek	Depresyon, bunalmak, çöküntü, çaresizlik, hüzün, keder, kasvet, sıkıntı, mutsuzluk, tasa, melankoli	Ağlamaya başlamak, keyifsiz olmak, üzgün olmak, mutsuz olmak/görünmek, isteksiz olmak/görünmek, neşesiz olmak, canı sıkılmak, üzüntülü olmak, gözyaşları içinde olmak, oflayıp puflamak, keyfi yerinde olmamak, kendini yere atmak, gözlerinden yaş süzülmek, morali bozuk olmak, çaresizlik içinde olmak, yalvarmaya başlamak, çaresiz olmak, bunalmış olmak, isteksiz olmak, mızmızlanmak, canı sıkkın olmak, sevinçten ağlamak
Hüsran	Umutsuzluk, hayal kırıklığı, kırılma	Keyfi kaçmak, neşesi kaçmak, umutsuzluğa düşmek, suratını buruşturmak, başarısız olmak, hoşnut olmamak, yüzü asılmak
Utanç	Suçluluk, ayıp etmek, pişmanlık, kahır, vicdan azabı	Özür dilemek, suçlu olmak, pişman olmak, kızarmak bozarmak
İhmal	Yabancılaşma, dışlanma, ilgisizlik, yalnızlık, reddedilme, yenilgi, güvensizlik, aşağılanma, hakaret edilme	Yalnız olmak, yapayalnız olmak, tek başına olmak, yalnız hissetmek, yalnız (başına) kalmak
Duygudaşlık	Acıma	-

Tablo 20'de resimli kitapların metinlerinde geçen karakterlerin içinde bulunduğu üzüntü duygusunu yansıtan sözcük grupları görülmektedir. Tablo 20'ye bakıldığında metinde yer alan üzüntü duygu durumuna ait sözcük grubu en çok üzülmek kategorisinde yer alırken, duygudaşlık kategorisine ait sözcük grubuna hiç rastlanılmamıştır.

Resimli kitaplar incelendiğinde sözcük ve sözcük grubu dışında karakterlerin içinde bulundukları duygu durumunu ifade eden cümlelere de rastlanmıştır. Bu cümlelerde başlı başına karakterlerin üzüntü duygu durumuna sahip olduklarını ifade eder niteliktedir. Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin "Üzüntü" duygu durumunu yansıtan cümleler Tablo 21'de sunulmuştur.

Tablo 21

Metinde Yer Alan "Üzüntü" Kategorisine Ait Cümleler

Duygu Sınıflaması	Yer Alan Cümleler

Acı çekme	Istırap, dertli olma, kırılmak, gücenmek, rencide olmak, incinmek	"..bu işe çok bozuldu.", "-ay, ay! Canım çok yanıyor!..", "..havladı acı acı: bende açım, bana acı!", "ben ne biçim bir ağacım?", "ah…"
Üzülmek	Depresyon, bunalmak, çöküntü, çaresizlik, hüzün, keder, kasvet, sıkıntı, mutsuzluk, tasa, melankoli,	"..dizi acımıştı. Üstelik güzel elbisesi yırtılmıştı.", "halim harap.", "..yumuk ellerini yalvarır gibi …'ye uzattı.", "ben yolumu kaybettim,..", "..üzgün bakışlarla..", "..canı hiçbir şey yapmak istemiyordu.", "..neredeyse ağlayacaktı.", "..seyircilerde suskun suskun oturuyorlardı."
Hüsran	Umutsuzluk, hayal kırıklığı, kırılma	"çınar ağacı kurumuş!", "kurumuş mu..? Olamaaaaz!?", "tüh…", "keşke…", "ne olurdu sanki..", "off!", "-ama neden?"
Utanç	Suçluluk, ayıp etmek, pişmanlık, kahır, vicdan azabı	"-ben de seni korkutmak istemezdim.", "sen sevinirsin diye kopardım..", "düşünmeden kötü bir şey yapmışım,..", "ne kadar yanlış bir şey yapmışız.", "..odasının çok dağınık ve kirli olduğunu fark etti."
İhmal	Yabancılaşma, dışlanma, ilgisizlik, yalnızlık, reddedilme, yenilgi, güvensizlik, aşağılanma, hakaret edilme	"..ne olur kapıyı açın.", "gitmeyin ne olur!", "kimse benimle oynamıyor,..", "keşke bir arkadaşım olsaydı,..", "hiç arkadaşı yoktu.", "..hiçbir işe yaramadığını düşünüyordu.", ".. Ne olur benimle gelin.", "..kendimi işe yaramaz, sadece senin odanı süsleyen bir eşya gibi hissediyorum."
Duygudaşlık	Acıma	"..çocukların üzüntüsüne dayanamayan…", "ah, … otomobil! Çok isterdim ama ben seninle oynayamam.", "zavallı ….", "..karga aç kaldı."

Tablo 21'de resimli kitapların metinlerinde geçen karakterlerin içinde bulunduğu üzüntü duygusunu yansıtan cümleler görülmektedir. Tablo 21'e bakıldığında her kategoriye ait üzüntü duygu durumunu ifade eden cümleler metinlerde yer almaktadır. Üzülme ve ihmal kategorilerine ait cümlelere ise daha fazla rastlanmıştır.

4.1.1.6. "Korku" Kategorisi

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin, içinde bulunulan durum ve olay itibariyle tedirgin olmaları, kaygı taşımaları ve kendilerini güvende hissetmemeleri halinde karakterlerin korku duygusuna sahip oldukları düşünülebilmektedir. Karakterlerin korku duygu durumuna sahip olduğunu belirtir sözcük, sözcük grubu ve cümlelerin metinde ifade edildiği noktalarda karakterlerin duygu durumu korku olarak belirlenmiştir.

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin duygu durumlarını ifade eden sözcük, sözcük grubu ve cümlelerden "Korku" kategorisinde olanlar Tablo 22, 23 ve 24'de sunulmuştur.

Tablo 22

Metinde Yer Alan "Korku" Kategorisine Ait Sözcükler

Duygu Sınıflaması		Yer Alan Sözcükler
Dehşet	Telaşlanmak, dehşete düşmek, şok olmak, korkmak, panik olmak	Korkmak, kaçmak, haykırmak, bağırmak,
Ürkeklik	Huzursuzluk, kaygı, endişe, ürkeklik, gerginlik, kuruntu	Endişelenmek, ürkmek, irkilmek, heyecanlanmak, saklanmak

Tablo 22'de resimli kitapların metinlerinde geçen karakterlerin içinde bulunduğu korku duygusunu yansıtan sözcükler görülmektedir. Tablo 22'ye bakıldığında korku duygu durumunu yansıtıcı sözcüklerin her iki kategoride de mevcut olduğu görülmektedir.

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin "Korku" duygu durumunu yansıtan sözcük grupları Tablo 23'de sunulmuştur.

Tablo 23

Metinde Yer Alan "Korku" Kategorisine Ait Sözcük Grupları

Duygu Sınıflaması		Yer Alan Sözcük Grupları
Dehşet	Telaşlanmak, dehşete düşmek, şok olmak, korkmak, panik olmak	Ödü patlamak, telaşlı olmak, korkmaya başlamak, korkuya kapılmak, koşarak kaçmak, korkuyla çığlık atmak, hızla uzaklaşmak, korkulu olmak, bağırmaya başlamak, çığlık atmak
Ürkeklik	Huzursuzluk, kaygı, endişe, ürkeklik, gerginlik, kuruntu	Merak etmek, meraklanmak, ayakları titremek, kalbi küt küt atmak, korkudan titremek, endişe etmek, endişeli olmak

Tablo 23'de resimli kitapların metinlerinde geçen karakterlerin içinde bulunduğu korku duygusunu yansıtan sözcük grupları görülmektedir. Tablo 23'e göre Dehşet ve Ürkeklik kategorilerinin her ikisine ait sözcük grupları metinde yer almaktadır. Dehşet

kategorisine ait sözcük grubunun, ürkeklik kategorisine oranla daha fazla olduğu da görülmektedir.

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin "Korku" duygu durumunu yansıtan cümleler Tablo 24'de sunulmuştur.

Tablo 24

Metinde Yer Alan "Korku" Kategorisine Ait Cümleler

Duygu Sınıflaması		Yer Alan Cümleler
Dehşet	Telaşlanmak, dehşete düşmek, şok olmak, korkmak, panik olmak	"-imdat!..", "-heeey! Yardım edin!", "eyvah!", "..bir gürültü duyar gibi oldu.", "bir el ona doğru yaklaştı.", "-babam kayıp ve salonda bir aslan var.", "gardırobumda bir canavar var.", "aaah!", "..bağırmasıyla yerimden fırladım!", "amann! Eyvah!", ".. Ne yapacağını kime soracağını bilemiyordu.", "..hızla ağaca tırmandı.", "çabuk saklan,…., bir insan geliyor!", "saklanın çabuk, yaklaşıyor.", "..inanılmaz bir hızla, bir anda yuvalarına, deliklerine çekildiler.", "eyvah, galiba senin ateşin var.", "buradan gitmeliyim!", "tavuklar tilki'yi görünce başladılar gıdaklamaya.", "olamaz,..", "ne yapacağım şimdi ben?", "..nefes nefese içeri girdi.", "ne oluyor?", "ne oldu kızım,.."
Ürkeklik	Huzursuzluk, kaygı, endişe, ürkeklik, gerginlik, kuruntu	"..öğretmenin ona kızacağını düşündü.", "yere düşmüş olmasın sakın!", "ya yere düşersem?!..", "lütfen, ortaya çık!..", "gözlerim bozulduysa ne olacak şimdi?", "doktora geldiğimizde çok heyecanlıydım.", "…. ortadan kayboldu. … ve … ona uzun süre seslendiler.", "..taşların arasına gizlendi,..", "..başını kabuğunun içine çekti.", "..ürkek adımlarla..", "..berber saçlarını keserken belki yanlışlıkla kulağını falan kesebilir diye düşünüyordu..", "..birilerinin onu izlediğini düşünüyordu"

Tablo 24'de resimli kitapların metinlerinde geçen karakterlerin içinde bulunduğu korku duygusunu yansıtan cümleler görülmektedir. Tablo 24'e göre Dehşet ve Ürkeklik kategorilerinin her ikisine ait cümleler resimli kitapların metinlerinde yer almaktadır. Bununla birlikte Dehşet kategorisine ait cümlelere Ürkeklik kategorisine oranla daha fazla rastlanmıştır.

4.2. Resimli Kitapların Resimlemelerinde Yer Alan Duygu Durumları

Resimli kitaplarda yer alan karakterlerin resimlemelerdeki jest ve mimikleri doğrultusunda sahip oldukları duygu durumları tanımlanabilmektedir. Resimli kitapların resimlemelerinde yer alan duygu durumlarının belirlenmesi amacıyla Resimlemede Duygu Tanımlama Formu kullanılmıştır. Bu form ile örneklemdeki resimli kitaplar incelenerek resimlemelerde yer alan karakterlerin duygu durumları tanımlanmıştır. Bu duygu durumlarının resimlemede yer alma sıklığı ve metinde var olma durumu belirlenerek Tablo 25 ve 26'da sunulmuştur.

Ayrıca bu form ile tanımlanan duygu durumları Parrot'un (2001) yapmış olduğu duygu sınıflamasına göre sevgi, sevinç, şaşkınlık, öfke, üzüntü ve korku olmak üzere altı kategoriye ayrılarak veriler işlenmiştir. Ayrıca karakterlerin herhangi bir duyguya sahip olmadıklarının düşünüldüğü resimlemelerde duygu durumu tanımsız olarak işlenmiştir. Bu sınıflamaya göre örneklenen bulgular Resim 1-39 arasında yer almaktadır.

Tablo 25'de resimlemede yer alan duygu durumlarının dağılımı ile ilgili oranlar sunulmuştur.

Tablo 25

Resimlemede Yer Alan Duygu Durumlarının Dağılımı

	F	%
Sevgi	455	12.4
Sevinç	1661	45.2
Şaşkınlık	463	12.6
Öfke	139	3.8
Üzüntü	304	8.3
Korku	193	5.3
Tanımsız	456	12.4

Tablo 25. incelendiğinde resimlemede %45.2 oranla en sık yer alan duygu durumu “Sevinç” olarak görülmektedir. “Sevgi” ve “Tanımsız” kategorisindeki duygu durumları %12.4 ile aynı orana sahiplerdir. En az rastlanan duygu durumu ise %3.8 oranla “Öfke” duygu durumudur.

Resimlemede yer alan duygu ifadelerinin metinde olma durumu ise Tablo 26'da sunulmuştur.

Tablo 26

Resimde Yer Alan Duygu Durumlarının Metinde Olma Durumu

	F	%
Var	998	27.2
Yok	2217	60.4
Tanımsız	456	12.4

Tablo 26 incelendiğinde resimlemede yer alan duygu durumlarının %60.4'üne metinde rastlanılmamıştır. Resimlemede yer alan duygu durumlarının oranının ise %27.2 olduğu görülmektedir.

4.2.1. “Sevgi” Kategorisinde Yer Alan Resimlemeler

Karakterlerin herhangi birine (anne, baba, öğretmen, arkadaş… vb.) veya bir şeye sarılması; herhangi birini ve ya bir şeyi öpmesi veya herhangi birine veya bir şeye hayranlıkla, sevecenlikle bakması; sevgi duygu durumuna sahip olunduğunu belirtir jest ve mimiklerdir. Bu jest ve mimiklerin resimlemede tespit edildiği noktalarda karakterlerin duygu durumu “Sevgi” olarak belirlenmiştir.

Resim 1’de “Sevgi” duygu durumuna ait jest ve mimikler örneklenmiştir.

*Resim 1***.** Resimlemede yer alan “sevgi” kategorisine ait jest ve mimikler

Resim 1(Abacı, 2003, s.7)’de yavru kuzuya sevecenlikle elini uzatan bir kız çocuğu görülmektedir. Kız çocuğunun yüz ifadesi de kuzudan hoşlandığını hissettirir niteliktedir.

4.2.2. “Sevinç” Kategorisinde Yer Alan Resimlemeler

Karakterlerin coşkulu olduklarını yansıtan, sevinç duygu durumuna sahip olunduğunu belirtir jest ve mimiklerin resimlemede tespit edildiği noktalarda karakterlerin duygu durumu “Sevinç” olarak belirlenmiştir.

Resim 2’de “Sevinç” duygu durumuna ait jest ve mimikler örneklenmiştir.

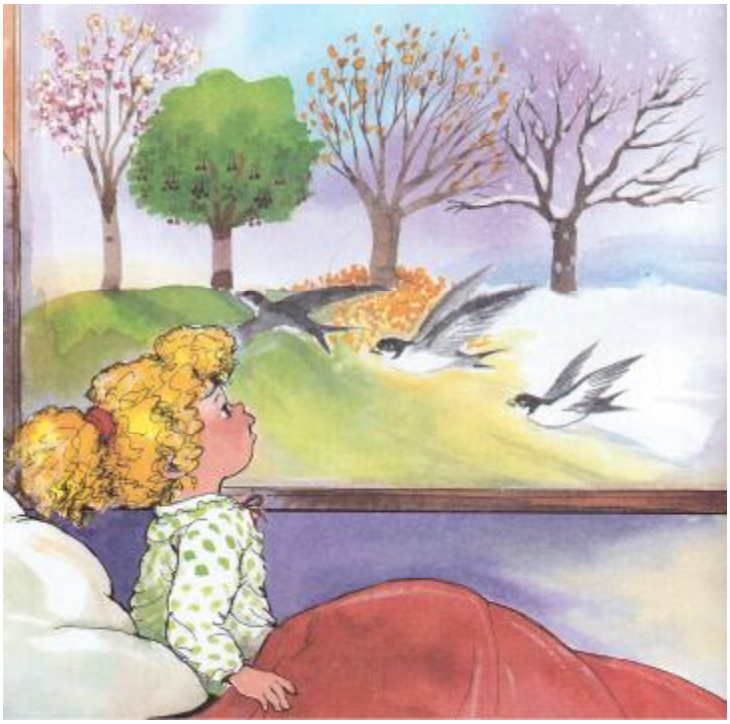
Resim 2. Resimlemede yer alan “sevinç” kategorisine ait jest ve mimikler

Resim 2(Abacı, 2003, s.11)’da kız çocuğun dökülen yapraklara dans ederek eşlik ettiği söylenebilir. Yapraklarla dans eden kızın jest ve mimiklerine bakıldığında “Sevinç” duygusuna sahip olduğu görülmektedir.

4.2.3 “Şaşkınlık” Kategorisinde Yer Alan Resimlemeler

Karakterlerin beklemedikleri bir olayla karşılaştıklarını belirtir jest ve mimiklerin resimlemede tespit edildiği noktalarda karakterlerin duygu durumu “Şaşkınlık” olarak belirlenmiştir.

Resim 3’’de “Şaşkınlık” duygu durumuna ait jest ve mimikler örneklenmiştir.

Resim 3. Resimlemede yer alan "şaşkınlık" kategorisine ait jest ve mimikler

Resim 3(Abacı, 2003, s.16)'da kız çocuğunun yatağından uyandığında duvarında asılı olan tabloya şaşkınlıkla baktığı görülmektedir. Karakterin sahip olduğu jest ve mimikleri karakterin şaşkınlık içinde olduğunu gösterir niteliktedir.

4.2.4. "Öfke" Kategorisinde Yer Alan Resimlemeler

Karakterlerin istemedikleri, kendilerini rahatsız eden ve sinirlendiren bir durumla karşılaşmaları halinde sinirlilik hallerini belirtir jest ve mimiklere sahip olmaları beklenmektedir. Bu jest ve mimiklerin resimlemede tespit edildiği noktalarda karakterlerin duygu durumu "Öfke" olarak belirlenmiştir.

Resim 4'de "Öfke" duygu durumuna ait jest ve mimikler örneklenmiştir.

Resim 4. Resimlemede yer alan “öfke” kategorisine ait jest ve mimikler

Resim 4(Tokuş, 2008, s.1)’de iki karakterinde, öfke duygusunu yansıtan jest ve mimiklere sahip oldukları görülmektedir. Kız olan karakter, erkek karakterin şapkasını alarak erkek karakteri sinirlendirmektedir. Yani kız karakterin sahip olduğu jest ve mimikler üçüncül duygulardan kızdırmak duygu durumunu yansıtır niteliktedir. Erkek karakter ise şapkasını alan kız karakterin bu hareketi karşısında oldukça sinirlenmiştir. Erkek karakterde görülen jest ve mimikler karakterin öfke duygusuna sahip olduğunu gösterir niteliktedir.

4.2.5. “Üzüntü” Kategorisinde Yer Alan Resimlemeler

Karakterlerin acı çektikleri, pişman oldukları ya da yalnız kaldıkları durumlarda üzüntülü hallerini belirtir jest ve mimiklere sahip olmaları beklenmektedir. Bu jest ve mimiklerin resimlemede tespit edildiği noktalarda karakterlerin duygu durumu “Üzüntü” olarak belirlenmiştir.

Resim 5’de “Üzüntü” duygu durumuna ait jest ve mimikler örneklenmiştir.

Resim 5. Resimlemede yer alan “üzüntü” kategorisine ait jest ve mimikler

Resim 5(Oğuzkan, 2008, s.10)’de karakterin gözlerinden süzülen yaşlar görülmektedir. Ayrıca karakterin vücudunun öne doğru eğik olmasından dolayı, karakterin çaresiz bir durumda olduğu söylenebilir. Resim 5 incelendiğinde karakterin sahip olduğu jest ve mimiklerin “Üzüntü” duygu durumunu ifade eder nitelikte olduğu görülmektedir.

4.2.6. “Korku” Kategorisinde Yer Alan Resimlemeler

Karakterlerin tedirgin oldukları ve güçsüz, savunmasız kaldıkları durumlarda korkulu hallerini belirtir jest ve mimiklere sahip olmaları beklenmektedir. Bu jest ve mimiklerin resimlemede tespit edildiği noktalarda karakterlerin duygu durumu “Korku” olarak belirlenmiştir.

Resim 6’da “Korku” duygu durumuna ait jest ve mimikler örneklenmiştir.

.

Resim 6. Resimlemede yer alan “korku” kategorisine ait jest ve mimikler

Resim 6(Metzmeyer, 2008, s.11)’da karaktere arkasından uzanan bir el olduğu ve bu elin karakteri tedirgin ettiği görülmektedir. Resim 6'ya bakıldığında karakterin “Korku” duygu durumunu ifade eder jest ve mimiklere sahip olduğu görülmektedir.

4.2.7. “Tanımsız” Kategorisinde Yer Alan Resimlemeler

Karakterlerin sahip oldukları jest ve mimiklerin hiçbir duyguyu çağrıştırmadığı resimlemelerde duygu durumu “Tanımsız” olarak nitelendirilmiş ve kategorize edilmiştir. Resim 7’de “Tanımsız” kategorisinde değerlendirilen resimlemeler örneklenmiştir.

Resim 7. Resimlemede yer alan “tanımsız” kategorisine ait jest ve mimikler

Resim 7(Oğuzkan, 2008, s.16) incelendiğinde penguenlerin sırtlarının dönük olmasından dolayı sahip oldukları duyguları niteleyen yüz ifadeleri görülmemektedir. Bu nedenle karakterlerin duygu durumu “Tanımsız” olarak kategorize edilmiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgular yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalarla sunulmuştur.

5.1. Metinde Yer Alan Duygu İfadelerine İlişkin Tartışma ve Yorum

Resimli kitapların metinlerinde yer alan duygu ifadeleri incelendiğinde resimli kitapların metinlerinde "Sevinç" duygu durumunun diğer duygulara oranla daha fazla yer aldığını göstermiştir. "Şaşkınlık" duygu durumu ise resimli kitapların metinlerinde en az rastlanan duygu durumu olarak bulunmuştur.

Örneklemdeki resimli kitaplar 3-6 yaş grubuna hitap etmektedir. Bu yaş grubundaki çocukların kitapla yeni yeni tanıştıkları da bilinmektedir. Kitapla yeni tanışan çocukların keyifli vakit geçirmeleri için "Sevinç" duygu durumunu yansıtıcı ifadelere resimli kitapların metinlerinde daha sık rastlanıldığı söylenebilir.

Metinde özellikle sözcük grubu olarak yer alan duygu ifadelerinin çoğunluğunun, 3-6 yaş grubundaki çocukların anlamlandıramayacağı nitelikte oldukları görülmektedir. Örneğin "içi içine sığmamak; dört gözle beklemek; gözlerine inanamamak; ağzı açık kalmak; gözleri ateş saçmak; yüzü asılmak…" gibi sözcük gruplarına metinde rastlanmıştır. Bu durumda çocukların bu duygu durumlarını anlamlandıramayacağı düşünülebilir. Ancak bu duygu durumlarının metinle birlikte resimlemede de yer aldığı noktalarda çocuklar tarafından anlamlandırılacağı ve böylelikle çocukların kelime dağarcığına yeni sözcük gruplarını katacağı söylenebilir. Metinde yer alan duygu ifadelerinin resimlemede olma durumu incelendiğinde ise sadece %59.2'sine resimlemede rastlanmıştır. Bu oran anlamlandırılması zor olan duygu ifadelerinin resimle yeterince desteklenmesi ve çocukların anlamlandırabileceği şekilde somutlaştırılması için yeterli olarak görülmemiştir.

Tokgöz'de (2006) 5-6 yaş grubu çocukların dil gelişimini destekleyici; çocukların yeni anlam kazanımlarıyla çocukları anlambilimsel yönden de destekleyen kitapların yayımlanması gerektiğini vurgulamıştır.

Tekin, A. K. ve Tekin, G.'de (2006) yapmış oldukları çalışmada aileler, resimli kitapların çocukların kelime dağarcıklarını geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Resimli kitapların okulöncesi dönemdeki çocukların dil gelişimini doğrudan etkilediği düşünüldüğünde, yeni kelimeler kazanmalarının sağlanması bakımından, çocukların daha önce karşılaşmadığı sözcüklere ve sözcük gruplarına da yer verilmelidir. Bu noktada duygu ifadelerinden anlamı çocuk tarafından bilinmesi mümkün olmayan sözcükler ve sözcük grupları resimlemeler ile desteklenmelidir. Bilinmeyen sözcükler ve sözcük grupları kitapta anlamları hissettirilerek, çocukların zihninde soru işareti bırakmayacak şekilde desteklenerek kitaplarda yer aldığı takdirde, çocukların yeni kelimeler öğrendikleri, kelime dağarcıklarının bu sayede zenginleştiği söylenebilir.

Okulöncesi dönemdeki çocuklar resimli kitaplar sayesinde çevresinde olan veya olabilecek birçok olayı, durumu, rolleri, nesneleri vb. keşfetmektedirler. Bu nedenle yaşamlarında yer alan ve alabilecek konular resimli kitaplarda yer alabilmektedir.

Metindeki "Sevgi" duygu durumunu yansıtan ifadeler incelendiğinde; Çekicilik-Cazibe, Arzu Etmek-İstemek, Tutku, Sevdalanma-Kara Sevdaya Düşme-Vurulma kategorilerine ait sözcüklere rastlanmamıştır. Bu kategorilerde yer alabilecek ifadelerin, "Sevgi" duygusunun en yoğun halini karşılayacak ifadeler olduğu söylenebilir. Çocukların duyguların bu kadar yoğun hallerini günlük yaşantılarında yaşamayacakları ve bu kadar yoğun duyguları anlamlandıramayacakları düşünüldüğünden, bu kategorilere ait duygu ifadelerine resimli kitapların metinlerinde rastlanmamış olabilir.

Dockett, Perry ve Whitton'ın (2006) yaptıkları çalışmada da resimli kitaplarda yer alan konuların çocukların çevresini, hayatını yansıtacak şekilde ele alındığı belirtilmiştir.

5.2. Resimlemede Yer Alan Duygu İfadelerine İlişkin Tartışma ve Yorum

Resimli kitapların resimlemelerinde yer alan duygu durumları incelendiğinde; %45.2 oranla en sık yer alan duygu durumu "Sevinç" olarak görülmektedir. Sevinç duygu durumunun metinde olduğu gibi resimde de en sık rastlanmasının temel nedeni, çocukların kitapla yeni tanıştıkları dönemde olmaları itibariyle kitapla keyifli zaman geçirmelerini sağlamak olabilir.

Tekin, A. K. ve Tekin, G.'de (2006) yapmış oldukları çalışmada ailelerin çocuğun ömür boyu edebiyata karşı iyi duygular beslemesinin başlangıcında resimli kitapların rolünün önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Metinde olduğu gibi resimlemede de "Sevinç" duygu durumunun daha çok olması ile çocukların kitaba, edebiyata karşı olumlu tutum geliştirmeleri sağlanabileceği söylenebilir.

Resimlemede en az rastlanan duygu durumu ise %3.8 oranla "Öfke" duygu durumudur. Öfke duygu durumuna en az rastlanmasının sebebi ise çocukların "Öfke" duygu durumunun yansıtıldığı resimlemeleri örnek alarak, bu duygu durumunu günlük yaşantılarında sebep yokken yansıtma ihtimallerinin olması olabilir. Ayrıca "Öfke" duygu durumunun sıklıkla yansıtılması durumunda, çocukların kitapla kurdukları iletişimde olumsuz duygu durumunu yaşayabilecekleri ve bu nedenle kitaba karşıda olumsuz tutum geliştirebilecekleri düşünülebilir.

Çocuğu olumsuz etkileyecek "Öfke" duygu durumunu yansıtıcı jest ve mimiklerin kullanılması halinde, kitabı okuyan çocuğun karakterlerle özdeşim kurması, karakterleri model alması göz önüne alındığında, karakterlerde gördüğü jest ve mimikleri kendisi yansıtabilecektir. Özellikle 3-6 yaş grubuna hitap eden resimli kitaplarda kötü örnek teşkil etmemesi adına, "Öfke" duygu durumunu yansıtıcı jest ve mimiklere daha az rastlanıldığı söylenebilir.

Dağlıoğlu ve Çakmak'ın (2009) yaptıkları araştırmada da, benzer olarak hikâye kitaplarının metin ve resimlerinde şiddet ve korku öğelerine rastlanılmıştır. Söz konusu bu öğelerin ise yine ileri yaşlara yönelik olan çeviri ve dünya klasikleri grubundaki kitaplarda tespit edilmiştir.

Resimlemede yer alan duygu durumlarının metinde olma durumu incelendiğinde %60.4'üne metinde rastlanılmamıştır. Bu bulgu ile resimli kitapların resimlemelerinde metine oranla daha çok duyguya yer verildiği söylenebilir. Resimlemede ve metinde ortak bulunan duygu durumlarının oranının azlığı, resimli kitapların resim-metin ilişkisi bakımından zayıf olduğunu düşündürmektedir.

Güleç ve Gönen'in (1997) yaptıkları çalışmada ise 1974-1993 yılları arasında Türkçe basılmış resimli öykü kitaplarının resimlendirilme özelliğinin metin ve resim ilişkisi yönünden iyi durumda olduğu sonucuna varılmıştır. Tablo 4'de görüldüğü gibi basım yılı arttıkça basılan kitap sayısı da belirgin bir şekilde artmıştır. Kitap sayısı arttıkça da nitelikli yayın sayısının azalmış olduğu düşünülmektedir. Güleç ve Gönen'in (1997) çalışmasındaki kitapların basım yılının 1974-1993 yıllarını kapsamasından dolayı bu yıllar arasında basılan kitap sayısının 2001-2010 yıllarına oranla daha az olacağı ve basılan kitapların niteliğinin de daha yüksek düzeyde olduğu düşünülmektedir.

Kirici'nin (2008) yaptığı çalışmada da metin-resim ilişkisinin önemi vurgulanmıştır. Çalışmada elde edilen vurgulara göre resimli kitap okunan çocukların, resimsiz kitap okunan çocuklara oranla geri anlatımlarında yardımcı kahramanlara daha çok yer verdikleri tespit edilirken; hikayenin giriş, gelişme ve sonuç bölümüne daha sık rastlanılmıştır.

Resimlemede yer alan karakterlerin %12.4'ünün sahip oldukları duygu durumları tanımlanamamıştır. Bu durumda 3-6 yaş grubu çocukların bu karakterlerin ne hissettiklerine ilişkin net bir sonuca ulaşamayacakları ve kafalarında soru işareti olabileceği düşünülebilir.

Gürel (2006), yapmış olduğu çalışmada öğretici hikayelerin düşünce ve duygu eğitimindeki etkisinin belirlenmesi noktasında hikayelerin beklenen düşünce ve duygu gelişimini sağlayacağı belirtilmiştir. Sonuç olarak eğitici öğretici hikayelerin düşünce ve duygu gelişimindeki etkin rolünün bu çalışmayla altı çizilmiştir. Hikayelerin duygu gelişimine etkisi göz önüne alındığında, duyguları belirsiz olan karakterlerin resimli kitaplarda yer alması çocukların duygu gelişiminde olumsuz etki yaratabilecektir.

House ve Rule'un (2005) yapmış oldukları araştırmada çocukların kitapların resimlerini güzel bulma nedenleri arasında karakterin vücut bölümleri yer almıştır. Örneğin çocuklar "Resimleme güzel; çünkü Ayı'nın gözü bize bakıyor." yanıtını vermişlerdir. Bu araştırmada çocuklar için resimli kitaplarda yer alan karakterlerin jest ve mimikleri resimli kitabı cazip kılan nedenler arasında yer almaktadır. Bu nedenler ile birlikte resimlemede yer alan karakterlerin sahip oldukları jest ve mimiklerin net ve anlaşılır bir şekilde resmedilmesi gerektiği düşünülmüştür. Çocukların bu dönemde model almaları, okuduğu kitaptaki karakterlerle özdeşim kurabilmeleri için de, karakterlerin içinde bulundukları duygu durumları net, anlaşılır, metinde yer alan sözcük, sözcük grubu veya cümle hallerinin, resimlemede desteklenerek verildiği şekilde kitapta yer almalıdır.

BÖLÜM VI

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar

Araştırmada elde edilen bulgulara göre ulaşılan sonuçlar bu bölümde sunulmuştur.

6.1.1. Metinde ve Resimlemede Yer Alan Duygu Durumları İle İlgili Sonuçlar

1. Resimli kitapların metin ve resimlemelerinde en sık yer alan duygu durumu "Sevinç" olarak belirlenmiştir. "Sevinç" duygu durumu resimli kitapların metinlerinde %38.7, resimlemelerinde ise %45.2 oranında yer aldığı belirlenmiştir.
2. Metinde %6.6'lık oranla en az rastlanan duygu durumu "Şaşkınlık" iken; resimlemede %3.8 oranla "Öfke" en az rastlanan duygu durumudur.
3. Metinde yer alan duygu ifadelerinin %59.2'sine resimlemede rastlanırken; resimlemede yer alan duygu ifadelerinin sadece %27.2'sine metinde rastlanmıştır. Bu araştırma sonucunda metin-resim ilişkisi zayıf bulunmuştur.

6.2. Öneriler

6.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Bu araştırmada, tüm duygu sınıflamalarına ait duyguların resimli kitaplarda mevcut olmadıkları görülmüştür. Çocukların farklı duyguları kazanmalarına fırsat sağlanması için, 3-6 yaş grubuna yönelik yayımlanan resimli kitaplarda, tüm kategorilere ait duygulara yer verilebilir. Veliler ve öğretmenler ise kitap seçerken, çocukların tüm kategorilere ait duygularla tanışmalarını seçecekleri kitapların içeriğiyle sağlayabilirler.
2. Bu araştırmada metinde yer alan duygu ifadelerinin %59.2'sinin resimlemede var olduğu görülmüştür. Anlamlandırılması 3-6 yaş grubu çocuklar için zor olan duygu ifadelerinin resimlemelerde yer alması için, bu

oran artabilir. Aynı zamanda resimlemede yer alan duygu durumlarının %60.4'ünün metinde yer almadığı görülmüştür. Karakterin resimlemede sahip olduğu duygunun metinde yer almaması durumunda çocuğun karakterin neden o duyguyu yaşadığını merak etmesi beklenebilir. Bu noktada çocukta oluşabilecek soru işaretlerini önlemek için metin-resim ilişkisi daha yüksek düzeye çıkarılabilir. Metin-resim ilişkisi düşük olan kitapların veliler veya öğretmenler tarafından okunurken jest-mimik yardımıyla metindeki duyguların görselleştirilmesi ile bu oran yüksek düzeye çıkarılabilir.

3. Bu araştırmada özellikle sözcük grubu olarak yer alan duygu ifadelerinin, 3-6 yaş grubu çocuklar tarafından anlamlandırılamayacak nitelikte oldukları görülmüştür. Ancak çocukların dağarcıklarına yeni kelimeler kazandırma noktasında, bu sözcük grupları resimlemelerle desteklenerek resimli kitaplarda yer alabilir. Veliler ve öğretmenler bu sözcük gruplarının resimlerle desteklenmediği noktalarda, resimli kitabı okurken jest ve mimikleriyle de bu sözcük gruplarını canlandırabilirler.
4. Bu araştırmada resimlemelerde %12.4 oranında sahip olduğu duygusu tanımlanamayan karaktere rastlanmıştır. Yapılan resimlemelerde karakterlerin sahip olduğu duygu durumları net, açık ve anlaşılır olarak resmedilebilir. Bu tür resimlemelerde kitabı çocuğa okuyan yetişkin, metine uygun olarak karakterin sahip olduğu duygu ile ilgili açıklama yapabilir.

6.2.2. Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırmada metin ve resimlemelerde karakterlerin sahip oldukları duygu durumlarına bakılmıştır. Bu duygulara hangi olay veya durumlarda sahip olunduğu araştırılabilir.
2. Karakterlerin sahip oldukları duygu durumlarının, cinsiyete ve türlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılabilir.
3. Resimli kitapların resimlemelerinde yer alan karakterlerin duygu durumlarının araştırmacı ve 3-6 yaş grubu çocuklar tarafından tanımlanarak; bu tanımlamalar arasında fark olup olmadığı araştırılabilir.

KAYNAKÇA

Abacı, O. (2003). *Ceren'in mevsim bahçesi*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Abacı, S. (2005). Resimli çocuk kitapları ve görsel algı. M. Sevinç (Ed.), *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar* içinde (s. 268-271). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Alpöğe, G. (2001). Çocuğu kitapla tanıştırmak. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 1(2), 24-26.

Arı, M. (2005). Türkiye'de erken çocukluk eğitimi ve kalitenin önemi. M. Sevinç (Ed.), *Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar* içinde (s. 31-35). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Arpacı, Ö. (2006). *Çocuk kitaplarında iletiler ve iletilerin aktarım biçimleri (Sevim Ak örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.

Baltaş, Z., & Baltaş, A. (2000). *Bedenin dili.* İstanbul: Remzi Kitapevi.

Bartanusz, S., & Sulova, L. (2003). Functional analysis of the communication between the young child and his father or mother when reading an illustrated book. *Europen Journal of Psychology of Education,* 18(2), 113-134.

Borg, Walter R., & Gall, Meredith D. (1983). *Educational research an introducition*. New York&London: Longman.

Bozdağ, M. (2009). Duygu-Jest-Mimik uyumu. http://www.donusumkonagi.com/Article.asp?SubID=32&ID=14505 adresinden 12 Mayıs 2009 tarihinde edinilmiştir.

Breitenbach, E. (1994). The Bibliography of illustrated books: Notes with two examples from english book illustration of the 18th century. In B. Katz (Ed.), *A history of book illustration: 29 points of view* (pp. 297-314). Metuchen, NJ: Scarecrow.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak K., E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Ankara: Pegem Akademi.

Cianciolo J., P. (1997). *Picture books for children.* USA: American Library Association. http://books.google.com.tr/books?id=HAyxfSlgkTQC&printsec=frontcover&dq=picture+books&hl=tr&sa=X&ei=hp_GT8yFC4XIswbB2O0P&ved=0CEYQ6AEwAw#v=onepage&q=picture%20books&f=false adresinden 16 Mayıs 2010 tarihinde edinilmiştir.

Ciravoğlu, Ö. (2000). *Çocuk edebiyatı.* İstanbul: Esin Yayınevi.

Cleaver, B. P., Scheurer, P., & Shorey, M.E. (1993). Children's response to silhoutte illustrations in picture books. *Annual conference of the international visual literacy association,* (Eric Document Reproduction Service No. ED 370569). http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED370569.pdf adresinden 30.06.2009 tarihinde edinilmiştir.

Çalışkan, N., Karadağ, E., & Çalışkan, N. F. (2006). *Eğitim, iletişim ve öğretmenin beden dili.* Ankara: Kök Yayıncılık.

Dağlıoğlu, H. E. & Çakmak Ç., Ö. (2009). Okul öncesi çocuklarına yönelik yayınlanan hikaye kitaplarının şiddet ve korku öğeleri açısından incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 23(3), 510-534.

Demircan, C. (2006). TÜBİTAK çocuk kitaplığı dizisindeki kitapların dış yapısal ve iç yapısal olarak incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 12-27.

Denham, S. A. & Couchoud, E. A. (1990). Young preschoolers understanding of emotions. *Child Study Journal*, 20(3), 171–192.

Devrim, H., Kılıçlıoğlu, S., & Araz, N. (1981). *Meydan Larousse*. (Cilt 6). İstanbul: Meydan Gazetecilik.

Dilidüzgün, S. (2000). Çocuk kitaplarında yazınsal nitelik. S.Sever (Ed.), *I. Ulusal çocuk kitapları sempozyumu (Sorunlar ve çözüm yolları)* içinde (s. 20-21). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi ve Tömer Dil Öğretim Merkezi.

Dockett, S., Perry, B., & Whitton, D. (2006). Picture storybooks and starting school. *Early Child Development and Care*, 176(8), 835-848.

Emotion (t.y.). http://en.wikipedia.org/wiki/Emotion adresinden 30 Haziran 2009 tarihinde edinilmiştir.

Ergin, A. (1988). Görsel öğretim aracı olarak resim çizme ve fotoğraf düzenleme. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21(1), 333-341.

Fletcher, K.L., Perez, A., Hooper, C., & Claussen, A.H. (2005). Responsiveness and attention during picture-book reading in 18-month-old to 24-month-old toddlers at risk. *Early Child Development and Care,* 175(1), 63-83.

Ganea, P. A., Pickard, M. B., & DeLoache, J.S. (2008). Transfer between picture books and the real world by very young children. *Journal of Cognition and Development*, 9 (1), 46-66.

Gedikoğlu, T. (2005). Avrupa birliği sürecinde Türk eğitim sistemi: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 66-80.

Göknil, C. (1994). Okul öncesi edebiyatında estetik değerlerin yeri nedir?. M. R. Şirin (Ed.), *99 soruda çocuk edebiyatı* içinde (s. 147-150). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Gönen, M. (1989). Beş ve altı yaş anaokulu çocuklarının resimli çocuk kitaplarındaki değişik resimleme tarzlarına tepkileri. *Türk Kütüphaneciliği*, 3(1), 32–35.

Gönen M. (1993). Anaokulu öğretmenlerinin beş ve altı yaş çocukları için kullandıkları masal ve hikaye kitaplarının niteliklerinin incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 7(2), 83-88.

Graham, M. J. (2000). A picture book is worth a thousand words. *Annual Meeting of The National Council of Teachers of English*, (Eric Document Reproduction Service No. ED 450343). http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED450343.pdf adresinden 30.06.2009 tarihinde edinilmiştir.

Graves F., M., & Watts-Taffe, S. (2008). For the love of words: Fostering word consciousness in young readers. *The Reading Teacher*, 62(3), 185-193.

Güleç Ç., H., & Geçgel, H. (2006). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Güleç Ç., H., & Gönen, S., M. (1997). 1974–1993 yılları arasında Türkçe basılmış olan resimli öykü kitaplarının resimlendirilme ve fiziksel özellikleri yönünden incelenmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(1), 42-53.

Gürel, P. (2006). *Öğretici hikayeler yoluyla düşünce ve duygu eğitimi tanımlar ve yöntemler*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Gürkan, T. (2009). Erken çocukluk dönemi ve okulöncesi eğitim. Ş. Yaşar (Ed.), *Okulöncesi Eğitime Giriş* içinde (s. 1-19). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Web site: http://eogrenme.anadolu.edu.tr/eKitap/OKO101U.pdf adresinden 30 Haziran 2009 tarihinde edinilmiştir.

Güven, N., & Bal, S. (2000). *Dil gelişimi ve eğitimi*. İstanbul: Epsilon Yayınları.

Hansen, C. C., & Zambo, D. (2005). Piaget, meet Lilly: Understanding child development through picture book characters. *Early Childhood Education Journal*, 33(1), 39-45.

House, C. A., & Rule, A. C. (2005). Preschoolers' ideas of what makes a picture book illustration beautiful. *Early Childhood Education Journal*, 32(5), 283–290.

İzgören, A. Ş. (2008). *Dikkat vücudunuz konuşuyor*. Ankara: Elma Yayınevi.

James, W. (1884). What is an emotion?. *Mind*, 9, 188-205. http://psychclassics.yorku.ca/James/emotion.htm adresinden 25 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

Kandır, A. (2001). Çocuk gelişiminde okul öncesi eğitim kurumlarının yeri ve önemi. *Milli Eğitim Dergisi*, 151, Temmuz Ağustos Eylül, http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/151/kandir.htm adresinden 28 Nisan 2009 tarihinde edinilmiştir.

Karatay, H. (2007). Dil edinimi ve değer öğretimi sürecinde masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(3), 463-477.

Kıbrıs, İ. (2010). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.

Kirici, M. (2008). 6 yaş grubu çocukların geri anlatımlarında resimli ve resimsiz kitap okumanın etkisinin incelenmesi. III. Ulusal Okulöncesi Eğitimi Öğrenci Kongresinde sunulan bildiri, 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Kocabaş, İ. (1999). *Çocuk kitabı seçim kriterleri ve 1997 yılını kapsayan bir değerlendirme.* Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Koçdağ, N. (2002). Okuma aşkı. *Çoluk Çocuk Dergisi*, 3(13), 16-18.

Konar, E. (2006). Çocuk gelişiminde kitabın önemi. S. Sever (Ed.), *II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu* içinde (s. 463-468). Ankara: Ankara Üni. Eğitim Bilimleri Fakültesi.

Kuzu S., T. (2002). Öykünün çocuğun bilişsel ve duyuşsal gelişimine katkısı bağlamında öykü seçimi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 9, 95-105.

Lyons, W. (1980). *Emotion.* USA: Cambridge University Press. http://books.google.com.tr/books?id=1bk2OU6_mkIC&printsec=frontcover&dq=emotion&hl=tr&ei=F67GT8bHF-j_4QSpu5ziCg&sa=X&oi=book_result&ct=book-thumbnail&resnum=1&ved=0CDMQ6wEwAA#v=onepage&q=emotion&f=false adresinden 16 Mayıs 2010 tarihinde edinilmiştir.

Mardi, H. Ö. (2006). *Çocuk kitapları resimlemede karakter yaratma.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Marjanovic-Umek, L., Kranjc S., & Fekonja U. (2002). Developmental levels of the child's storytelling. (Eric Document Reproduction Service No. ED 468907). http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED468907.pdf adresinden 30 Haziran 2009 tarihinde edinilmiştir.

Metzmeyer, C. (2008). *Ece ile Efe ve evdeki aslan.* İzmir: Tudem.

Miller, M. B., & Richardson, M. V. (1995). *Picture books are a student's best friend.* (Eric Document Reproduction Service No. ED 382933). http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED382933.pdf adresinden 30 Haziran 2009 tarihinde edinilmiştir.

Nas, R. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

Nespeca, S. M., & Reeve, J. B. (2003). *Picture books plus.* USA: American Library Association.

Oğuzkan, A. F. (1994). İyi bir çocuk kitabı biçimsel bakımdan ne gibi özellikler taşımalıdır?. M. R. Şirin (Ed.), *99 soruda çocuk edebiyatı* içinde (s. 212-214). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Oğuzkan, A. F. (2000). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Oğuzkan, Ş. (2008). *Pengu yüzme öğreniyor.* İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Oktay, A. (2004). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Oktay, A. (2007). Okul öncesi eğitimin önemi ve yaygınlaştırılması. A. Oktay ve Ö. Polat Unutkan (Ed.), *Okulöncesi Eğitimde Güncel Konular* içinde (s. 11-24). İstanbul: Morpa Yayınları.

Ortiz, C., M. Stowe, R., & H. Arnold, D. (2001). Parental influence on child interest in shared picture book reading. *Early Childhood Research Quarterly*, *16(2)*, 263-281.

Ortony, A., & Turner, T. J. (1990). What's basic about basic emotions? *Psychological Review*, 97, 315-331. http://changingminds.org/explanations/emotions/basic%20emotions.htm adresinden 25 Kasım 2011 tarihinde edinilmiştir.

Özbayrak, C. (2006). *Türkiye örnekleminde duygular ve bilişsel duygu değerlendirme süreci.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla.

Pantaleo, S. (2005). 'Reading' young children's visual texts. *Early Childhood Research&Practice*, 7(1), 1-15.

Parrott, W. G. (2001). *Emotion by groups.* http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_emotions adresinden 02 Mayıs 2009 tarihinde edinilmiştir.

Poyraz, H. & Dere, H. (2001). *Okulöncesi eğitimin ilke ve y*öntemleri. Ankara: Anı Yayıncılık.

Sever, S. (2002). Çocuk kitaplarına yansıtılan şiddet (Milli eğitim temel yasası ve çocuk haklarına dair sözleşme bağlamında bir değerlendirme). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 35(1-2), 25-37.

Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat.* Ankara: Kök Yayıncılık.

Sıçrar, B. (2006). *Çocuk kitabı resimlemelerinde beden dili kullanımı*. Yüksek lisans sanat eseri çalışması raporu, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Sipe R., L. (1998). How picture books work: A semiotically framed theory of text-picture relationships. *Children's Literature in Education*, 29(2), 97–108.

Şirin, M. R. (1994). Çocuk edebiyatı nedir?. M. R. Şirin (Ed.), *99 soruda çocuk edebiyatı* içinde (s. 9-10). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Tan, S. (2001). Picture books: Who are they for?. http://www.shauntan.net/images/whypicbooks.pdf adresinden 02 Eylül 2011 tarihinde edinilmiştir.

Tekin, A. K., & Tekin, G. (2006). Parents' knowledge level about the picture books they use for children. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 31, 159–168.

Tokgöz, İ. (2006). *Okulöncesi çocuklarına yönelik kitapların dil gelişimi ve anlam bilim açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Tokuş G., H. (2008). *Kendimi seviyorum.* Ankara: Oluşum Yayınları.

Trepanier-Street, M. L., & Romatowski, J. A. (1999). The influence of children's literature on gender role perceptions: A reexamination. *Early Childhood Education Journal,* 26(3), 155-159.

Tuğrul, B. (2002). 4-10 yaş grubunda çocukları olan ailelerin çocuk kitapları hakkındaki görüşlerinin ve tutumlarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(22), 21-30.

Tür, G. & Turla, A. (1999). *Okul öncesinde çocuk, edebiyat ve kitap.* İstanbul: YA-PA.

Uludağ, M. E. (2008). *1923-1950 dönemi çocuk romanlarında sevgi ve korku motiflerinin çocuk eğitimine etkisi.* Yayınlanmamış doktora tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.

Urban, H. (2007). *Olumlu sözcükler etkili sonuçlar*. İzmir: Elma Yayınevi.

Uzmen, S. (2002). Sınıflardaki kütüphaneler. *Çoluk Çocuk Dergisi,* 4(20), 18-19.

Uzmen, S., & Mağden, D. (2002). Okulöncesi eğitim kurumlarına devam eden altı yaş çocuklarının prososyal davranışlarının resimli çocuk kitapları ile

desteklenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 193-212.

Üstün, E. (2007). *Okul öncesi çocukların okuma yazma becerilerinin gelişimi.* İstanbul: Morpa Yayınları.

Yüce, K., & Nuhoğlu, M. M. (Ed.). (2007). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Lisans Yayıncılık.

Zembat, R. (2005). Okulöncesi eğitimde nitelik. A. Oktay ve Ö. Polat Unutkan (Ed.), *Okulöncesi Eğitimde Güncel Konular* içinde (s. 25-44). İstanbul: Morpa Yayınları.

EKLER

EK 1. Kitap Künye Formu

Kitap Adı	Yazar	Resimleyen	Basım Yılı	Yayın Evi	Konusu	Kahramanları			
						İnsan	Hayvan	Bitki	Diğer
Kitap 1 ……									
Kitap 2 ……									
Kitap 3 ……									
Kitap 4 ……									

EK 2. Metinde Duygu İnceleme Formu

Kitap	Metindeki Duygu Durumu	Duygu Sınıflaması						Resimlemede Olma Durumu	
Karakterler	Sözcük/ Sözcük Grubu/Cümle	Sevgi	Sevinç	Şaşkınlık	Öfke	Üzüntü	Korku	Evet	Hayır
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									

EK 3. Resimde Duygu Tanımlama Formu

Kitap	Resimlemedeki Duygu Durumu	Duygu Sınıflaması						Metinde Olma Durumu	
Karakterler	Araştırmacı	Sevgi	Sevinç	Şaşkınlık	Öfke	Üzüntü	Korku	Evet	Hayır
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									
Sayfa									

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı : Tümay ALPER
Doğum Yeri ve Yılı : Malatya / 1982
Medeni Durumu : Bekâr
E-mail : tumayalper@hotmail.com

ÖĞRENİM DURUMU

2008-2012 : Yüksek Lisans- Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimi. Anabilim Dalı
2001-2005 : Lisans- Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği. Anabilim Dalı
1996-1999 : Lise- Malatya Lisesi
1993-1996 : Ortaokul- Atatürk Orta Okulu
1991-1993 : İlkokul- Şeker İlkokulu
1988-1991 : İlkokul- Atatürk İlkokulu

İŞ DURUMU

2008- : Öğretim Görevlisi (Adıyaman Üniversitesi, Sağlık Hiz. M.Y.O., Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü)
2006-2008 : Okul Öncesi Öğretmeni (Adıyaman/ Merkez Bozhüyük İÖO)